

Kommuneplan for Kristiansand 2000-2011

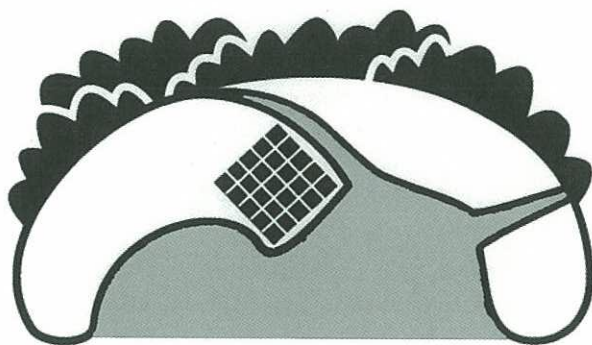
Vedtatt av bystyret april 2000

Kommuneplan for Kristiansand
2000-2011 (vedtatt av bystyret april 2000)
er trykket hos:
Bjorvand & Skarpodde
på Svanemerket papir

Tekst: Øystein Holvik
Layout: Bjørne Jortveit

Fotos til kommuneplanen:
Torstein Øen
Tore-André Baardsen
Rune Holm Schulstad
Asbjørn Lie
Trond Johanson
Øystein Holvik
Bjørne Jortveit
Jan Inge Åsland
Trygve Skramstad
Opplag 2500

Kommuneplan 2000 - 2011

Innhold

Forord	2
1. Sammendrag	3
2. Visjoner og hovedmål	4
3. Hva vi vet om fremtiden	5
4. Ansvar, omsorg og grunnskole	
Individuelle tjenester.....	9
a. Ansvar for eget liv og medmennesker	9
b. Omsorg.....	12
c. Grunnskolen.....	15
5. Lokal Agenda 21	18
Deltagelse, trivsel og bymiljø	18
a. Deltagelse i lokalsamfunnet	18
b. Bymiljø.....	22
6. Kompetanse	26
7. Omstilling	29
8. Kommuneplanens arealdel	31
a. Langsiktig byutvikling.....	31
b. Bolig- og næringsområder.....	34
c. Senterstruktur.....	39
d. Grønnstruktur, naturforvaltning og landbruk.....	43
e. Kommentarer til plankartet.....	50
Utfyllende bestemmelser	53
Tegnforklaring med veiledning.....	54
Arealplankartet.....	55
9. Gjennomføring av kommuneplanen	59
Vedlegg 1: Grunnlagsmateriale.....	60
Vedlegg 2: Viktige planer og aktuelle retningslinjer.....	61

Forord

Kommuneplanen skal ifølge Plan- og bygningsloven «samordne den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen innenfor sine områder». Planen skal omfatte «mål for utviklingen i kommunen, retningslinjer for sektorenes planlegging og en arealdel for forvaltning av arealer og andre naturressurser». Planen skal bygge på «de økonomiske og øvrige ressursmessige forutsetninger for gjennomføring», dvs. at aktivitetene må tilpasses kommunens forventede økonomiske rammer.

Denne kommuneplanen prøver ikke å ta for seg hele kommunens virksomhet. Den konsentrerer seg om områder der kommunen bør eller må endre kurs for at Kristiansand fortsatt skal være et godt sted å bo i neste århundre. Det forutsetter en bærekraftig utvikling. Planen peker også på nødvendig forbedring av kompetanse og omstilling, slik at Kristiansands-samfunnet kan ha et tilfredstillende tjenestetilbud og inntektsgrunnlag i fremtiden.

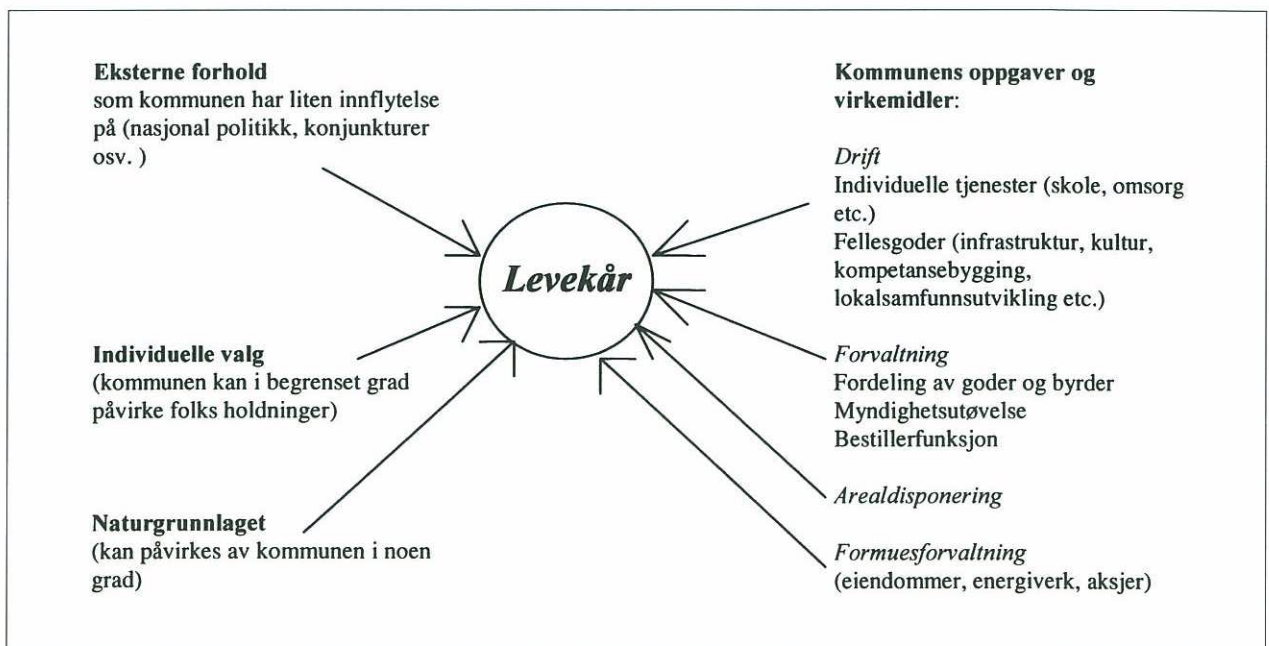
Planforslaget er et resultat av en lang prosess og et omfattende grunnlagsmateriale. Det har bl.a. vært avholdt til sammen 14 temamøter og bydelsmøter, og et seminar med kommunens politiske og administrative ledelse. Planforslaget er relativt kortfattet. For de som ønsker å studere grunnlagsmaterialet, henvises det til oversikten som er vedlagt planen.

For å fokusere på behov for endring starter de fleste kapitlene med å beskrive et trusselbilde: «Slik kan vi få det i 2010». Videre presenteres strategier for hvordan vi skal møte utfordringene: «Slik vil vi ha det i 2010» og «Slik gjør vi det». Under overskriften «Finnes det en annen vei?», skisseres alternative løsninger som ikke anbefales, men er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Kommuneplanforslaget gjelder kommunens oppgaver og virkemidler, se høyre side av figuren under. Våren 1999 ble planforslaget lagt frem til foreløpig politisk behandling, etterfulgt av en høringsperiode høsten 1999. Etter høringen ble planen justert og fremmet for sluttbehandling tidlig i år 2000. Bystyret vedtok kommuneplanen 12.04.00.

Erling Valvik
rådmann

Øystein Holvik
prosjektleder

Det er viktig å være klar over at kommunens oppgaver og virkemidler bare i noen grad påvirker levekårene til folk i Kristiansand.

1. Sammenheng

Ansvar, omsorg og grunnskole

Behovet for kommunale tjenester vil øke betydelig i årene fremover, bl.a. fordi det vil bli mange flere eldre over 80 år, og flere barn i grunnskolen. Kommunens inntekter vil neppe øke tilsvarende, bl.a. fordi det ikke blir vesentlig flere arbeidstakere i årene fremover enn i dag. Oljeinntektene vil dessuten etter hvert gå ned. For å møte disse utfordringene må kommunen stimulere hver enkelt til i større grad å ta ansvar for sitt eget liv og for sine medmennesker, samtidig som gode kommunale tjenester må gis der det er nødvendig.

Slik gjør vi det:

- styrke forebyggende tiltak som bidrar til at barn, unge og voksne mestrer eget liv
- stimulere tilbakeføring til arbeidslivet, og gi meningsfulle oppgaver til de som faller utenfor dette
- satse mer på omsorgsboliger og tilrettelegging av egen bolig
- utnytte ressursene i grunnskolen bedre, spesielt personale og bygninger
- tilpasse grunnskolen bedre til foreldrenes og barnas behov

Lokal Agenda 21 - Deltakelse, trivsel og bymiljø

Hele befolkningen stimuleres til økt deltakelse i sine lokalmiljøer. Det er viktig for identitet, trivsel og lokaldemokrati. Hele Kristiansand utfordres også til å ta ansvar for lokalt og globalt miljø.

Slik gjør vi det:

- styrke Lokal Agenda 21-prosessen i befolkning, næringsliv og offentlige etater
- sørge for gode møteplasser i lokalmiljøene både innendørs og utendørs
- støtte frivillige organisasjoner og tiltak i lokalmiljøene
- styrke og samle lokalt service- og tjenestetilbud i bydeler og lokalområder
- bevare, oppruste og sikre adgang til grønne lunger og grønne korridorer
- redusere luftforurensningen ved hjelp av fjernvarme, miljøvennlig transport og dempet biltrafikk
- utvikle et vakkert, levende og trygt bysenter som tar vare på sin historiske identitet

Kompetanse

Satsing på kompetanseutvikling skal bidra til å sikre byen og landsdelen en god utvikling i det 21. århundret.

Slik gjør vi det:

- bidra til å styrke kompetansen til innbyggere og næringsliv
- bidra til et fond som kan tilføre HiA nødvendig kompetanse for å bli universitet
- utvikle en strategi for hvordan verdiene i KEV kan styrke kompetanseutviklingen
- arbeide for at landsdelens knutepunkt-institusjoner får gode rammevilkår
- styrke kompetanseoppbygging og kompetanseformidling ved bibliotek og museer

Omstilling

Omstilling av kommuneorganisasjonen er nødvendig for at kommunen skal kunne møte økte krav til kommunale tjenester i fremtiden innen realistiske økonomiske rammer.

Slik gjør vi det:

- øke produktiviteten
- innføre nye styrings- og organisasjonsformer
- legge større vekt på kompetanseoppbygging
- styrke arbeidsgivervirksomheten

Arealdelen

En samordnet areal- og transportpolitikk bygd på bærekraftige prinsipper skal bidra til økt livskvalitet for kommunens innbyggere, og gi gode vilkår for nærings- og samfunnsnivå.

Slik gjør vi det:

- konsentrert byutvikling langs kollektivakse fra Vågsbygd til Randesund
- noe dempet fortetting de første årene frem til kommunedelplaner for bydelene foreligger
- miljøvennlig byutvikling i Randesund, utviklingsretning fastlegges i kommunedelplan
- videreutvikle og styrke dagens senterstruktur
- strenge krav til vern av strandsone, grønnstruktur og biologisk mangfold
- utvikle en regional arealpolitikk bygd på bærekraftige prinsipper

2. Visjoner og hovedmål

Jørgens visjon:

Causa triumphat tandem bona -
Den gode sak seirer til slutt!

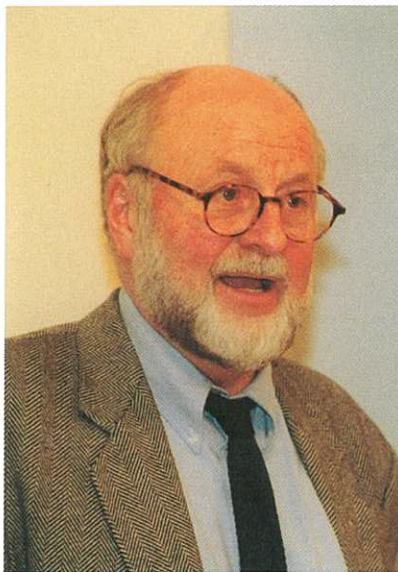
Jeg tror at Kristian IV mente at de som kjemper for frihet og for at alle skal ha det bra - de vinner til slutt!

Vi har mange gode saker som vi kan kjempe for i dag også - at vi ikke skal forurense naturen - at alle barn og voksne har en venn - at ingen blir ertet - at alle har et hjem - at vi har nok å spise - at det er lekeplasser til små barn - og fine skoler og fine barnehager. Ungdommene trenger steder å holde på med ting - og de gamle trenger hjelp fra de unge.

Jeg tror ordføreren bestemmer ganske mye i byen vår - og politikerne bestemmer. Vi andre kan også være med å bestemme og jobbe med de gode sakene.

Jørgen Joacim Høy (9 år)

Danckert Monrad-Krohn

Danckerts visjon:

I 2041 er vi inne i bilismens sluttalder. Økte miljøkrav har gitt et differensiert samferdselsnett, blant annet med hurtiggående ferjer fra Søm og Flekkerøy. Det fins biler, men de parkeres i Kvadraturens ytterkant. De vakre gatene i Christian IV's gamle by trer fram. Menneskene har overtatt der bilene før terroriserte. Containerhavna er borte, og Lagmannsholmen er blitt boligområde. Men på Vesterhavna er det travel aktivitet. Hurtiggående cruisebåter fra fjern og nær trafikkerer. Det er blitt mange flere innbyggere. Nye områder i byens periferi er bygd ut til boliger. Eksisterende boligområder er fortettet. Kvadraturens rolle som byens midtpunkt, og som noe uforanderlig, er blitt enda viktigere. Gamle bygninger og historiske gateløp tas vare på med stolthet. Turistbyen styrkes. Kystkulturmuseum er bygd opp på Odderøya, og det blir viktig for hele Agderfylket. .... Vi har fått vårt eget universitet, Sørlands-Universitetet, bygd på vår egen egenart - med realfag, humaniora, og med forskning...

Hovedmål for Kristiansand mot år 2010:

- Vi tar ansvar for eget liv og for medmennesker
- Vi er trygge på at vi får hjelp når vi trenger det
- Vi gir barn og unge en god oppvekst
- Vi har mulighet for utfoldelse og opplevelser i bymiljøet
- Vi deltar og trives i lokalsamfunnet
- Vi tar ansvar for lokalt og globalt miljø
- Vi utvikler kompetanse og lærer hele livet
- Vi omstiller oss raskt etter nye utfordringer

3. Hva vi vet om fremtiden

Befolkningsutvikling

Kristiansand kommune har de siste 30 årene hatt en gjennomsnittlig befolkningsvekst på i underkant av én prosent pr. år. Foruten fødsels- hyppighet og dødelighet er det særlig nettoflyttingen som har betydning for befolknings- utviklingen. Det flytter mange flere til Kristiansand enn ut av kommunen. I hele etterkrigstiden har det vært en betydelig netto- innflytting (antall personer som flytter inn i kommunen minus antall personer som flytter ut).

Kristiansand kommune hadde pr. 1. april 2000 72.574 innbyggere. Innflyttingen til Kristiansand har bl.a. sammenheng med innvandring og innflytting fra Agder og andre deler av landet. Tilgang på arbeids-

plasser og boliger har betydning for tilflyttingen.

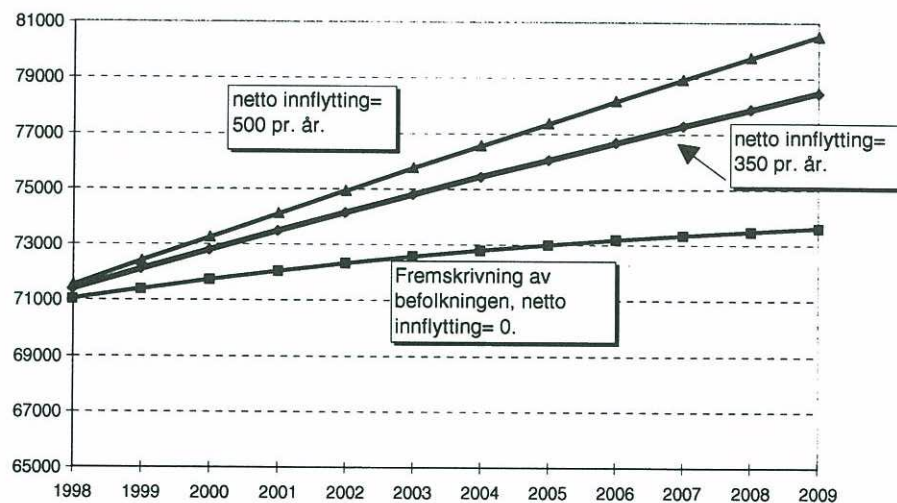
Kommuneplanen legger til grunn en videreføring av utviklingen med en gjennomsnittlig netto innflytting til Kristiansand på 350 personer pr. år. Dette kombinert med aktuelle data for alderssammensetning, fødsels- rater og dødsrater gir en befolk- ningsutvikling i kommunen som vist i den midterste linjen i figuren under. Ifølge denne prognosen vil det ved årsskiftet 2009/2010 bo ca. 78.500 personer i Kristiansand.

Bystyret vedtok i januar 1999 et mål om å øke boligbyggingen til ca. 600 enheter pr. år. Gitt at målet virkelig gjøres, og hver bolig representerer like stor netto

innflytting som på 90-tallet, vil vi få en høyere befolkningsøkning. Netto innflytting kan da bli 500 personer pr. år, og befolkningsutviklingen blir som vist i den øverste linjen på figuren nedenfor. I figuren har vi også vist hvordan folketallet vil utvikle seg dersom netto innflytting blir null, se den nederste linjen.

En netto innflytting på 500 personer pr. år er lite sannsynlig. En netto innflytting på null er også lite sannsynlig, selv om kommunen skulle ønske en slik utvikling. Det har bl.a. sammenheng med at det fortsatt foregår en flytting fra land til by. Noen mener at dataalderen kan stoppe denne flyttingen, men foreløpig har ikke dette slått til.

Befolkningsutvikling

Sannsynlig befolkningsutvikling med netto innflytting 350 personer pr. år (midterste kurve). Denne legges til grunn for kommuneplanen. En høyere og en lavere prognose med netto innflytting på henholdsvis 500 og 0 personer pr. år er også vist.

Flerkulturelt samfunn

Kristiansand er en flerkulturell kommune. I alt 126 ulike nasjonaliteter er representert i kommunen. Høyere fødselsrater og relativt mange kvinner med fremmedkulturell bakgrunn i fruktbar alder, har ført til at fremmedkulturelles andel av

befolkningen i kommunen har økt de senere år. Pr. 1.1.99 har 3398 personer i kommunen fremmedkulturell (ikke vestlig) bakgrunn, dvs. 4,8% av befolkningen. Av disse er knapt 1526 barn fra 0 til 17 år. Det tilsvarer 8,7% av denne aldersgruppen.

Alderssammensetning i bydelene

Det er betydelige forskjeller i befolkningens alderssammensetning innen kommunen. De sentrale områder av Sentrum og Lund har en vesentlig høyere andel eldre og en vesentlig lavere andel barn enn hva tilfellet er i bydelene Vågsbygd og Randesund/Tveit. Dette skyldes bl.a.

flytting innad i kommunen. Særlig eldre synes å flytte til mer sentrale områder når behovet for mindre bolig oppstår.

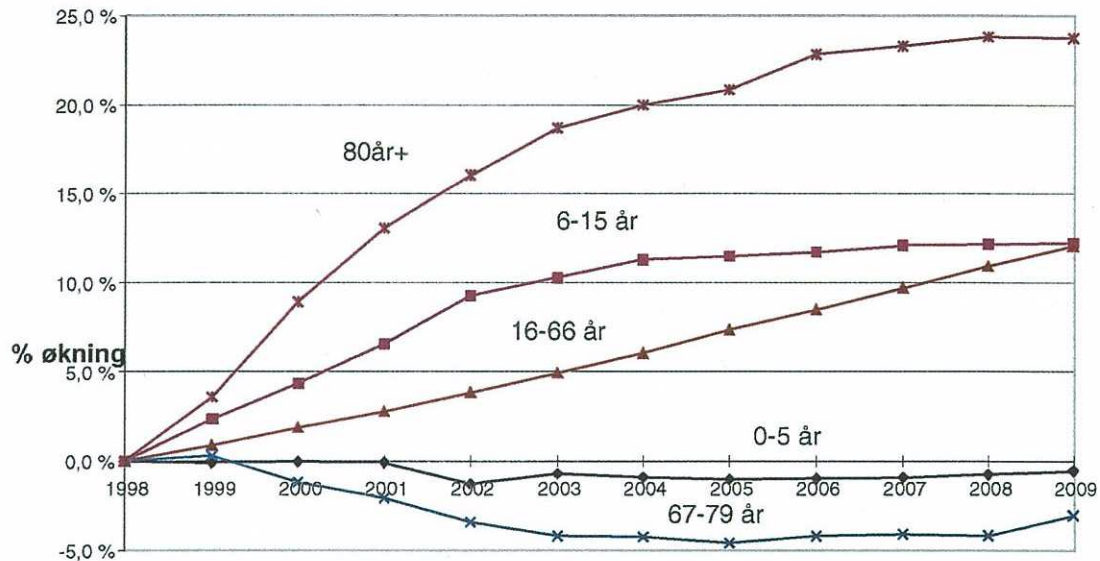
Utvikling i de enkelte aldersgrupper

Diagrammet under viser utviklingen

i de ulike aldersgrupper med den prognosen som er lagt til grunn (nettoinnflytting 350 personer pr. år). Det er betydelig usikkerhet i anslagene for de yngste aldersgruppene. Politiske valg om utbyggingstakt vil slå særlig ut for

disse aldersgruppene. Usikkerheten forsterkes ytterligere av lavere fødselstall i 1997 og 1998, både på landsbasis, og særlig i Kristiansand.

Utvikling aldersgrupper

Fordelingen mellom aldersgruppene frem til 2010. Aldersgruppen over 80 år og aldersgruppen 6-15 år øker kraftig, men flater ut i slutten av perioden.

Konklusjoner for alderssammensetning

0-5 år: Synkende tendens frem mot midten av perioden. Lavere fødselstall fremover kan endre dette bildet til en nedgang i hele perioden.

6-15 år: Øker med ca. 1200 til ca. 10.800 personer. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig vekst på ca. 100 personer eller ca. 1 prosent pr. år. Veksten er mest markert frem mot 2003, da veksten avtar mot en utflating mot slutten av perioden. Lavere fødselstall vil kunne medføre en nedgang fra og med midten av perioden.

16-66 år: Øker med over 5500 til ca. 51.600 personer. Dette tilsvarer en årlig vekst på ca. 500 personer, eller ca. 1 prosent pr. år.

67 til 79 år: synker med omlag 200 personer til ca. 6500 personer.

Over 80 år: øker med over 600 personer til omlag 3300 personer.

Dette tilsvarer en årlig vekst på ca. 60 personer eller 2,5 prosent pr. år. Veksten er særlig sterk frem mot år 2004, og flater ut mot slutten av perioden.

Befolkningsutvikling etter utgangen av planperioden

Kommunens prognoser strekker seg kun frem til utgangen av 2009.

Etter 2010 indikerer Statistisk sentralbyrås middelalternativ (ikke presentert her) en stabilisering av antall personer over 80 år, og en viss nedgang i antall barn i skolepliktig alder.

Stort kommunalt ansvar

Befolkningsutviklingen medfører en betydelig vekst i de aldersgrupper kommunen har et særlig ansvar for - de eldre og barn i skolepliktig alder. Grad av netto innflytting vil særlig påvirke barnetallene. I prognosen

som er lagt til grunn for kommuneplanen, vil antall skolebarn øke ca. 12% med 1998 som referanseår. Økningen kan bli ca. 17% dersom målet om 600 nye boliger pr. år blir realisert. Gruppen 0-5 år er tilsvarende avhengig av boligbygging/netto innflytting, og er i tillegg særlig avhengig av fødselstallene i årene fremover. Pr 01.01.99 var det omlag 6000 barn i aldersgruppen 0-5 år i Kristiansand. En barnehageundersøkelse gjennomført av Agderforskning, viste at 2757 barn hadde plass i barnehage, mens 546 barn med behov for barnehage ikke hadde fått plass. Det innebærer at selv med svak nedgang i denne aldersgruppen, er det fortsatt stor etterspørsel etter barnehageplasser i kommunen. Regjeringens handlingsplan om full barnehagedekning følges opp i handlingsprogrammet.

Andre rammebetingelser

Ikke bare Kristiansand kommune, men hele kommunesektoren opplever et økende forventningspress og krav til flere og bedre tjenester. Dette innebærer et utgiftspress som det ikke vil være mulig å imøtekomme gjennom de tradisjonelle statlige finansieringsordninger. Kommunenes økonomiske rammebetingelser vil i stor grad påvirkes av den økonomiske utviklingen nasjonalt og internasjonalt. I regjeringens langtidsprogram for perioden 1998-2001 pekes det bl.a. på følgende utviklingstrekk:

- Veksten i antall personer i yrkesaktiv alder vil stagnere.
- Ingen vesentlig endring i skatteinivået.
- Fallende inntekter fra petroleumsvirksomheten vil redusere mulighetene for fortsatt vekst i det offentlige konsum.
- Økningen i det offentlige pensjonsforpliktelser forsterker dette forhold ytterligere.
- En mer parallell lønnsutvikling mellom offentlig og privat sektor begrenser veksten i den offentlige sysselsetting.
- Økt bruk av ulike egenbetalingsordninger kan gi rom for økt offentlig tjenesteproduksjon.

Begrenset vekst - strammere prioritering

Kommunenes inntekter finansieres i hovedsak gjennom skatter, overføringer fra staten og avgifter, gebyrer og leieinntekter. Velferdsmeldingen fastslår at det kun er rom for begrenset vekst i ressursbruken i kommuneforvaltningen, og at en fremover vil stå overfor sterkere krav til effektivitet og strammere prioritering. Mulighetene for å gi et tilfredsstillende tjenestetilbud vil i stor grad avhenge av evne til omstilling og effektivisering av allerede eksisterende kommunal virksomhet.

Fra flere hold, ikke minst innen næringslivet, blir det hevdet at det ikke er manglende ressurstilgang, men organisatorisk stivhet og manglende fleksibilitet som er kommunesektorens største utfordringer i årene som kommer.

Offentlig marked under press

Kommunesektoren representerer i dag et marked på vel 200 milliarder kroner. Nye aktører vil i økende grad sette dette markedet under press. Vi opplever allerede i dag hvordan internasjonale foretak arbeider for å komme inn i kommunesektoren. Hvordan skal Kristiansand kommune møte denne utfordringen ved inngangen til et nytt årtusen?

Arbeidsstyrkens

alderssammensetning endres

Endringer i alderssammensetningen i arbeidsmarkedet vil påføre private og offentlige arbeidsgivere nye utfordringer. De må tilpasse arbeidsplassene til endringer i arbeidsstokken og endringer i familiestruktur og yrkesvaner. Alderen til småbarnsforeldre øker. Mange kvinner velger å vente med og få barn til de er ferdige med utdannelsen. Samtidig spres barnefødsle over et lengre tidsrom. I den andre enden blir stadig flere eldre og pleietrengende, både av demografiske årsaker og fordi levealderen øker.

Dette innebærer at det blir mer vanlig at familier både har omsorg for barn og pleietrengende eldre samtidig. I slike situasjoner er det minst tre sterke krefter som trekker i hver sin retning: Behovet for tid med barna, behovet for tid med eldregenerasjonen og behovet for å gjøre en innsats på jobben.

Regionene blir viktigere - det offentlige får pådriverrolle

Internasjonalt registreres også en klar utvikling mot et mer regionalisert samfunn. Det vil si at regionene går fra å være iverksettere av sentrale myndigheters politikk, til selv å opptre sterkere som politisk

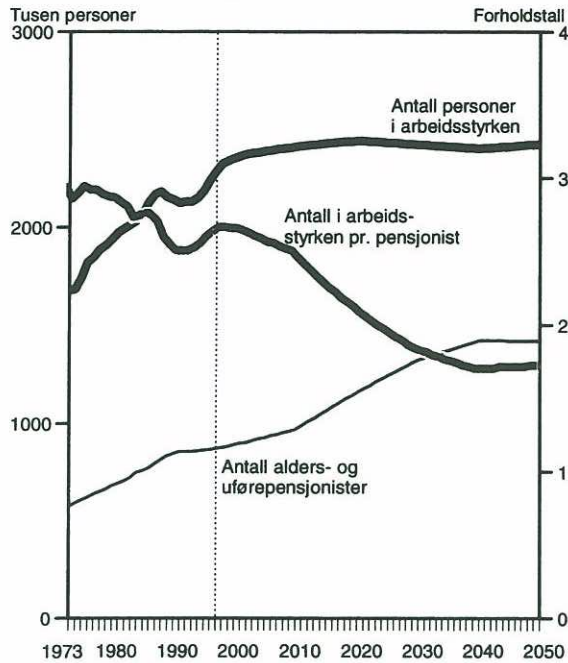
aktør for å forme egen utvikling. Dette vil stille den offentlige sektor overfor nye utfordringer. Den offentlige forvaltning har en historisk tradisjon som myndighetsutøver, forvalter og kontrollør. Oppgaven som pådriver til forandring vil bli krevende.

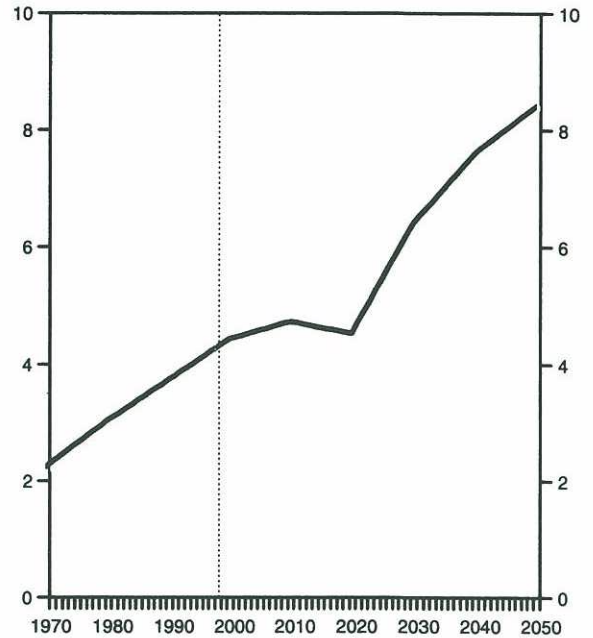

Noen langsiktige utviklingstrekk som påvirker offentlige finanser

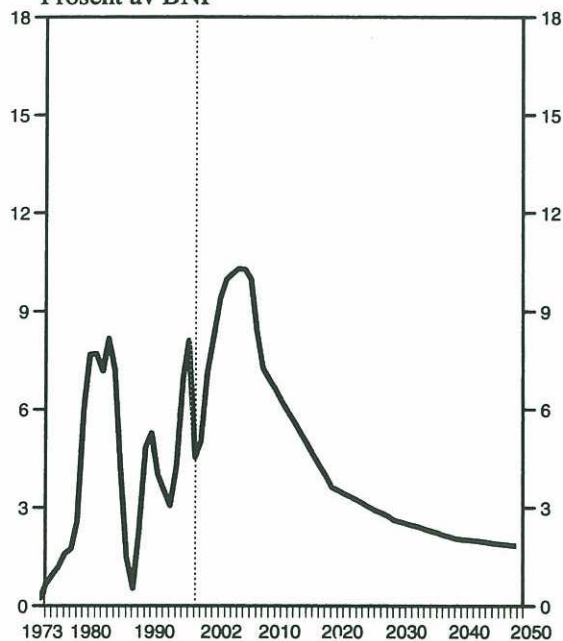
A. Pensjonister og arbeidsstyrke

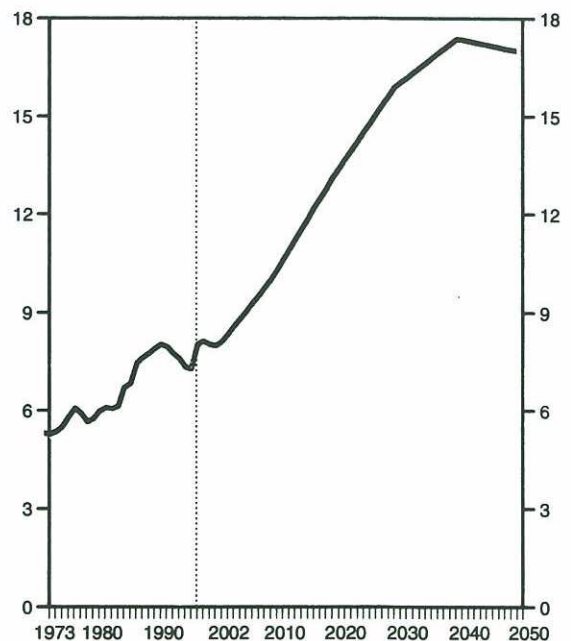
B. Andel av befolkningen over 80 år. Prosent

C. Statens netto kontantstrøm fra petroleum. Prosent av BNP

D. Pensjonsutgifter. Prosent av BNP

Den synkende kurven øverst til venstre (A) viser hvordan antall yrkesaktive personer i forhold til pensjonister faller dramatisk. Kurven nederst til venstre (C) forteller at oljeinntektene vil synke dramatisk etter 2005. Kurven øverst til høyre (B) viser at en stigende andel av befolkningen blir over 80 år, og kurven nederst til høyre (D) viser hvordan «eldrebølgen» slår ut i pensjonsutgifter. (Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet)

4. Ansvar, omsorg og grunnskole - individuelle tjenester

«Et av den norske velferdsstatens største dilemmaer er at vi har fått et materielt godt samfunn, samtidig som vi har et folk som hungrer etter samfunn, det vil si etter tilhørighet, samkjensle og mening med livet». (Lingås, 1989:209)

I dette kapittelet rettes søkelyset først mot det ansvar hver og en av oss har for eget liv og medmennesker.

Deretter omhandles spesielt ressurskrevende kommunale tjenestetilbud som innrettes mot

hver enkelt innbygger. Konkret gjelder det grunnskolen og omsorgssektoren.

4a. Ansvar for eget liv og medmennesker

Slik kan vi få det i 2010

Bakgrunn

Det er ikke vanskelig å få øye på truslene hvis følgende klare utviklingstendenser forsterker seg frem mot 2010:

- mer fokus på materielle verdier og individuelle behov.
- sosiale nettverk oppløses.
- egen velferd blir det offentlige ansvar.

- flere har ikke nødvendig ballast/ferdigheter til å mestre livets utfordringer (2/3-samfunnet).

Til tross for at nordmenn stadig får det bedre materielt og har utsikter til å leve lenger enn noen generasjoner tidligere, er det stadig færre som sier de er tilfreds materielt. Det er også stadig færre som sier de føler seg lykkelige. Forbruk av legetimer er doblet det siste tiåret. I samme periode har depresjoner for gruppen under 30 år økt med 60 prosent. 10-15 prosent av barna har psykiske problemer, og ungdomsdødeligheten

øker blant annet på grunn av selvmord.

Innbyggere her i landet, Kristiansand innbefattet, er i ferd med å omdefinere seg fra å være borgere til å bli brukere. Plikter smuldrer opp, mens fanen holdes høyt for egne rettigheter.

Undersøkelser har vist at Kristiansand har de største *levetårnsproblemerne* blant sammenliknbare byer. Kristiansandere bruker mer sovemedisin, smertestillende- og

På grunn av psykisk lidelse er disse to «jentene» ute av det ordinære arbeidsmarkedet. Etter initiativ fra kommunen fikk de tilbud om å jobbe et par ganger i uken i kantinen på Lund helse- og sosialsenter. Slik tar de ansvar for eget liv og styrker seg selv som personer.

Ansvar for eget liv og medmennesker

beroligende preparater enn gjennomsnittet for landet. Vår kommune har større utgifter til sosialhjelp og barnevern enn landsgjennomsnittet. Det er flere arbeidsledige og enslige forsørgere enn ellers i Vest-Agder. Folk er mer plaget av støy og støv enn ellers i fylket. Og det er langt færre møtesteder i nabolaget i vår kommune enn landsgjennomsnittet.

Heldigvis er det også positive trekk i forhold til landsgjennomsnittet: Kristiansandere opplever å ha større trivsel og tilhørighet. De sier at de har større mulighet for å få hjelp fra venner. Flere enn landsgjennom-

snittet sier de har noen å snakke med når de har behov for det. Mulighetene for deltakelse i lag og organisasjoner er også gode. Dessuten har vi godt klima og flott natur med gode muligheter for friluftsliv.

Flertallet har det bra i Kristiansand, men det er store kontraster.

Trusler:

Dersom ikke det offentlige, med kommunen i spissen, makter å snu tendensen til at folk skyver fra seg ansvar for eget liv og medmennesker, kan vi få det slik i 2010:

- ☹ *Flere ensomme mennesker, og flere med psykiske plager.*
- ☹ *Flere ser på seg selv som klienter og blir avhengig av hjelp fra det offentlige.*
- ☹ *Det oppstår nye skiller mellom folk. Noen griper informasjonssamfunnets muligheter, mens andre ikke klarer det.*
- ☹ *Flere unge har ikke fått nødvendig ballast/ferdigheter til å mestre livets utfordringer. Flere blir tapere og får et vanskelig liv.*

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺ *Det legges vekt på å styrke samarbeidet om barn og unges oppvekstvilkår, og gi utsatte barn, unge og familier samordnet hjelp så tidlig som mulig.*
- ☺ *Gode møteplasser, stimulering av nærmiljøtiltak og en fornuftig utbyggingspolitikk har gjort det mulig å styrke det sosiale nettverket i nærmiljøene. Ungdom er selv med og utformer og styrer sine møteplasser.*
- ☺ *Kommunens ansatte har en grunnholdning som tar utgangspunkt i at innbyggerne ikke er passive tjenestemottakere, men aktive samarbeidspartnere med ansvar for sitt eget liv.*
- ☺ *Større vektlegging av grupperettede tiltak som styrker brukernes mestringsevne og mulighet til å klare seg selv.*
- ☺ *Det satses mer på forebygging. Spesielt må det arbeides med forebygging på områder der kommunen kommer negativt ut i forhold til landsgjennomsnittet (f.eks. sosial omsorg og barnevern). Det legges vekt på å utjevne sosiale forskjeller, og på å gi vanskeligstilte mulighet til å vinne kontrollen over eget liv. Kommunen tar et økt ansvar for å utjevne levekårene i*

Klatring er en av mange aktiviteter på Samsen allaktivitetshus, som er blitt en viktig møteplass for ungdom. Der tar ungdom vare på seg selv og på sine kamerater i et kreativt miljø.

Kristiansand, og oppfordre andre aktører i lokalsamfunnet til å gjøre det samme.

☺ Mange unge starter sin personlige utvikling av ferdigheter/ kompetanse gjennom engasjement og aktivitet i frivillige organisasjoner og interessegrupper. Organisasjonslivet spiller en vesentlig rolle for trening i aktiv samfunnsdeltakelse og egenutvikling.

☺ Det satses aktivt på friluftstiltak for å bedre folks helse.

Slik gjør vi det

👍 *Aksjon Nabohjelp*
Erfaringer fra Aksjon Nabohjelp i Vågsbygd viser at naboer som skal passe på hverandres hus og eiendom, ofte utvider dette til å gjøre tjenester for hverandre, samt arrangere dugnader og gatefester. Det er et mål å etablere nabohjelp i alle bydeler i løpet av planperioden.

👍 «Reservebesteforeldre»
I mange nærmiljø bor det barn og pensjonister uten sin biologiske familie i nærheten. Mange kan ha nytte og glede av å ha/være «reservebesteforeldre». Dette kan oppstå spontant ved at bomiljøene er blandet, og at det finnes gode steder å møtes i nærmiljøet.

👍 *Foreldreveiledning*
Helsetjenesten i Randesund og Tveit bydel har igangsatt et foreldreveilednings-prosjekt hvor foreldre skal få styrket kompetansen til selv å mestre vanskelige livssituasjoner. Målet er å bevisstgjøre foreldre på

egne muligheter og ressurser, og dempe behovet for særskilt hjelp og behandling.

👍 *Meningsfylte arbeidsoppgaver*
På Lund helse og sosialsenter har brukere med psykiske lidelser, sammen med en miljøterapeut, tatt ansvar for kantinedriften 2 dager i uken. Dette bidrar til at brukerne får en mer verdig rolle i forhold til kommunens ansatte, og får meningsfylte arbeidsoppgaver i stedet for en passiv trygdetilværelse.

👍 *Møteplasser i nye boligområder*
skal være noe av det første som etableres i nye utbyggingsområder i Kristiansand. Nye boligområder får tilrettelagt utearealer for fysisk aktivitet, så som bl.a. løkker, ballhaller, skateramper, utebasket, lekeplasser, lysløyper etc. Dette stimulerer til økt kontakt og trivsel blant beboerne.

👍 *Særlig innsats rettet mot barn og unge.*
Ordningen med fleksible tiltaksmidler rettet mot barn i og under skolepliktig alder styrkes. Ressursene i barnevern, barnehage, grunnskole, helsestasjoner mm. samordnes bedre slik at utsatte barn og unge følges opp på en best mulig måte.

👍 *Møteplass for ungdom*
På Samsen allaktivitetshus deltar ungdom i et kreativt, mangfoldig og inkluderende miljø - en viktige møteplass. Her har byens unge en arena for aktiviteter som klatring, dans, gjøgling, internett, kunst, film/redigering, teater, radioproduksjon, skating, musikk, mekking, show, prosjektmaking osv. Prosjektjobbing er ungdommens arbeidsmetode, og Samsen fungerer som en arena hvor det foregår samarbeid mellom grupper med forskjellige kunnskaps- og interessefelt.

Utfra dette utvikles ny kompetanse og spennende opplevelser, samt respekt mellom interessegruppene.

👍 *Utjevning av levekår*
Kommunen tar et økt ansvar for å utjevne levekårene i Kristiansand, og oppfordre andre aktører i lokalsamfunnet til å gjøre det samme. Aktuelle tiltak er bl.a.:
– En mer variert boligsammensetning i de enkelte områdene – ikke rene blokkområder eller rene eneboligområder.
– Aktiv satsing på oppgradering av eldre blokkområder i samarbeid med boligbyggelag og husbanken. Som ledd i dette etableres et mer variert leilighetstilbud i eksisterende bebyggelse.
– Bedre kollektivtransporttilbud av hensyn til grupper som ikke har eller kan kjøre bil.
– Økt vekt på forebyggende tiltak som skissert i dette og neste kapittel.

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Kommunen kan velge å gi mindre i bidrag til enkeltindivider, grupper og nærmiljøtiltak.
Mulige konsekvenser:
- Økt individuelt ansvar.
- Befolkningens helsetilstand blir i enda større grad styrt av sosiale skiller og status.
- Hensynet til effektivitet og kortsiktig økonomisk vekst styrer.

Kommunen kan legge mindre vekt på kunnskap om sammenhenger når planer og budsjetter vedtas.
Mulige konsekvenser:
- Forebygging blir nedprioritert, og offentlige budsjetter brukes til reparering.
- Økt hjelpeavhengighet og større grad av klientifisering.

Pr. april 1999 er det 15 nabohjelpsområder i Kristiansand.

4b. Omsorg

Dette underkapittelet handler om omsorg for personer over 18 år. Selv om det skulle bli slik at folk i større grad tar ansvar for eget liv og medmennesker, vil omsorgsbehovet øke på flere felt frem mot år 2010. Dette økte behovet må i stor grad dekkes av kommunen. Samtidig er kommunens økonomiske ressurser begrensede, se kap. 3.

Slik kan vi få det i 2010

ELDREOMSORG

Bakgrunn

Pleie- og omsorgsbehovet har økt dramatisk i 2010.

Det er langt flere av de eldste eldre enn i 1998:

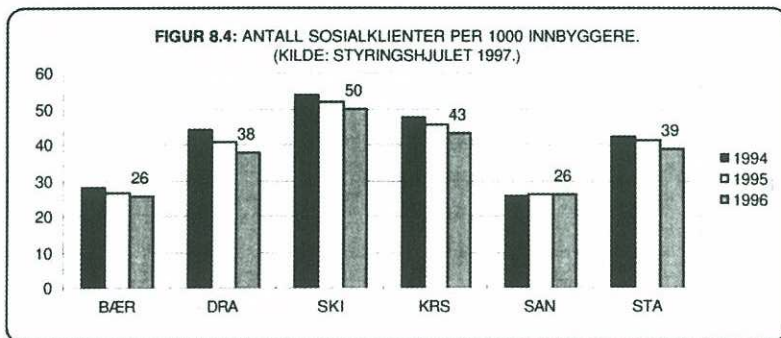
- 3% færre eldre mellom 67 og 79 år
- 19% flere eldre mellom 80 og 89 år
- 60% flere eldre over 90 år

Stort pleie- og omsorgsbehov hos de eldste:

- 10% mellom 67 og 79 år bruker tjenestene
- 55% mellom 80 og 89 år
- 100% over 90 år

Brukerundersøkelsen blant 60-67-åringer i Vest-Agder 1997 viser:

- 3 av 4 ønsker å bli boende i egen bolig når de blir pensjonister.
- Over halvparten ønsker en kommunal omsorgs- eller serviceleilighet dersom de blir avhengig av pleie.

Det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder antall sosialklienter. Kristiansand har mange sosialklienter i forhold til andre storkommuner, blant dem Bærum, Drammen, Sandnes og Stavanger.

Trusler

- ☹ *Ressurskrise i eldreomsorgen. Stor utrygghet blant de eldre. Får de den tjenesten de har behov for?*
Krisen skyldes økt behov, delvis feilslått satsing og begrensede ressurser. Resultatet er svært streng prioritering av pleie- og omsorgsoppgaver og utrygghet blant de eldre. Pårørende og brukere må ofte gjennom en tung kamp for å få pleie- og omsorgstjenester. De som har råd, kjøper seg fri fra kø og/eller oppnår høyere kvalitet på tjenestene gjennom privatfinansierte løsninger.

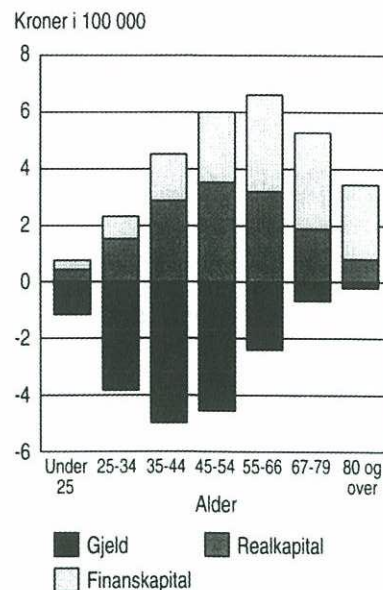
- ☹ *Offentlig fattigdom og privat rikdom.*
De fleste pensjonister i 2010 er relativt velhavende mennesker. Gode pensjoner og billige offentlige omsorgs- og pleietjenester gjør at folk ikke behøver bruke av sin formue. Mange gir forskudd på arv i god tid, og betaler da lite selv for sykehjemsopphold, omsorgsbolig eller servicebolig.

- ☹ *De eldres menneskelige ressurser verdsettes og benyttes for lite.*

SOSIAL OMSORG

Bakgrunn

Kristiansand har allerede høye utgifter til sosialhjelp. I 1999 utgjør

Figuren viser et regnskap over hvor stor formue/gjeld folk har i ulike aldre. Konklusjonen er at pensjonister jevnt over har meget god økonomi. (Kilde: inntekts- og formuesundersøkelsene).

utgiftene til sosialhjelp ca. 9% av helse- og sosialbudsjettet. Kristiansand ligger høyere enn de fleste andre større norske byer både når det gjelder sosialhjelp, uføretrygd og overgangsstonad. Vår kommune ligger spesielt høyt når det gjelder sosialhjelps-tilfeller. Det er relativt mange unge og innvandrere som mottar sosialhjelp. Lærlingeordningen kan være en måte å møte utfordringene på.

Dagens ordninger fungerer bare delvis når det gjelder å få arbeidsløse som er helt eller delvis arbeidsføre, ut i jobb. Det må skilles mellom to grupper:

- De som er i stand til å jobbe, men som faller utenfor arbeidsmarkedet, bl.a. fordi deres arbeidsevne tilsier en lavere lønn enn minimumslønninger i arbeidslivet.
- De som ikke under noen omstendighet kan arbeide.

Trusler

- ☹ *Når det på ny blir en lavkonjunkturperiode, vil arbeidsledigheten bli større. Flere vil da falle utenom det ordinære arbeidsmarkedet. Det*

rammer spesielt utsatte grupper. Flere personer vil bli avhengig av sosialhjelp hvis kommunen ikke har en beredskap på ekstraordinære arbeidsplasser.

- ☹️ *Også i høykonjunkturperioder risikerer vi at flere faller utenom arbeidsmarkedet.*
Det skyldes bl.a. høy «slitasje», og økende krav til fornyelse og kompetanseutvikling i arbeidslivet.

Slik vil vi ha det i 2010

Eldreomsorg

- ☺️ Bo- og tjenestetilbudet er bygd og utviklet slik at behovene dekkes mest mulig effektivt.
- ☺️ Det er rom for brukermedvirkning og personlig valgmulighet.
- ☺️ De eldres menneskelige ressurser verdsettes og benyttes.
- ☺️ Det tilrettelegges for at flere kan bo lenger i egen bolig.
- ☺️ Det er et system for egenbetaling hvor de eldre betaler etter evne.
- ☺️ Avlastningstilbudet er tilstrekkelig ivaretatt.

Sosial omsorg

- ☺️ Det er et godt og trygt sikkerhetsnett for de som ikke kan arbeide.
- ☺️ Det satses mye på attføring og kompetanse-givning for å få folk over i jobb.
- ☺️ Det lønner seg å jobbe.
- ☺️ De som faller utenfor arbeidsmarkedet, har arenaer for utnyttelse/utfoldelse av evnene sine.
- ☺️ Sosialhjelpsbehovet i Kristiansand er lavt, sosialhjelpsutgiftene er derfor lave. Det blir færre uføre i Kristiansand.

Andre omsorgsoppgaver

- ☺️ Grupper som har spesielle omsorgsbehov, får dem dekket:

- psykisk utviklingshemmede
- fysisk funksjonshemmede
- personer med psykiske lidelser
- rusmisbrukere.

Generelt legges det vekt på

- ☺️ mobilisering av hver enkeltes egne ressurser
- ☺️ trygghet for å få nødvendige omsorgstjenester tilpasset den enkeltes behov til rett tid
- ☺️ menneskeverd og valgfrihet
- ☺️ rask og brukervennlig tildeling av tjenester
- ☺️ god kvalitet med effektiv ressursbruk
- ☺️ at samfunnet har satt grenser for i hvor stor grad det offentlige skal dekke ulike omsorgsbehov.

Slik gjør vi det

Eldreomsorg

- ☺️ *Sykehjem bygges ut for:*
  - demente og andre med adferdsavvik
  - alvorlig syke og sterkt pleietrengende eldre.
  - rehabilitering, korttids- og avlastningsopphold.

- ☺️ Det satses spesielt på *omsorgsboliger* hvor kommunen har ansvaret for nødvendig tilsyn hele døgnet for personer med behov for:
  - omfattende omsorgstjenester
  - fysisk nærhet til tjeneste og service
  - tilrettelagt bolig
  - tett oppfølging av hjemmetjenestene.

Noen fordeler med omsorgsboliger:

- i samsvar med beboernes ønsker

- aktiviserer beboeren
- krever mindre personale enn sykehjem
- fleksibel bruk av personalet
- individuelt tilpasset bo- og pleietilbud.

- ☺️ Det satses på *tilrettelegging av egen bolig*, eventuelt *kommunal serviceboliger* for personer som:

- har moderat behov for omsorgstjenester
- trenger tilrettelagt bolig

- ☺️ Det er behov for et variert og *differensiert botilbud* for eldre og syke. Dette medfører en fortløpende vurdering av balansen mellom sykehjemsplasser, omsorgsboliger, serviceboliger og eventuelt andre boformer. Det legges til rette for at den eldre selv kan velge boform. De eldre som ønsker det, bør få mulighet til å bo hjemme i egen bolig så lenge som mulig. Andre bør få mulighet til kommunal servicebolig. Boligtilbudet må vurderes ut fra den enkeltes evner og forutsetninger for å fungere i boligen.

- ☺️ Utbygging av sykehjem og omsorgs/serviceboliger justeres løpende for å *utnytte statlige tilskuddsordninger* best mulig. Forutsetningen er dog at det ikke bryter avgjørende med kommunens omsorgspolitik/innbyggernes behov.

- ☺️ *Reglene for egenbetaling* endres slik at:
  - de som har råd til det, betaler en egenandel for sykehjemsplass eller kommunal bolig som står i rimelig forhold til deres økonomi.
  - tilrettelegging av egen bolig stimuleres økonomisk

Sosial omsorg

- ☺️ Gjennom *forsøksprosjekter og nærmere samarbeid med statlige myndigheter* satses det ytterligere på attføring/opplæring for å få folk i arbeid. Tiltakene rettes spesielt mot ungdom og innvandrere.

- ☺️ Det satses på å utvikle *alternative stønadsformer* for sosialhjelpsmottakere. Det kan være ved integreringsprogram der det blir utbetalt en godtgjørelse for innsats og oppfølging. Det kan være i form av ytelse for oppmøte og gjennomføring av kvalifiserende program, slik at den enkelte blir mer motivert til å delta. Andre

kan trenge en bred oppfølging av sosiale problemer, misbrukerproblemer og/eller psykiske problemer. For alle som fysisk og psykisk er i stand til det, skal det legges til rette for behandlings- og treningsprogram med sikte på en meningsfull og inntektsgivende tilværelse.

👍 Spesielt bør man være oppmerksom på *unge sosialhjelpsmottagere* (gruppen 16–25 år). En foruroligende del av denne gruppen får helt eller delvis sitt livsopphold dekket over sosialbudsjettet. Problemet er meget komplekst og berører utfullført skolegang, arbeidsledighet, og ofte også rusmisbruk og kriminalitet. Kommunen vil her søke samarbeid med statlige og fylkeskommunale myndigheter og frivillige organisasjoner, og legge opp til et tett tverrfaglig samarbeid mellom kommunens egne etater. All kraft må settes inn på å motivere, rehabilitere og kvalifisere flest mulig av de ungdommer det her gjelder, til utdanning og arbeid.

👍 Det satses på tiltak som *aktiviserer og inkluderer de som faller utenfor arbeidsmarkedet*. Gjennom prosjekter utvikles varierte tiltak slik at så mange som mulig får økt livskvalitet. For de som faller utenfor det ordinære arbeidsmarkedet, er det viktig at det blir lagt til rette for utnyttelse av evner på andre arenaer. Andre forhold som bidrar til økt livskvalitet, må stimuleres og styrkes. Et verdig liv er av stor betydning for alle mennesker. Arenaer som skaper disse forutsetninger, er viktige for de som ikke har en tilhørighet gjennom ordinært arbeid. Slike arenaer kan etableres ved tilpassede arbeidsprosjekter, kultur- og nærmiljøprosjekter, møtesteder enten i nærmiljø eller for grupper o.l.. Hovedpoenget er å delta i samfunnslivet i stedet for å være tilskuere. Deltagelse gir inspirasjon til utfoldelse og utvikling.

Formålet med å yte sosialhjelp til vanskeligstilte er å fremme trygghet, bidra til økt likeverd, og at den enkelte kan leve et selvstendig og meningsfylt liv i fellesskap med andre. Kristiansand vil satse ytterligere på å få folk i arbeid eller skole/kvalifiseringstiltak. Det vurderes innført ordninger der fremmøte og grad av egeninnsats har betydning for størrelsen på den økonomiske sosialhjelp som ytes. Tiltakene rettes spesielt mot ungdom og mot innvandrere, hvor gode norskkunnskaper er særlig viktig for en vellykket integrering i arbeidsliv og samfunnsliv.

Andre omsorgsoppgaver

👍 Det innføres *tjenesteavtaler* med den enkelte bruker. Det avtales hva den enkelte kan klare selv, og hvilke hjelpetiltak som settes inn.

👍 Omsorgstjenestene *effektiviseres* ytterligere, og det gis *større valgfrihet*. Konkurransutsetting av omsorgstjenester utvides. Ordninger med at de som er tildelt omsorgsressurser selv kan velge hvem som skal utføre omsorgsoppgavene, prøves ut.

👍 Det satses på spesielt *tilrettelagte boliger for yngre funksjonshemmede*, psykisk utviklingshemmede, folk med psykiske problemer samt rusmisbrukere.

👍 *Ressursene til eldre- og andre som ikke er i arbeid, verdsettes og benyttes* i høyere grad bl.a. i:

- omsorgsarbeid
- nærmiljøarbeid
- skolen
- tilrettelegging for friluftsliv etc.

Legetjenesten

👍 Det legges til rette for at befolkningen får et tilpasset og kvalitetsmessig *godt legetilbud hele døgnet*. Spesielt bør det rettes oppmerksomhet mot øyeblikkelig hjelp-tilbudet/legevaktjenesten.

Forebyggende helsearbeid

👍 Arbeidet i helsestasjoner og i skolehelsetjenesten bør rettes inn mot nye oppgaver og utfordringer som finnes i dagens

nærmiljø. Spesielt bør oppmerksomheten rettes mot *barnas psykiske oppvekstmiljø*. I denne sammenheng arbeides det for å styrke samarbeidet mellom foreldre og skole. Helse/sosial, kulturtiltak/nærmiljø/idrettslag og andre frivillige bør engasjeres i arbeidet.

👍 Det holdes høy beredskap i forhold til *forebygging av smittsomme sykdommer* gjennom informasjon og opplæring av foreldre i forhold til vaksinasjonsprogram.

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Offentlig fattigdom kan tvinge frem en full eller delvis privatisering av omsorgsoppgavene. Det vil si et «amerikansk system» hvor man selv må tegne forsikringer for å finansiere omsorgstjenester. Man kan da i stor grad selv velge hvem som skal yte disse tjenestene. Dersom man ikke har forsikret seg, gir det offentlige bare et minimalt basistilbud når det gjelder de aller mest nødvendige tjenestene.

Et slikt system er i strid med gjeldende helse- og sosialsystem i Norge, men kan ikke utelukkes i fremtiden. En sammenligning av det amerikanske og det norske systemet viser at det norske systemet gir mer helse- og omsorg for hver krone. Det amerikanske systemet fører til store forskjeller i kvaliteten og omfanget på tjenestene, avhengig av hva den enkelte har råd til.

En mellomløsning der det vokser frem private løsninger parallelt med de offentlige, er mer sannsynlig - særlig dersom det kommunale tjenestetilbudet ikke fornyes.

4c. Grunnskolen

Som i forrige underkapittel beskrives situasjonen i 2010 slik den kan bli dersom oppgavene løses omlag som på slutten av 90-årene. Det forutsettes at grunnskolen oppgaver må løses innen kommunens økonomiske rammer, og at grunnskolen ikke kan ta en større andel av driftsbudsjettet enn i dag.

Slik kan vi få det i 2010

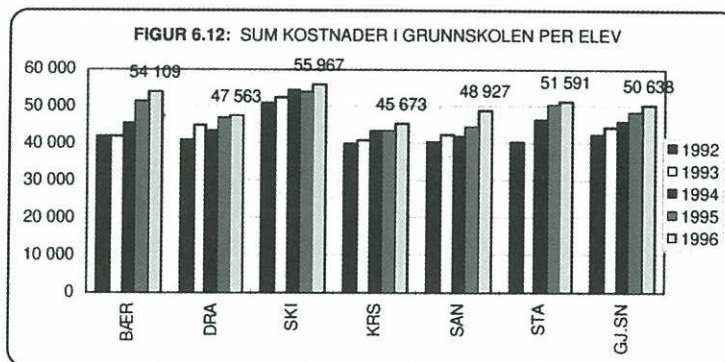
Økte behov

I perioden 1998 til 2005 opprettes det mer enn 55 nye klasser i grunnskolen. Fra 1998 til 2003 øker aldersgruppen 6-15 år med 2,3% (220 barn) pr. år. Det tilsvarer 8-10 nye skoleklasser hvert år. I virkeligheten kan det bli mer enn dette, fordi økningen fordeler seg over hele kommunen, og fører til «klasseprekk» i langt flere klasser. Fra 2003 avtar økningen. Utviklingen etter 2005 er noe usikker, men veksten ser da ut til å flate ut.

Skolene bygges ut og rustes opp frem mot 2003, og har tilfredsstillende standard og størrelse. Men skolens drifts- og kapitalkostnader øker betydelig som følge av dette. En tilsvarende voldsom økning i ressursbruken skjer i omsorgssektoren frem til 2007. Dette er i ferd med å sprengte kommunens økonomiske rammer.

Kristiansand lå relativt lavt i lønnskostnader pr. elev tidlig på 1990-tallet, men kostnadene pr. elev har siden økt kraftig. Dette, sammen med ca. 12% økning i elevtallet, har økt lønnskostnadene kraftig.

Antall barn som krever spesialundervisning eller annen spesiell oppfølging, er økt. Disse ressurskrevende oppgavene har økt i omfang bl.a. pga. flere barn med psykososiale problemer, flere fremmedspråklige barn og mer

Kostnadene pr. elev stiger i grunnskolen. Det gjelder også Kristiansand. (Kilde: Agderforskning FoU-rapport nr. 6/98).

bevisste foreldre, som krever bedre individuell oppfølging.

Skolen har i praksis fått utvidede oppgaver når det gjelder omsorg for og oppdragelse av barn. Dette skyldes bl.a. endret familiestruktur, sosiale problemer og foreldre som har for liten tid til barna.

Behovet for videreutvikling og fornyelse av grunnskolen øker. Utviklingen innen informasjonsteknologi og internasjonalisering gir oss nye muligheter og utfordringer.

Dårlig ressursutnyttelse

- Effektiv drift og gode resultater belønnes i liten grad.
- Skolene har fått mer selvstyre, men kan ennå ikke fullt ut foreta en samlet prioritering av alle ressurser, inklusiv personalressurser.
- Kommunen er bundet opp av statlige forhandlinger om lønn, arbeidstid og arbeidsforhold.

	Elever pr lærer-årsverk	Lærer-årsverk pr. klasse
1970	17,0	1,2
1980	13,6	1,5
1990	10,1	1,9

Kilde: J. Rattsø, juli 1995. Ifølge kilden er «lærerinnsetningen i forbindelse med integrering av funksjonshemmede og psykisk utviklingshemmede av begrenset betydning for tallene».

- Lærernes kompetanse benyttes i for liten grad. Foreldede tilsetningsprosedyrer har gitt skolene en kostnadskrevende bemanning.

Trusler

- ☹ *Dramatiske kutt i grunnskoletilbudet. Kvaliteten på grunnskolen synker. Oljeinntektene er mindre. Det er lite hjelp å få fra staten.*
- ☹ *Bygningsmassen i den offentlige skolen forfaller og tilfredsstillende ikke kravene til ny pedagogikk.*
- ☹ *Mange foreldre flytter barna til private grunnskoler, som gir et bedre tilbud bl.a. fordi:*
  - Foreldrene betaler egenandel i tillegg til det offentlige tilskuddet til skolen.
  - Foreldrene er aktive medspillere i skolen.
  - Personalressursene utnyttes bedre.
  - Effektiv drift og gode resultater belønnes.
- ☹ *Barn får derved et ulikt tilbud bl.a. avhengig av foreldrenes økonomi. Ressurssterke elever bytter skole. Kvaliteten på den kommunale grunnskolen synker ytterligere.*

☹ *Skolens rolle i lokalsamfunnet svekkes fordi stadig flere går på skole i andre deler av kommunen.*

☹ *Familie- og nærmiljønettverk svekkes. Flere blir tapere og får psykososiale problemer.*

Slik vil vi ha det i 2010

☺ Alle barn har et godt, likeverdig og tilpasset grunnskoletilbud uavhengig av foreldrenes økonomi.

☺ Ulik ressursbruk fra skole til skole skal ikke rokke ved et likeverdig pedagogisk tilbud.

☺ Skolen gir barna trygghet, utfordringer og lyst til å lære.

☺ Elevene tar ansvar for miljø og trivsel på skolen, og har omsorg for hverandre.

☺ Foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen av barna, og er en aktiv ressurs i skolen

☺ Skolen samarbeider med lokale offentlige institusjoner, lag og foreninger om å skape et levende lokalsamfunn.

☺ Skolen er sentral i barns oppvekstmiljø og er en base for forebyggende arbeid overfor barn og unge, gjennom et tett samarbeid mellom hjem, skole, kultur/fritid og barnevern.

For å utnytte ressursene bedre, vil skolene i årene fremover bli brukt mer på kveldstid. Lokalsamfunnet skal utnytte skolene bedre.

☺ Forsøk med å stimulere forebyggende barnevern i skolen gjennomføres spesielt i barnehage og barneskolen. Tidlig hjelp er en god investering. Samarbeid med fritidsetaten bygges ut.

☺ Ressursene utnyttes bedre enn på slutten av 90-tallet, både når det gjelder skolens drift og personalressurser.

☺ Elever i 1. - 4. klasse har et skoletilbud i sitt nærmiljø. Dette tilstrebes også for 5. - 7. klasse.

☺ Samlokalisering av skole og barnehage anbefales.

☺ Sikker og miljøvennlig transport til skolen stimuleres.

☺ To-lærerordning er en vanlig arbeidsform, særlig på småskoletrinnet.

Slik gjør vi det

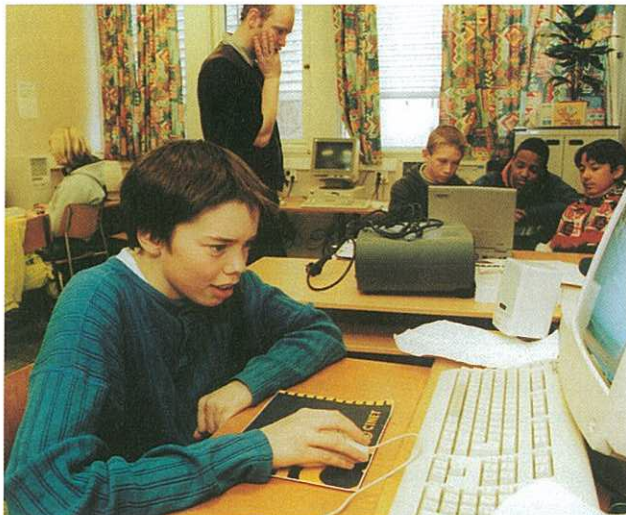
☺ *Ressursene utnyttes bedre*

- Den enkelte skole har fullt selvstyre med full råderett over skolens samlede ressurser.
- Fordeling av alle ressurser til skolene skjer etter et objektivt kriteriesystem.
- Det må være rom for at skolene kan motta mindre gaver og lignende, og det bør oppfordres til at både elever og foreldre deltar i dugnadsarbeid. Det likeverdige skoletilbudet må likevel ivaretas med ordinære midler uavhengig av dette. Det vurderes å lage egne retningslinjer.
- For å få mer levende nærmiljøer og en best mulig utnyttelse av bygningsmassen, gjennomføres det forsøk med at skolen følger kalenderåret, og har åpent hele året. Elever og personalet kan velge ferie mer fleksibelt. Samlet lengde på skoleåret/ arbeidstiden opprettholdes.
- Forsøk med å integrere forebyggende barnevern i skolen gjennomføres, spesielt i ungdomskolen.

☺ *Skolen er tilpasset elevenes behov*

- Det legges større vekt på barnas og foreldrenes ønsker.
- Det legges større vekt på elevaktive arbeidsformer, praktisk arbeid som en del av undervisningen og tilrettelegging for kreativitet.
- Hver gruppe/barn har sine planer. Elever er med på å lage egne ukeprogrammer.
- Prosjektundervisning, lærestudio, ekskursjoner, studieplasser, individuelle opplegg og opplegg i grupper veksler. Mer bruk av aldersblandede grupper.
- Det gjennomføres forsøk med å ta vekk klasse- og timebegrepet. Undervisningen foregår når skolen/ oppvekstsenteret har åpent.
- Skolen kan løse opp klasseenheter og organisere

Elever på Fiskå skole lager PR-materiell til elevbedrift. Andre elever har laget sløydprodukter som skal selges. Elevbedrift er en type prosjektundervisning som gir innblikk i hvordan samfunnet fungerer: produksjon, salg og regnskap.

undervisningen i større og mindre enheter etter behov. Undervisningen deles opp i tidsbolker som passer med de oppgaver og prosjekter som skal løses.

- Nye vurderingsformer tas i bruk.
- Skolen bruker lokalsamfunnet, naturen og kulturen for å fremme barns læring.

👍 *Personalets kompetanse er tilpasset skolens behov, og utnyttes godt.*

- Det legges bred vekt på kompetanseutvikling for å møte nye utfordringer.
- Det foretas en gjennomgang av grunnskolens oppgaver for å vurdere hvilke områder pedagoger skal ivareta, og hva andre yrkesgrupper naturlig kan utføre og eventuelt løse på helt nye måter.
- Ved fordeling av arbeidsoppgaver utnyttes personalets kompetanse mer enn i dag.
- Ved ansettelser vektlegges tilstrekkelige, men ikke unødvendig høye kvalifikasjoner.
- På sikt tilstrebes det at lønn følger stillingen, ikke kompetansen til den som bekler den.
- Gode resultater vektlegges.
- Forsøk med at inspektører ved de selvstyrte skolene kan ha en annen yrkesbakgrunn enn lærer/pedagog.

👍 *Skolen i lokalsamfunnet*

Skolebygningene er åpne fra morgen til kveld, og mange av fritidsaktivitetene foregår der. Lokalsamfunnet bruker anleggene, og har ansvar etter inngåtte avtaler. Slik brukes kapasiteten maksimalt, til glede for alle aldersgrupper. Inntektene av aktivitetene ved skolen tilfaller den enkelte skole i sin helhet. Det gjennomføres forsøk der skolen inngår i oppvekst/nærmiljøsentra, der ulike faggrupper samspiller slik at tjenestene kan gis nærmest mulig brukerne. Nærmiljø-

senteret blir kommunikasjons-sentral for lokalsamfunnet.

👍 *Utforming av skolen*
Bygningsmassen utformes for å gi mulighet for fleksible pedagogiske løsninger, slik at læreplanen kan realiseres: baserom for klasser, grupperom, studieplass, verksteder, kantine, auditorium/mediatek, bibliotek. Bygningene må kunne romme aktive elever, som holder på med variert arbeid. Skolebygningene innbyr til trivsel og læring, er bygningsmessig moderne og tilpasset gjeldende pedagogiske prinsipper og arbeidsmiljølovens bestemmelser

👍 *Elevbedrifter*

Klasser etablerer bedrifter. Skolene inngår avtaler om betalte tjenester de kan tilby, f.eks. dekorering av offentlige/private rom, besøksordning, vedlikehold, salg av produkter, byttesentral, kantine/matlevering, underholdning, opplæring, utleie, renhold av skolen.

👍 *Forsøks- og utviklingsarbeid*
Høgskolen i Agder inviteres til å delta i forsøks- og utviklingsarbeid med tanke på å gjøre Kristiansand til en foregangskommune på skolefronten. Kristiansand søker Kirke- Undervisnings- og Forskningsdepartementet om forsøksstatus og forsøksmidler til å prøve ut nye ordninger, hvor også fritt skolevalg, kan prøves ut (viser til omtalen av «fritt skolevalg»). Forsøksordning med fritt skolevalg innen et geografisk område utredes, før det søkes om forsøksmidler.

Grunnskoleloven §1-4:

«Departementet kan etter søknad fra kommunen eller fylkeskommunen gi løyve til at det blir gjort avvik fra lova og forskriftene i lova i samband med tidsavgrensa pedagogiske eller organisatoriske forsøk».

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Fritt skolevalg

Skolene får tildelt ressurser etter et kriteriesystem utfra hvor mange og hvilke elever som velger å gå på den enkelte skole. Den enkelte skole har full råderett over alle ressursene til skolen, og er organisert som kommunalt foretak. Utgifter til husleie, IT, regnskap, rengjøring, vedlikehold og lønn finnes i skolens budsjett, og kan sees i sammenheng. Skolen bestemmer selv fordelingen av utgiftene. Kanskje noen velger en reisende skole eller friluftsskole. Det betyr at enkeltklasser er borte i perioder, og at arealbehovet derved blir mindre. Reduserte leieutgifter finansierer andre muligheter. Innen nasjonale minstekrav velger den enkelte skole selv hva som skal prioriteres, og hvem som skal få i oppdrag å føre regnskap, vaske osv. (en kommunal avdeling, private eller elevene).

Modellen medfører at noen elever velger en annen skole utenfor lokalsamfunnet. Det kan skape noe økt transport, og svekke skolens samlende rolle i nærmiljøet. Men erfaringer fra Sverige tyder på at de fleste elevene (90-95%) fortsatt vil gå på skole i nærmiljøet. Gevinsten med ordningen blir bl.a. at skolen blir mer lydhør overfor elevenes og foreldrenes ønsker.

Private grunnskoler

Det er anledning til å drive private grunnskoler også i dag, jevnfør Samfunnet skole og Steinerskolen. Men det er noe nytt dersom kommunen aktivt går ut og oppfordrer til etablering av private skoler. Kommunen kan eventuelt også leie ut kommunale skolebygninger til private skoler. I tillegg til de konsekvensene som er nevnt ovenfor, kan denne modellen gi barn et ulikt grunnskoletilbud avhengig av foreldrenes økonomi. Men modellen gjør det trolig lettere å utnytte ressursene i skolen bedre.

5. Lokal Agenda 21 - deltakelse, trivsel og bymiljø

På miljøkonferansen i Rio i 1992 ble alle byer og tettsteder i verden oppfordret om å ta de lokale miljøutfordringene på alvor. Dette er Lokal Agenda 21. I dette begrepet ligger det ikke bare tradisjonell miljøsatsing som tiltak mot forurensning og beskyttelse av dyre-

og planteliv. Folkelig deltakelse og medbestemmelse i lokalsamfunnene er en meget viktig del av Lokal Agenda 21. Det er en av grunnene til at det legges bred vekt på deltakelse i kommuneplanen.

5a. Deltakelse i lokalsamfunnet

Slik kan vi få det i 2010

Bakgrunn

I en tid da nærbutikker og postkontor nedlegges, bensinstasjoner og banker blir helt eller delvis automatisert, blir det ekstra viktig at kommunen er opptatt av å etablere møtesteder. I en verden der man lettere kan komme i kontakt med likesinnede frimerkesamlere i Singapore enn folk i nabobydelen, blir nærmiljøet en særlig viktig arena. Hva er så en møteplass? Her er noen eksempler:

Butikksenteret, torvet, grendehuset, kafeen, kirken, lysløypa, akebakken, balløkka. Ikke minst er det behov for de møteplassene der folk treffes

på tvers av særinteresser, alder og bakgrunn for øvrig.

Møteplasser skaper tilhørighet. Og tilhørighet skaper igjen trivsel og vilje til deltakelse. Det er da et stort tankekors at det i Kristiansand er langt færre møteplasser i folks nabolag enn gjennomsnittet for Vest-Agder og for landet sett under ett. I Kristiansand som i andre kommuner, er det en klar tendens til stadig synkende politisk deltakelse.

Organisasjonene melder om ledermangel og svikt i medlemsmassen, særlig når det gjelder unge. Dette betyr ikke at folk er uten engasjement. Finnes det møteplasser, finner engasjementet nye former. Folk deltar på folkemøter, aksjoner, underskriftskampanjer, dugnader og annet arbeid i nærmiljøet.

Kommunen kan ved å samarbeide med beboere skape møteplasser og nytt engasjement. For alle grupper kan deltakelse i frivillig arbeid bidra til:

- at man blir kjent med andre
- mulighet for nye utfordringer og ny kunnskap
- at man får prøve ut nye roller
- nytt innhold og mening med livet.

Ved å støtte og legge forholdene til rette for de frivillige organisasjonene, kan deres iver og positive arbeid få ny kraft.

Trusler

Men dersom kommunen ikke velger å satse på lokal deltakelse - Lokal Agenda 21 - kan dette trusselbildet blir virkelighet i 2010:

☹ *Innbyggerne blir mindre opptatt av å engasjere seg, det politiske engasjement synker dramatisk.*

☹ *Tilfeldige og ikke samordnede løsninger, skaper misnøye og mistrivsel.*

F.eks. kan butikksenter og skole havne på steder som stemmer dårlig med innbyggernes behov.

Beboere gjør tjenester for hverandre på Tinnheia. F.eks er kløyving av ved tungt for mange. I regi av Tinnheia Nærmiljøsentral formidles hjelp fra de som er villige til å gjøre en ekstra innsats, til de som trenger hjelp.

- ☹ *Befolkningen skyver i større grad ansvar for eget og andres liv over på det offentlige.*
- ☹ *Grupper som faller utenfor, blir mer avhengig av hjelp, og blir gjort til klienter.*
- ☹ *Dårligere oppvekstvilkår for barn og unge.*
- ☹ *Lokalsamfunnene forvirrer og innbyggernes trivsel, trygghet og tilhørighet blir dårligere.*

Slik vil vi ha det i 2010

Kommunens utfordring er å utforme lokalmiljø slik at de inviterer innbyggerne til å bruke tid sammen der de bor, både i det daglige og på fritiden.

- ☺ *Møteplasser*
I samarbeid med beboere er det skapt flere nye, gode eksempler på møteplasser i hele kommunen.
- ☺ *Samarbeidsorganer*
Det er etablert lokale samarbeidsorgan, f.eks. storvel, i alle byens 18 områder. Dette er allerede gjort bl.a. på Justvik, Tinnheia og i Ytre Vågsbygd.
- ☺ *Samling av senterfunksjoner*
I boligområder samles butikksenter og offentlige tjenestetilbud på et sted som betjener befolkningen best mulig. Samlokalisering gir mer trivsel og reduserer transport. I alle områdene i byen tas det hensyn til senterfunksjoner når nye tjenestetilbud plasseres, eller eksisterende tilbud endres. (Se også kap. 8 Senterstruktur). Estetiske kvaliteter vektlegges.
- ☺ *Tilbud til befolkningen*
Noen tilbud skal «bare» finnes på bydelsnivå (det er fire bydeler). Andre tilbud skal være på områdenivå. At tilbudene i oppstillingen over er plassert på områdenivå, betyr ikke at alle skal bygges opp i samtlige 18 områder. Geografi og befolkningensmengde er avgjørende.

Områdenivå	Bydelsnivå
barnehage	videregående skole
	ungdomsskole
barneskole	kirke
	bibliotek
	kulturskole *
sonekontor (omsorg)	eldresenter
	dagsenter for eldre
allmennlege	bydelscenter helse og sosial
	helsestasjon*
	sykehjem
grendehus - innendørs møtested	sentral-idrettsanlegg
nærmiljøpark	idrettshall
idrettsanlegg	lysløype
dagligvarebutikk og postkontor	bank

* Sektorer som har ansvar for disse tilbudene ønsker dem plassert på bydelsnivå, bl.a. for å samle et fagmiljø og gi et best mulig tilbud. Men målet om å styrke lokalsamfunnene i kommunen og redusere transporten tilsier at disse tilbudene ideelt sett burde legges på områdenivå, gjerne i tilknytning til skolen. Det gjelder f.eks. grunnleggende musikkundervisning.

- ☺ *Nære grøntområder*
Det er tatt vare på verdifulle grøntområder i de 18 områdene. Livsgrunnlaget for det mangfold av plante- og dyreliv som finnes er sikret på best mulig måte.
- ☺ *Både kvinner og menn deltar aktivt i det lokale selvstyret.*
- ☺ *Kristiansand kommune er en fargerik, flerkulturell kommune,*

hvor alle lever side om side uten rasistiske trusler eller holdninger.

- ☺ *Det er satt fokus på den lokale deltakelsen og de demokratiske prosessene. Det er lagt til rette for at befolkningen får bred kontakt med politikerne, gjennom åpne folkemøter og treffsteder med de folkevalgte.*

Cafe Solbygg på Lund er et eksempel på hvordan beboere selv har tatt ansvar for å etablere et innendørs møtested i nærmiljøet. Cafe Solbygg er en lørdagskafé drevet av 20 familier på dugnad. Kaféen har åpent hver lørdag ettermiddag, og har i tillegg månedlig kveldskafé for ungdom og andre kveldsarrangement etter behov.

Slik gjør vi det

- 👍 **Tilskuddsordninger**
Bruke tilskuddsordninger til frivillig arbeid for å fange opp innbyggernes engasjement utenom det tradisjonelle organisasjonslivet.
- 👍 **Stimulering**
Være aktiv pådriver i samarbeidet med frivillig sektor og beboere i lokalområdene. Kommunen skal i minst mulig grad selv drive aktiviteter, men stimulere til allsidige tilbud som brukes av ulike grupper i befolkningen. Ressursene som pensjonistene representerer verdsettes og benyttes.
- 👍 **Kirke- og livssynsorganisasjoner**
Verdsette det viktige arbeidet disse organisasjonene gjør, spesielt barne- og ungdomsarbeidet

- 👍 **Flerkulturelt mangfold**
Det flerkulturelle mangfoldet vi har i Kristiansand synliggjøres og utnyttes i større grad.
- 👍 **Nye arenaer**
Vurdere nye arenaer for dialog med innbyggere, f.eks. økt bruk av internett og lokale medier.
- 👍 **Skolen som ressurs**
I større grad bruke skolene som sentrale samarbeidspartnere i nærmiljøarbeid, bl.a. utnytte skolens valgte organer.
- 👍 **Lokale tradisjoner**
Støtte lokale tradisjoner, oppfordre til å etablere flere lokale tradisjoner.
- 👍 **Innendørs møteplasser**
Sørge for allment tilgjengelige innendørs møteplasser og stimulere til samarbeid om bruk av f.eks. bydels- og grendehus, kafeer i nærmiljøet, lokale

puber, åpne skoler, åpne idrettshaller, bibliotek, menighetshus, klubbhus.

- 👍 **Utendørs møteplasser**
Sørge for gode rammebetingelser for utendørs møteplasser, f.eks. lekeplasser, balløkker, ballbinger, skatebaner, klatrevegger, idrettsanlegg, badeplasser, områder for naturopplevelser, nærmiljøparker, senterområder.

- 👍 **Utbyggingspolitikk**
Ha en utbyggingspolitikk som sørger for blandet bebyggelse, ivaretar standard for utemiljø, og sikrer et utbyggingstempo som ivaretar nærmiljøkvaliteter, biologisk mangfold og barn- og unges behov for naturarealer. Beboere i området tas med på råd før utbygging.

- 👍 **Grønne lunger**
Bevare, oppruste og sikre adkomst til grønne lunger og grønne korridorer. Viktige viltkorridorer beskyttes. Kristiansand kommune videreutvikler rekreasjonsområder i regionen sammen med Vest-Agder Friluftsråd.

- 👍 **Kommunal organisering**
Tilpasse kommunens planlegging, organisering og drift til beboersamarbeid på områdenivå, samt bred medvirkning og engasjement fra barn og unge.

- 👍 **Vennsby samarbeid**
Kommunen søker å videreutvikle vennsby-samarbeidet med Rasjhahi, både praktisk og kulturelt.

«Veien framover for frivillig sektor går tilbake til nærmiljøet. Den viktigste oppgaven vi har er å bringe mennesker sammen - til

Dugnadsgjeng skal i gang med å rydde søppel på Justvik, der beboerne har organisert seg og er aktive på mange områder. Det er dannet et storvel, og velets styre koordinerer alle aktivitetene som foregår i adhoc-grupper. Gruppene har bl.a. uttalt seg grundig i plansaker, vært pådriver for trafikksikring, arrangert dugnader, julemarked, høstfest, arkeologisk rusletur, laget planer for opprustning av senterområdet, planlagt og gjennomført opprustning av badeplasser. Kommunen har bidratt med rådgivning og litt penger.

samtale, til praktisk samhandling og en opplevelse av samhørighet.

LA 21s viktigste bidrag til frivillig sektor er invitasjonen til å løfte visjonene for lokalsamfunnet».

Kristen Ulstein, Miljøheimevernet

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Etablering av møteplasser og stimulere til medvirkning

Basere alt på privat initiativ, la beboerne ta ansvar for møteplasser, og la senterutviklingen styres av «markedet».

Samarbeidsarenaer med innbyggere i lokalområdene

Bruke skolekretser som samarbeidsenhet for å understreke skolens sentrale rolle i nærmiljøutvikling. Dette medfører at kommunen må forholde seg til 33 enheter, og ikke 18 som i dag. Denne organiseringen prøves ut i Fredrikstad. Skolene er et sekretariat og en koordinator for nærmiljøaktiviteter, og får tilført ressurser til frikjøp av sekretær.

Samarbeid i forhold til frivillig sektor

Pr. i dag får frivillige organisasjoner økonomisk støtte fra kommunen.

Alternativet kan være å kutte pengestøtte, og utelukkende satse på godt samarbeid og tilrettelegging.

Fordeler ved å samarbeide mye og samtidig gi lite eller ingen støtte:

- Kan føre til at flere i større grad tar ansvar for medmennesker og eget nærmiljø. På sikt vil det virke ressursbesparende.
- Bedre planer og bedre samordning av ressurser som følge av økt medvirkning.

Ulempene ved ikke å støtte organisasjoner økonomisk:

Julemarked på Tinnheia, ett av mange arrangementer som bidrar til å øke beboernes trivsel. Tinnheia Nærmiljøsentral er etablert i de gamle postlokalene og koordinerer samarbeid mellom velforeninger, ungdomsklubb, lokalt næringsliv og lokale ildsjeler. Årlig arrangeres det julemarked, vinterdag, rusletur, sommerdag og internasjonal fest. Arrangementene er besøkt av mange hundre beboere.

Skogsarbeid er kult. Ungdom på Tinnheia lærer å bruke motorsag og får sertifikat i Aktivt skogbruk. Dette tiltaket har gått i regi av Tinnheia Nærmiljøsentral.

- De føler seg ikke verdsatt av kommunen. Mangel på støtte «dreper» initiativ og tiltakslyst.
- Organisasjonene må bruke uforholdsmessig mye tid på pengeinnsamling.

5b. Bymiljø

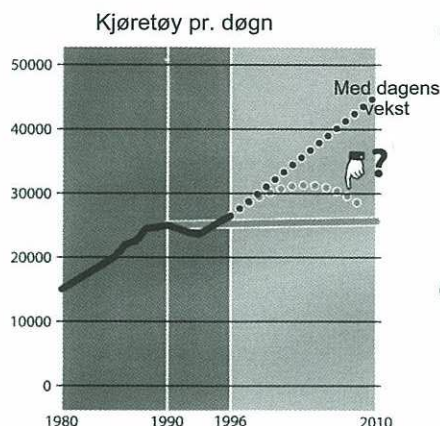
Slik kan vi få det i 2010

Bakgrunn

Som følge av Miljøbyprosjektet, Lokal Agenda 21 og annen miljøsatsing, er Kristiansand i 2000 kommet relativt langt når det gjelder miljøvern. I de kommende årene vil trolig bl.a. fjernvarmeprosjektet og miljøfyrtårn-prosjektet gi stor miljøeffekt. Kvadraturen er i ferd med å «få et løft» når det gjelder kulturminner, estetikk og opplevelsestilbud. Lund vil bli en «ny» bydel etter at E18 legges under bakken. Men Kristiansand vil likevel fortsatt ha store miljøutfordringer frem mot 2010.

Trusler

☹ *Biltrafikken kan bli fordoblet fra 1990 til 2010, mens kollektivtrafikken i 2010 kan være tilbake på 1990-nivå. Det vil bli køproblemer på innfartsveiene og i sentrum. Staten vil trolig kun prioritere stamveiene E18 og E39. Det er ikke realistisk å løse køproblemene på øvrige*

Utviklingen og prognose for biltrafikken i Kristiansand. Tellepunkt Varoddbroene. (Kilde: Kristiansandspakke 2)

veier med bare fortsatt veibygging. Svak finansiering av kollektivtransporten kan føre til at den taper ytterligere terreng.

☹ *Flere blir utsatt for luftforurensning, støy og trafikkulykker.*

Folk i Kvadraturen og boligområdene vil lide under økt trafikk i årene fremover. Fra 1999 til 2010 vil over 2000 personer bli drept eller skadet i trafikken i kommunen.

Miljøheimevernet

☹ *Det totale klimautslippet i Kristiansand blir ca. 20 % høyere i 2010 enn i 1990. Effektive tiltak for å dempe biltrafikken blir ikke gjennomført i de kommende årene. Kristiansand vil ikke oppfylle sine klimaforpliktelser.*

☹ *Det blir vanskelig å engasjere folk flest i LA 21- tiltak med global betydning. Lokal Agenda-utfordringen vil fortsatt ha vanskelig for å nå gjennom hos folk flest blant annet p.g.a. massivt kjøpepress. Ikke-kommersielle kultur- og fritidstilbud vil ikke klare å dempe folks handlejag.*

☹ *Byen vil skjemmes av forsøpling, tagging og «små stygge steder». Folk vil føle lite ansvar for fellesarealene. Byen vil forsøples. Tagging og reklameskilt vil skjemme.*

☹ *Volds- og rusproblemene vil øke betydelig. Kristiansand vil bli en større og mer internasjonal by. Tilgangen til og forbruket av rusmidler vil øke. Det vil ikke bli satset nok på forebygging av kriminalitet.*

☹ *Kvadraturen vil fortsatt slite med konkurranse fra bilbaserte kjøpesentra. Kvadraturens fortrinn vil ikke bli utnyttet godt nok. Kvadraturplanen vil bare delvis bli fulgt opp i praksis. Isolerte prosjekter vil bli gjennomført i strid med planen. Det vil bli bygd ut vesentlig flere parkeringsplasser enn nødvendig.*

☹ *Kristiansand vil fortsatt mangle viktige landsdelsfunksjoner. Kristiansand vil få problemer med å bli regnet som en fullverdig landsdelshovedstad. Nytt kulturhus vil ennå ikke være bygd i 2010. Utviklingen av Agder Teater og Kristiansand Symfoniorkester vil stagnere, og byen vil ikke få sitt universitet i planperioden.*

Bystranda er blitt et symbol for et godt bymiljø i Kristiansand - et byrom med fin standard der folk trives.

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺ Veksten i biltrafikken har stagnert. Byen har et godt og stabilt kollektivtransporttilbud og et sammenhengende sykkelveinett.
- ☺ Færre er plaget av luftforurensning, støy og trafikkulykker enn i 1998. I bytransportpolitikken legges det større vekt på hva som er bra for folk enn hva som er bra for bilene.
- ☺ Kristiansandspakke 2 er realisert og byen har fått egen bussmetro. Det er lagt til rette for at også bevegelseshemmede

Den danske arkitekten Jan Gehl's byvisjon:
*en god by å bevege seg i
 en god by å oppholde seg i
 et godt sted å høre, snakke og se
 en allsidig og trygg by
 en vakker by
 en god by både sommer og vinter
 en god by for sosialt og kulturelt fellesskap*

har enkel tilgjengelighet til bussen.

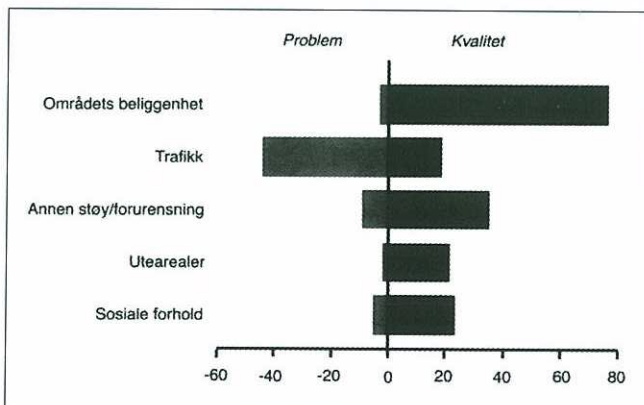
- ☺ Det totale klimautslippet i Kristiansand er maks. 15% høyere enn i 1990. Holdes prosessutslippene utenom, er økningen nær Kyoto-konferansens mål (1% økning).
- ☺ Lokal Agenda 21 prosessen har

ført til at bærekraftige prinsipper i stor grad er innarbeidet i befolkningen, næringslivet, organisasjoner og offentlige etater.

- ☺ Kristiansand er blitt en gjennomført vakker by som tar vare på sin historiske identitet. Folk er stolt av byen, og tar godt vare på den. Viktige historiske områder og kulturminner er vurdert vernet.
- ☺ Kristiansand har en beredskap for å holde byen fri for søppel.
- ☺ Kvadraturen er byens og landsdelens viktigste møtested for handel, kultur og sosial kontakt. Kvadraturplanen er langt på vei gjennomført. Byen er kjent som en av de fremste festivalarenaene i Norge.
- ☺ Kristiansand er en like trygg by som før tusenårsskiftet.
- ☺ Kristiansand er utviklet til en fullverdig landsdelshovedstad.
- ☺ Bymiljøet er utformet slik at det kan brukes av alle i så stor utstrekning som mulig, uten behov for spesiell tilpasning.
- ☺ Kulturpolitiske målsettinger er premissgivende for utviklingen av kulturtilbudet i Kristiansand.

Figuren viser hvordan folk i Kristiansand vurderer ulike sider av bymiljøet, enten som problem eller kvalitet.

(Kilde: Transportøkonomisk institutt, desember 1998)

Slik gjør vi det

- 👍 *Miljøvennlig transport*
 Kristiansandspakke 2 og kombialternativet i Nasjonal transportplan gjennomføres:
- Ressursbruken baserer seg på økonomiske totalvurderinger og miljøhensyn.
  - Moderat veibygging, hovedsakelig stamveitbygging for å redusere miljølempen.
  - Tverrfaglig satsing på trafiksikkerhet ved oppfølging av trafiksikkerhetsplanen/satsing på trygge skoleveier.
  - Økt satsing på gang/sykelveitbygging
 Større grad av adskillelse av gang/sykeltrafikk, bl.a. ved bruk av egne sykkelbaner i kanten av veibanen.
  - Bevisst arealpolitikk, aktiv fysisk tilrettelegging for buss, spesielt langs stamlinje for buss fra Vågsbygd til Randesund.
  - Økt satsing på kollektivtransport
  - Etablering av miljøvennlige og brukervennlige bussruter i sentrumsområdene.
  - Kommunen medvirker til å få

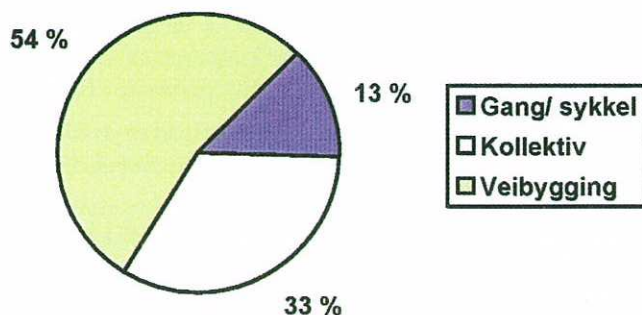
Restemaling brukes til grunning. Tidligere ble mye slik maling rett og slett kastet. Bedriftene i Kristiansand tar miljøansvar. Malco var første malermester på landsbasis som ble tildelt Miljøfyrtårn-sertifikat.

- en bedre organisering og finansiering av kollektivtrafikken.
- Det forventes at staten og fylkeskommunen følger opp med å gi bussdriften i kommunen gode økonomiske rammebetingelser.
- Bevisst virkemiddelbruk.
- fra langtids- til korttidsparkering, moderat prisøkning.
- bedre busstilbud.

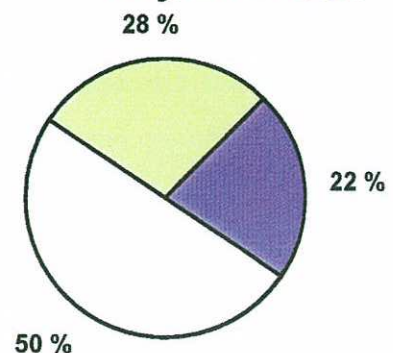
👍 *Klimahandlingsplanen*
 gjennomføres i hovedsak, herunder fjernvarmeprosjektet. Restriktive tiltak for å dempe biltrafikken tas ut, men vurderes på nytt i løpet av perioden 2000-2003.

👍 *Lokal Agenda 21*
 En gjennomgripende LA 21-prosess gjennomføres. Hele Kristiansand utfordres til å ta miljøansvar og endre adferd i

Kombialternativ

Miljøalternativ

Kombialternativet og miljøalternativet er begge hentet fra Nasjonal transportplan, Utfordringsdokument for Vest-Agder. Kakediagrammene viser hvor mange prosent av de totale ressursene som skal brukes til veibygging, kollektivtrafikk (drift og investering i infrastruktur) og til utbygging av gang/sykeveinettet.

bærekraftig retning ved starten av et nytt årtusen. Fredrikstad-erklæringen er fulgt opp. Innbyggerne utfordres til å ta miljøansvar og bry seg når det gjelder bl.a.:

- forsøpling, estetikk
- transport og energibruk
- materielt forbruk.

Næringslivets miljøsertifisering videreføres og forsterkes gjennom:

- Miljøfyrtårn-prosjektet og EMAS/ISO sertifisering
- strengere utslippskrav til store bedrifter
- prinsippet om at forurenser betaler søkes gjennomført.

Organisasjoners miljøarbeid stimuleres bl.a. ved å støtte:

- holdningsskapende arbeid
- tilrettelegging for miljøvennlig praksis.

Kommunens drift gjøres mer miljøvennlig bl.a. gjennom:

- innkjøps- og anbudsrutiner
- miljøsertifisering i alle sektorer
- ENØK og miljøvennlige energiformer
- bruk av miljøvennlig transport
- kommunens planlegging og forvaltning legger bærekraftige prinsipper til grunn
- bærekraftig arealplanlegging
- miljøprofil på kommunale bygg.

Vakker og historiebevisst by

- Estetikktiltak videreføres.
- Vestre havn rustes opp når det gjelder estetikk.
- Holdningsskapende tiltak og formidling styrkes.
- Bevaring og vedlikehold følges opp.
- Oppfølging av kulturminneplanen.
- Gjøre byens borgere bedre kjent med våre verdifulle kulturminner.

Levende by

- Det legges til rette for det positive bylivet, som trekker

Nedre Torv. Det skal legges til rette for det positive og pulserende bylivet.

- folk til byen og skaper liv og aktivitet.
- Opplevelsestilbud, tradisjoner og kulturarrangementer stimuleres.
- Nye kommunedekkende kultur- og opplevelsestilbud lokaliseres til Kvadraturen eller Kvadraturens randsone.
- Kvadraturen har tilstrekkelig med parkeringsplasser slik at Kvadraturen kan bli et levende bysentrum.

Trygg by

- Byen har sentrums kvaliteter som tiltrekker et større mangfold av mennesker også på kveldstid.
- Innbyggere deltar i trygghetsskapende aktiviteter, f.eks. Natteravn-tjeneste og Aksjon nabohjelp.
- Tilgang på rusmidler begrenses. Kontroll med skjenkesteder følges opp.
- Byen gjøres tilgjengelig for alle grupper av befolkningen. Det fysiske miljø gis en generell utforming som er tilpasset alle brukergrupper.

Landsdelshovedstad

- Nytt kulturhus bygges i sentrum.
- Kunst og kultur er en viktig faktor for utviklingen i regionen.
- HiA utvikles til universitet.
- E18 bygges ut sentralt i Kristiansand og innover i Aust-Agder.

- Euroterminalen som ivaretar behov for ferge, buss, jernbane, taxi og reisende er ferdigstilt.

Det arbeides for en generell opptrapping av kultursatsingen, slik at kulturbudsjettet får en større andel av kommunens totale budsjett.

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Kristiansand kan velge en mer radikal miljøsertifisering, med færre kompromisser med andre interesser, f.eks. :

Miljøalternativet i Nasjonal Transportplan velges:

- Sterk satsing på miljøvennlig transport på bekostning av bil.
- Veiprisering og høye parkeringsavgifter innføres raskt for å dempe biltrafikken.

Kommunens drift endres radikalt. Miljøhensyn går foran, om nødvendig på bekostning av bekvemmelighet, tidsforbruk og økonomi.

Kommunens vekst begrenses for å unngå storbyproblemene byvekst skaper når det gjelder forurensning, kriminalitet mm.

6. Kompetanse

Hva er kompetanse?

Kompetanse er kunnskap og evne til å anvende kunnskap. Det omfatter produktive og skapende evner hos individer, organisasjoner og næringsliv. Hos individer er kompetanse ferdigheter til å utføre arbeidsoppgaver og evner til å løse problemer. Samtidig er kompetanse viktig for hvordan den enkelte mestrer eget liv. Skal kompetansen styrkes, må det skje på individ-, gruppe- og samfunnsnivå.

Bakgrunn

Samfunnet endres stadig raskere. Det får store tekniske, økonomiske, sosiale og kulturelle konsekvenser. Globalisering av handel, politikk, finanssamarbeid og informasjonsflyt krever forandring både i næringslivet og offentlig sektor. Tempoet i endringene er i seg selv en faktor som krever omstillingsevne. Fri informasjonsflyt betyr nye organisasjons- og arbeidsformer, nye krav til ledelse, og økte muligheter for det enkelte menneske til å holde seg orientert.

Omstillingene i privat og offentlig virksomhet krever at medarbeiderne må heve sin kompetanse. Det kreves

også nye kvalifikasjoner fra de som kommer fra utdanningssystemet, og økt samhandling mellom offentlig og privat sektor.

Omfanget av endringene får også konsekvenser for hvordan sosiale institusjoner som familie, hjem og skole fungerer.

I de nærmeste årene vil færre unge mennesker komme inn i arbeidsstyrken. Virksomhetene blir dermed mer avhengig av å utvikle kompetansen til de som allerede er i arbeid. Arbeidstakere må dyktiggjøres for å jobbe i det nasjonale og internasjonale rom. Utviklingen krever større kompetanse i fremmedspråk og økt kunnskap om, og forståelse for, fremmede kulturer. Det flerkulturelle samfunn vil samtidig innebære tilgang på ny kompetanse i en tidligere relativt ensartet befolkning.

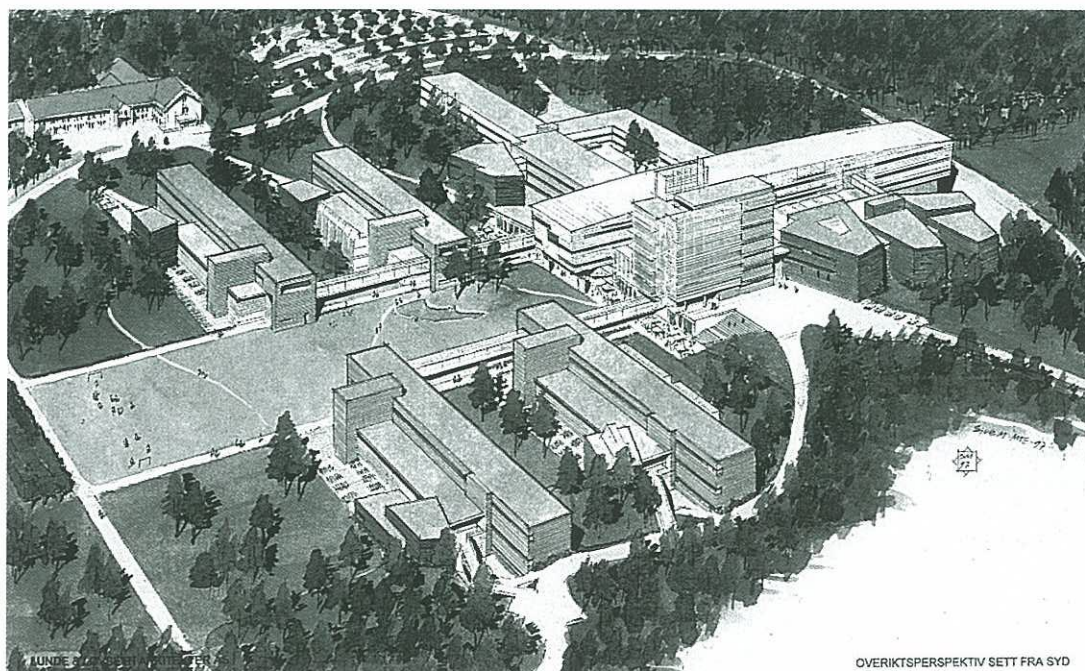
For å kunne rekruttere og beholde dyktige medarbeidere, har arbeidsgivere forventninger til det offentlige. De forventer at kommunen og andre offentlige aktører bidrar til å utvikle en godt utbygd og vel fungerende by - både teknisk, sosialt og kulturelt.

Kommunens medvirkning til økt kompetanse i næringslivet blir stadig viktigere for Kristiansand som lokalsamfunn og landsdels-hovedstad.

Kravet til et variert kultur- og fritidstilbud med høy kvalitet vil øke. Kunstnerisk utfoldelse og opplevelse av kunst er i seg selv en måte å tilegne seg kunnskap om verden på - og om mennesket selv. Det skaper en arena for dialog og debatt om hva som skjer i samfunnet. Kunsten kan også løsrive oss fra konvensjonelle løsninger og gi rom for nyskaping. Dette er vitalt for et samfunn i rask endring.

Kunnskap og kompetanse er viktig for hver enkelt innbygger. Det gjelder inntektsfordeling, likestilling, trivsel og innflytelse i samfunnet. Økt kompetanse gir større muligheter for valg av arbeid. Følelse av å mestre skiftende og kompliserte arbeidsoppgaver bidrar også til økt trivsel og selvtilit.

Kompetanse til å mestre sin livssituasjon i forhold til omgivelsene er av avgjørende betydning for den enkelte (se kapittel 4a. Ansvar for eget liv og medmennesker).

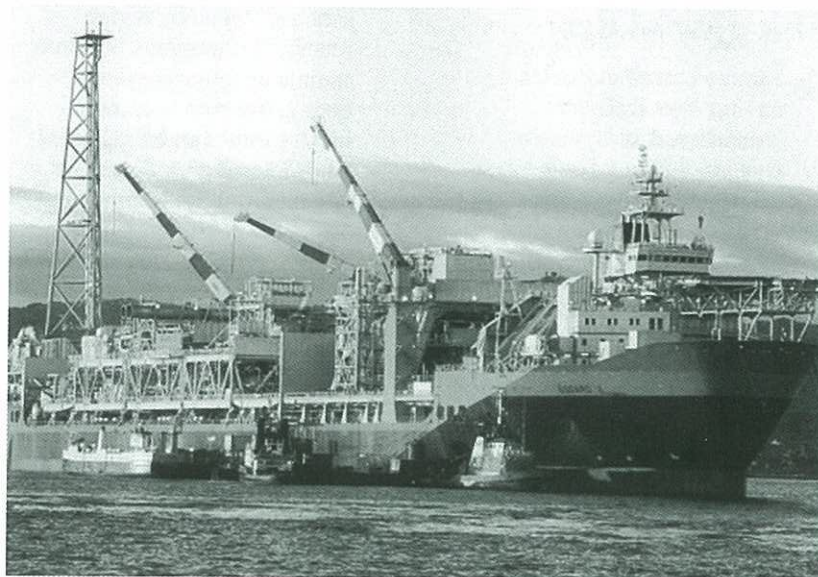

Å utvikle HiA på Gimlemoen til universitet vil gi et kompetanseløft av dimensjoner.

Det lokale næringslivets kompetanse er avgjørende for Kristiansand. Maritime Tentech AS leverte konseptløsningen for Asgardskipet til Statoil. Andre lokale bedrifter sto også for betydelige leveranser.

Slik kan vi få det i 2010

Trusler

- ☹️ *Andre byer er blitt mer attraktive for næringsetablering. Næringslivet stagnerer.* Kristiansand har ord på seg for å være sedat, lite nyskapende, en hyggelig og søvning sommerby.
- ☹️ *Det femte universitet er etablert i Stavanger.* Høgskolen i Agder har liten studentrekruttering og må redusere antall og nivå på fagtilbudet.
- ☹️ *Kristiansand blir ikke regnet blant storbyene og landsdelsfunksjonen har liten kraft.* Kristiansand går glipp av statlige midler når det gjelder samferdsel, kultur med videre.
- ☹️ *Kristiansands kunst- og kulturinstitusjoner har liten betydning i det nasjonale kulturlivet.* Kulturelle ytringer fra Kristiansand blir ikke lagt merke til i mediebildet, og byens kunstnere flytter ut. Det er liten nyrekruttering av kulturarbeidere, og engasjementet blant folk flest synker hen.
- ☹️ *En internasjonal kinokjede driver Kristiansand kino styrt fra utlandet.* De kommersielle

amerikanske filmene dominerer, og billettprisene er høye. Kinotilbudet for barn er så begrenset og dyrt at få benytter det.

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺️ Universitetet er etablert med undervisningstilbud innen en rekke klassiske fag og profesjonsutdanninger. Nye forskningsinstitusjoner og bedrifter er etablert. De rekrutterer spisskompetanse til hele lokalsamfunnet. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er tett integrert i utdannings-tilbudene.
  - ☺️ Aktiv satsing på innbyggernes kompetanse er med på å opprettholde en høy og aktiv arbeidsstyrke.
  - ☺️ Som landsdelscenter tar Kristiansand ansvar for å tilrettelegge og være drivkraft i regionens kompetanseutvikling. Det gjelder både med utgangspunkt i eksisterende virksomhet og utvikling av ny kompetanse.
  - ☺️ Næringslivet har beholdt og forbedret sin markedsposisjon og konkurransekraft. En stadig
- større andel av sysselsettingen finnes innen bransjer som håndterer informasjons- og kommunikasjonsteknologi.
- ☺️ De videregående skolene fungerer som lokale kompetansesentre.
  - ☺️ Gjennom et samspill mellom kunst og kultur dannes et grunnlag for nyskapning og omstilling. Kulturbedriftene i kommunen er svært viktige verdiskapere.
  - ☺️ Agder Teater, Kristiansand Symfoniorkester og Sørlandets Kunstmuseum har utviklet seg sterkt kunstnerisk, har tilfredsstillende lokaliteter, og er en kulturell drivkraft i landsdelen.
  - ☺️ Kommunen har lagt til rette for at EVU-reformen er implementert i egen organisasjon.
  - ☺️ Kommunen har tilpasset seg det store behovet for arbeidstakere innen omsorg-, helse- og miljøarbeid.
  - ☺️ Et mangfoldig kulturliv og godt utbygd skole- og barnehagetilbud er viktige elementer i byens næringspolitikk.

Slik gjør vi det

- 👍 Sammen med landsdelen og næringslivet realiserer Kristiansand kommune et *kompetansefond*. Fondet skal tilføre HiA den kompetansen som skal til for å få formell universitetsstatus og stimulere annen spisskompetanse og kultur.
- 👍 Kommunen inspirerer næringslivet til økt kompetanse, blant annet til mer miljøvennlig drift. Kommunen tar initiativ til kurs, seminar og utstillinger i samarbeid med næringslivet.
- 👍 Kommunen utvikler en bevisst strategi for hvordan verdiene i *Kristiansand Energiverk AS* kan gi innbyggerne og landsdelen mest mulig nytte og kompetanse.
- 👍 Strategidokumentet *Felles mål for Agder* rulleres.
- 👍 *Kompetansesentre knyttet til HiA/Agderforskning* (bl.a. Idrettens kompetansesenter og samarbeidsprosjekt innen kultur/humanistiske fag), industrien og forsvarrets skoler videreutvikles.
- 👍 Kommunen samarbeider med HiA om forsknings- og utviklingsprosjekter. Det etableres flere praksisplasser for studenter i kommunen og næringslivet. Kristiansand er aktiv som vertskommune for studenter.
- 👍 De regionale kulturinstitusjonene utvikles i

samarbeid med de øvrige finansieringspartene, og sikres samme økonomiske rammebetingelser som tilsvarende institusjoner i andre regioner/landsdeler. Agder Teater og Kristiansand Symfoniorkester sikres tilfredsstillende lokalteter. Sørlandets Kunstmuseum ferdigstiller byggetrinn 2.

- 👍 Planene for *Agder Naturmuseum* og *Vest-Agder Fylkesmuseum* fullføres. Ferdig utbygd vil de to institusjonene ha høy kompetanse innen landsdelens kultur- og naturhistorie, og formidle denne aktivt.
- 👍 *Kristiansand Folkebibliotek* styrkes for å spille en sentral rolle i befolkningens kompetansebygging.
- 👍 *Lærere i grunnskolen og videregående skole* får styrket sin kompetanse gjennom bedre videre- og etterutdanningsforhold. Fjernundervisning via Internett og bruk av videokonferanser er integrert i all undervisning. Det legges stor vekt på estetiske fag og kreativitet hos elevene.
- 👍 *Kristiansand Kulturskole* utvikles med tilbud innen musikk, nye medier, billedkunst, teater, dans og litteratur. Målgruppen er først og fremst barn og unge, men det åpnes også for andre aldersgrupper.
- 👍 Kommunen bidrar til et *levende musikk- og amatørteatermiljø*

Elever fra Kristiansand Kunstscole i selvlaget larvekostyme under Ung i Norge 98. Å satse på kunst og kultur gir like viktig kompetanse som annen kompetanse.

som stimulerer til kulturell/kunstnerisk kompetanseutvikling.

- 👍 Kommunen bidrar til å gi *arbeidsmuligheter for profesjonelle kunstnere* (musikere, filmskapere, billedkunstnere m.v.) gjennom utdanningssystemet, oppdrag, stipendordninger, verkstedmuligheter m.v.
- 👍 Den kompetanse som *Bredalsholmen Veteranskipsverft* representerer videreutvikles.
- 👍 Stiftelsen «*Arkivet*» utvikles til et nasjonalt kompetansesenter for konfliktløsning, og et senter for internasjonalt fredsarbeid.

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget.

Kommunen engasjerer seg ikke i kompetanseutvikling av næringslivet, men overlater dette til markedskreftene.

Kommunen konsentrerer seg om de lokale forhold, og overlater arbeidet med de deler av den offentlige infrastruktur som ikke er lovpålagt, til fylkeskommune og stat.

Kommunen prioriterer andre ressurskrevende oppgaver slik at det ikke satses på kulturtiltak.

Kulturpolitikken konsentreres til mindre kostnadskrevende amatørprosjekter.

Agder Naturmuseum og botaniske hage bør styrkes for å møte behovet for kompetanse om naturgrunnlaget og biologisk mangfold.

7. Omstilling

Samfunnet utvikler seg raskere enn noensinne. For kommunesektoren er det en stor utfordring å omstille seg og tilpasse virksomheten til endrede rammebetingelser. Omstilling av kommuneorganisasjonen er temaet i dette kapitlet.

Slik kan vi få det i 2010

Bakgrunn

De siste årene er det rettet et særlig fokus på produktiviteten i offentlig sektor. Fra statlig side forventes det at produktiviteten i kommunesektoren bedres kontinuerlig i årene fremover.

I våre naboland Danmark og Sverige ser vi en utvikling mot å prøve ut alternative modeller for kommunal tjenesteproduksjon som kan stimulere effektiviteten. Det er en tydelig tendens til at det utprøves mer individuelt rettede løsninger. Eksempelvis kan tilbudet innrettes slik at brukere kan velge mellom offentlige og private tjenesteytere.

Kommunene ivaretar tre viktige roller i lokalsamfunnet:

- forvalterrollen
- lokalpolitisk aktør
- tjenesteproducentrollen

Kommunens rolle som tjenesteproducent har økt, og vil øke enda mer i fremtiden, bl.a. pga. flere barn og eldre. Mottakere av tjenestene vil stille større krav, både til kvalitet og til at de mottar de tjenestene de faktisk etterspør. Kommunene har tradisjon for å organisere sin tjenesteproduksjon etter en byråkratisk forvaltningsmodell. Dette er en lite tjenlig organisering av en effektiv tjenesteproduksjon.

Trusler

☹ *Økte behov sprenger kommunens økonomiske rammer.*

Byråkratisk organisering og motstand mot omstilling gjør at det ikke lykkes å effektivisere kommunale tjenester vesentlig. Tjenestebehovet øker mer enn kommunens inntekter øker. Konsekvensene er at kvaliteten på tjenestene må reduseres, og/eller

at kravene for å få tildelt tjenester må skjerpes. Privatisering er en annen konsekvens.

☹ *Kommunalt ansatte blir et «B-lag» - kvaliteten på tjenestene synker.*
I et stramt arbeidsmarked klarer kommunen ikke å tilby konkurransedyktige betingelser for de ansatte. Spesielt for høyt kvalifiserte arbeidstakere kan kommunen ikke konkurrere med privat virksomhet når det gjelder lønn. Dette er også tilfellet når det gjelder kompetanseoppbygging. Sammen med et stivt regelverk og liten delegering av myndighet, fører dette til at kommunen mister mange av sine beste medarbeidere. Kvaliteten på kommunens tjenester synker.

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺ Produktiviteten i kommuneorganisasjonen er økt.
- ☺ Hensiktsmessige styrings- og organisasjonsformer er innført.
- ☺ Det legges større vekt på kompetanseoppbygging.
- ☺ Arbeidsgivervirksomheten er styrket.

Slik gjør vi det

☺ *Økt produktivitet*
Produktivitetsgevinst oppnås ved å produsere den samme mengde tjeneste med samme kvalitet til lavere kostnad, eller ved å øke produksjonen til samme kostnad. Et utvidet produktivitetsbegrep vil være å stille spørsmål ved hvor effektiv tjenesteproduksjonen er. I dette ligger en løpende vurdering av om tjenesteproduksjonen er sammenfallende med brukernes ønsker og behov. Med andre ord, produseres de rette tjenester?

☺ *Nye styrings- og organisasjonsformer*

I forhold til kommunens rolle som tjenesteproducent må det prøves ut alternative styrings- og

organisasjonsformer som stimulerer til økt effektivitet. Enkelte tjenester har forsøksordninger med fleksible stillinger med sikte på å gi bedre oppfølging av utsatte grupper. Økt sambruk av ressurser tilstrebes, både bygninger og stillinger. Kommunen har en omstillingsberedskap som setter den i stand til å møte de utfordringer som kreves av et samfunn i rask endring.

Samarbeid på tvers av faggrenser og sektorgrenser vil være nødvendig for å løse innbyggernes behov i fremtiden. Det vil også bli økt samarbeid innen administrative støttefunksjoner mellom fylkeskommunen og kommunen, og mellom Knutepunkt Sør kommunene.

Fra detaljstyring til ramme-styring:

- Ansvar og myndighet delegeres til det ledd som produserer tjenesten.
- Tjenester organiseres som kommunale resultatenheter.
- Tjenester konkurransesettes.
- Tjenester privatiseres.

Konkurranse mellom offentlig og privat tjenestetilbud, kombinert med offentlig kvalitetskontroll, anses som beste måte å sikre best mulig kvalitet på tjenestetilbudet.

Hvis deler av kommunens virksomhet konkurransesettes må

- Kommunale virksomheter kunne ta del i konkurranse på like vilkår.
- Det stilles krav til tilbyderne om tariffbaserte lønns- og avtaleforhold, herunder helse, miljø og sikkerhet
- Kommunen ha nødvendig kompetanse og ressurser til å kunne stille krav til kvalitet på det produktet det skal leveres anbud på. De totale kostnadene må vurderes før en fatter politisk beslutning om konkurransesetting.
- Det må være en forutsetning av det foreligger en reell konkurransesituasjon i markedet.

Fra sentralstyring til brukerstyring:

- Kristiansand kommune er brukerorientert i sin tjenesteyting.
- Brukerne av en tjeneste defineres inn i et styrende organ for virksomheten.
- Kundevalg. Både bruker (eksternt kundevalg) og tjenesteyter (internt kundevalg) bør i større grad kunne velge hvor tjenestene kjøpes.
- Omstilling gjennomføres med det siktemål å oppnå en mer brukervennlig og mer effektiv organisasjon,

Kompetansestyring

Kvaliteten på de kommunale tjenestene er avhengig av kompetansen til dem som utfører tjenestene. Kommunen må ha et system for utvikling av ansattes kompetanse og for effektiv utnyttelse av den kompetansen de ansatte har, slik at kommunen kan dekke brukernes krav til gode tjenester

Kompetanseoppbygging av ansatte er en viktig faktor i effektiviseringsarbeidet. En bevisst rekruttering av høy kompetanse er et viktig element. Det andre er at ansatte kan gis permisjon for formell kompetanseheving. Det tredje er økt kompetanse ved læring i arbeidssituasjoner. Det er viktig at kursvirksomheten ikke svekker produksjonen i kommunen. Ethvert kompetansehevende tiltak må gi arbeidsgiveren en merverdi. Gjennom bevisst bruk av kompetanse som ledelsesverktøy, kan man oppnå både faglig og organisatorisk mestring. Det siste handler om å skape et felles bilde i organisasjonen av nåværende og ikke minst fremtidige oppgaver og utfordringer. I dette ligger muligheter for at organisasjonen selv makter å omstille seg i forhold til produktivitets- og effektiviseringskrav. Man kan si at dersom dette oppnås i tilstrekkelig grad, er kommunen blitt «en lærende organisasjon». Dette stiller i første rekke store krav til lederes evne til bevisst å ta i bruk kompetanse som et ledelsesverktøy.

Arbeidsgivervirksomheten

Arbeidsgivervirksomheten skal være et strategisk virkemiddel for å nå kommunens mål som tjenesteprodusent ved å utvikle, ta vare på og nytte de ressursene medarbeiderne representerer. Dette innebærer å velge verdier, holdninger og virkemidler som avspeiles i måten medarbeiderne motiveres, ledes og samhandler på for å nå vedtatte politiske mål. Utdanningsnivået stiger i befolkningen. Høyt kvalifiserte medarbeidere stiller større krav til selvrealisering i arbeidet. Arbeidsgivers evne til å skape utfordringer får stor betydning for evnen til å rekruttere og beholde kvalifisert personell. Ny teknologi må tas i bruk for å frigjøre ressurser, sikre kompetanseoppbygging og utvikle en fleksibel organisasjon med høy omstillingsevne. Arbeidsmarked, teknologisk utvikling og generelle strukturendringer skaper behov for fleksible arbeidsordninger. Arbeidstakerne ønsker arbeidstidsordninger hvor livsfase er en styrende dimensjon. Nødvendige virkemidler må iverksettes for å sikre tilstrekkelig rekruttering til bl.a. omsorgstjenesten og grunnskolen.

Evaluering

Løpende evaluering av kommunens evne til å møte befolkningens behov og ønsker må gjennomføres. For dette formålet må metoder som brukerundersøkelser og etisk regnskap videreutvikles. Likeledes evalueringsmetoder og verktøy for omstilling. I dette arbeidet bør det tas i bruk kriterier som tillater kommunen å vurdere egen praksis på forskjellige områder i forhold til resultater fra norske og utenlandske foregangskommuner. Etablering av et enhetlig nasjonalt informasjonssystem (KOSTRA) er under arbeid. Dette vil bl.a. gjøre det lettere å sammenligne kostnadsnivå og effektivitet i vår kommune i forhold til andre kommuner. De såkalte «Bertelmannskriteriene» er en anerkjent internasjonal metode for å

evaluere kommuner. Det legges vekt på 7 kriterier:

- offentlighet og demokratisk kontroll
- tilgjengelighet: borger- og brukerorientering
- klarhet i spillet mellom politikk og administrasjon
- ledelse, desentralisering og delegering
- kontroll- og rapporteringssystemer
- personalforvaltning
- fornyelsespolitikk

Noen få norske kommuner er testet etter denne metoden, og de scorer forholdsvis lavt. Disse scorer også en god del lavere enn sammenlignbare nordiske kommuner. Det indikerer at norske kommuner har et betydelig forbedringspotensiale. Forskjellene kommer særlig tydelig frem på områdene borger-/brukerorientering, ledelse, desentralisering og delegering samt kontroll og rapportering. Kristiansand fikk 412 av 700 mulige poeng ved testing i mai 2000. Det er litt høyere enn vennskapskommunen Trollhättan, men lavere enn Hjørring og Kerava. Kristiansand scorer høyt på fornyelsespolitikk og offentlighet/demokratisk kontroll, men lavt på personalforvaltning.

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Kommunen kan la være å åpne for konkurranseutsetting/privatisering, og stoppe utviklingen fra detaljstyring til rammestyring og fra sentralstyring til brukerstyring.

På kort sikt kan dette skjerme kommunale arbeidsplasser. Men det vil sannsynligvis relativt fort føre til at kostnadsnivået på de kommunale tjenestene blir for høyt. Mange brukere vil trolig bli misfornøyd fordi de ikke får de tjenestene de selv ønsker til en fornuftig pris.

Dette kan ende opp i en dramatisk situasjon med overgang til privatisering og brukerstyring «over natten».

8. Kommuneplanens arealdel

I arbeidet for å gjøre Kristiansand til et stadig bedre samfunn, er det om å gjøre at planlegging og arealbruk skjer ut fra hensynet til en bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling er en utvikling som sikrer

behovene til dagens befolkning uten å svekke mulighetene for framtidige generasjoner til å få sine behov dekket. En bærekraftig byutvikling legger dette prinsippet til grunn. Det vises til nærmere konkretisering

i Miljøbyprogrammet, Aalborg-erklæringen, Fredrikstaderklæringen og klimahandlingsplanen – alle vedtatt av bystyret.

8a. Langsiktig byutvikling

Slik kan vi få det i 2010

Trusler:

☹ *Byens grenser «sprenges»*
Med dagens befolkningsvekst og arealforbruk vil utbyggingsreservene som i dag peker seg ut (herunder Randesund syd for Drangsvannene, Justvik m.m.) kunne bli brukt opp i løpet av 30 år. Etter det må veksten skje videre innover i Høvåg, eller dreies mot Tveit eller Torridalen. For en bys utvikling er 30 år en kort periode sett i et historisk perspektiv. Å være miljøby tilsier en bedre utnyttelse av allerede utbygde områder og utvikling av et miljøvennlig transportsystem.

☹ *Markagrensen brytes*
Dette kan bli en konsekvens av fortsatt høyt arealforbruk, bl.a. fordi det må forventes motstand

mot å utvide byen inn i Høvåg, mot Tveit eller mot Torridal.

☹ *Grønnstrukturen bygges ned*
Tomte tilbudet er rimelig tilfredsstillende. Fortetting og byutvikling i de sentrale bystrøk, kombinert med en forsiktig utvikling i Randesund, har vært målet i kommuneplanen. Fortetting er imidlertid både kontroversielt og vanskelig. Den har til nå skjedd i privat regi med beskjedent kommunalt engasjement i gjennomføringen. Konsekvensen er at verdifulle grønne lunger er nedbygd i strid med grønnstrukturplanens anbefalinger. Og fortettingen har i for liten grad skjedd på trafikkarealer og næringsarealer som er dårlig utnyttet. Dersom fortetningspolitikken ikke endres, kan vi frem til 2010 gjøre uopprettelig skade på grønnstrukturen, for ikke å

snakke om hva som kan bli ødelagt frem til byjubileet i 2041. Grønnstrukturen er i dag en av byens fremste kvaliteter.

☹ *Kristiansand blir en bilby*
Kollektivtransporten synes å gå inn i en nedadgående og vanskelig periode, mens biltrafikken øker (se kap. 5b). En spredt by legger til rette for bil og gjør bussbetjening vanskelig. Det er fare for at Kristiansand blir en bilby i 2010 dersom kommunen ikke i større grad stiller krav til konsentrert utbygging, spesielt overfor private utbyggere. Fortsetter utviklingen i samme uheldige spor, blir dette dramatisk i 2041.

Slik vil vi ha det i 2010

☺ En samordnet areal- og transportpolitikk skal bidra til økt livskvalitet for kristiansandernes hverdagsliv, trivsel, helse og miljø. Den skal også gi gode vilkår for nærings- og samfunnsliv.

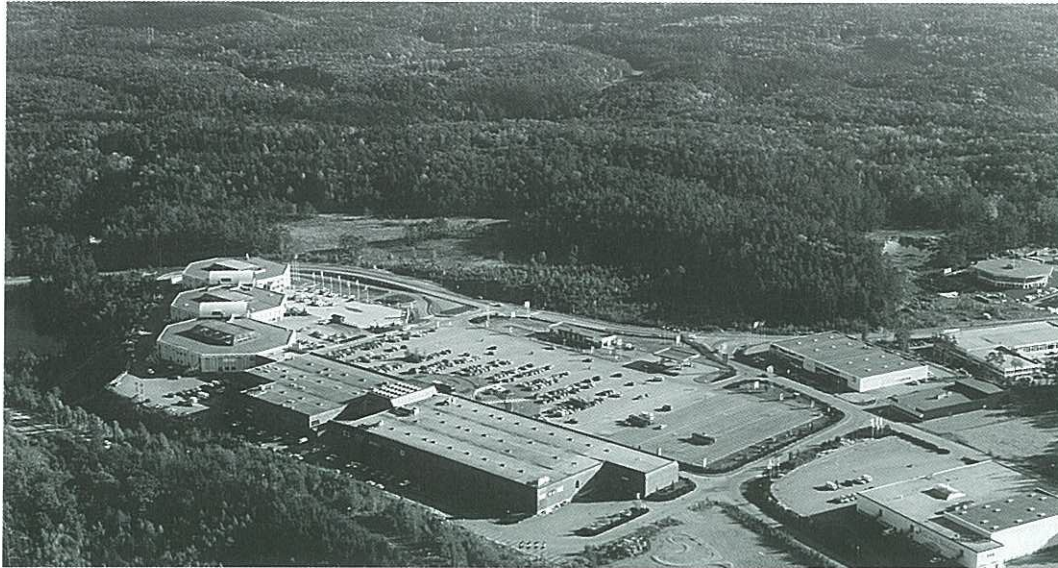
☺ Prinsippene for byens langsiktige utvikling som ble vedtatt ved forrige revisjon av kommuneplanen, skal fortsatt gjelde.

☺ Kommunens engasjement når det gjelder fortetting, konsentreres om utvikling av sentre og byfornyelsen langs hovedveinettet. (Se kartskissen stamlinje for buss side 33).

Fidjekilen i Randesund. Det skal bli vanskeligere å få dispensasjon for å bygge i strandsonen, spesielt i Randesund.

Kan Sørlands-senteret en gang i fremtiden fungere som et godt senter for boligområder i nærheten?

☺ Boligbyggingen finner i større grad sted innenfor allerede utbygde områder. Med to unntak opprettholdes markagrensen i neste planperiode.

☺ En bit-for bit-utbygging må unngås. En helhetlig utbyggingspolitikk er avhengig av at utbygging, transport og friluftsliv/rekreasjon sees i sammenheng.

Målet er redusert bilbruk, redusert arealforbruk pr. innbygger og styrket kollektivtransport gjennom samordnet areal- og transportplanlegging.

☺ Dagens senterstruktur videreutvikles. Sentrene og de nærmeste områdene styrkes gjennom økt tetthet, miljøtiltak og bedret servicetilbud.

☺ Boligpolitikken i regionen ses i sammenheng.

☺ Miljøvennlig byutvikling i Randsund.

☺ Hensynet til biologisk mangfold og grønne verdier ivaretas. Strenge krav til vern av strandsonen.

☺ Hensynet til estetikk, landskapspleie og kulturminner vektlegges. På samme måte tas det hensyn til lokal identitet og tilhørighet.

Slik gjør vi det

👍 Det skal fortsatt legges til rette for en *høyere utnyttelse med bymessig bebyggelse* i sentrale strøk, særlig i og rundt Kvadraturen og bydelssentrene. Prinsippet om å videreutvikle byen i en halvsirkel rundt byfjorden står fast.

👍 Redusert boligfortetting inntil arealbruken i de enkelte bydelene er nærmere avklart i *kommunedelplaner*. Dette for å unngå uønskede fortetningsprosjekt.

👍 *Nye utbyggingsområder skal gis en høy tetthet*, og søkes utformet med tanke på redusert transportskaping og bærekraftig utvikling.

👍 Kristiansand kommune er i noen grad avhengig av hva slags boligpolitikk *nabokommunene* fører. Ellers kan det bli vanskelig å redusere arealbruken i Kristiansand, samtidig som boligbyggingen opprettholdes.

👍 *Lokalområdene* skal sikres god tilgjengelighet til sjø og rekreasjonsområder, foruten attraktive og hensiktsmessige møteplasser og gode lekemiljø for barn, samt undervisningsarealer og naturarealer for barn og unge.

👍 *Sentrene* skal styrkes gjennom miljøtiltak, bedret service og fortetting.

👍 *Hovedveinettet* videreutvikles vestover fra Kvadraturen.

👍 *Gang- og sykkelveinettet* utvikles videre.

👍 I hele *Randesund*, og generelt i strandsonen og andre viktige områder for naturvern og friluftsliv i kommunen, skal *dispensasjonspraksisen* være restriktiv.

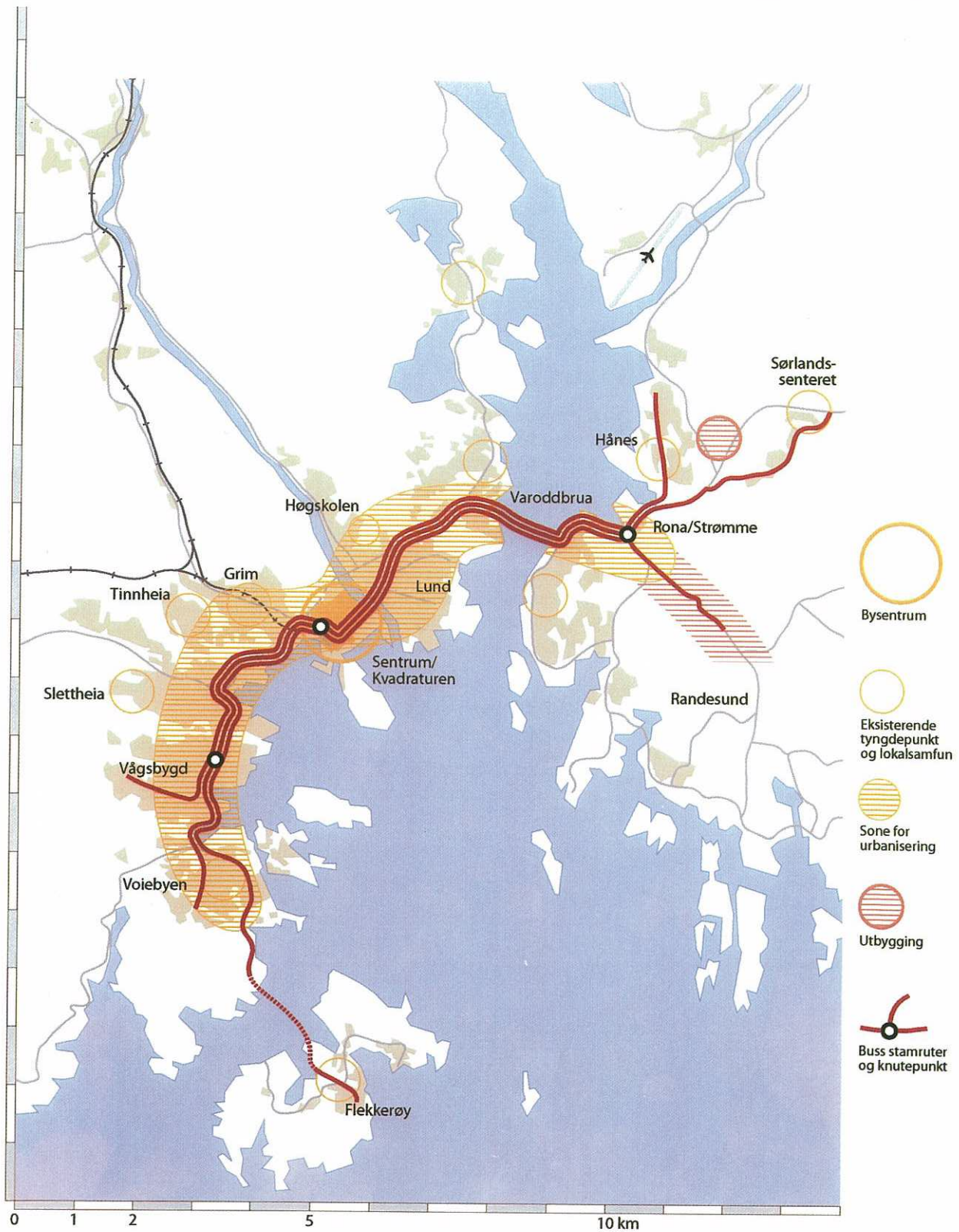
👍 I Randsund vurderes senterstrukturen og byutviklingen nærmere gjennom en egen utredning. I stedet for å la veksten skje mot de ytre områdene, vurderes en utvikling mot Sørlands-senteret. Mulighetene for økt boligbygging langs kollektivaksen i retning senteret, og i og rundt senteret og i næringsparken vurderes. Likedan skal muligheten for å utnytte Sørlands-senteret som bydelssenter for Randsund inngå. Konsekvensene på kort og lang sikt inngår i vurderingen.

👍 Resultatet av vurderingen legges til grunn for arbeidet med kommunedelplan for Randsund. Planområdet utvides til også å ta med seg de indre delene av Randsund.

Langsiktig byutvikling

Langsiktig byutvikling langs en stamlinje for buss. Jo mer det fortettes med boliger langs stamlinjen, jo flere vil få et godt busstilbud. Dermed legges grunnlaget for redusert bilbruk.

8b. Bolig- og næringsområder

Slik kan vi få det i 2010

Hva er fortetting?

Med *fortetting* menes all byggevirksomhet innenfor dagens tettsted som fører til en høyere eller mer effektiv arealutnyttelse. I Kristiansand forbindes fortetting av mange med bygging i villahager eller friområder. Men fortetting er også bygging på brakkarealer, trafikkarealer og dårlig utnyttede næringsarealer.

Trusler:

☹ *Kommunen følger ikke opp målet om en bærekraftig arealforvaltning.* Grunneiere og utbyggere styrer utviklingen i annen retning. Kommunen bruker ikke nødvendige virkemidler for å unngå dette. Dermed uteblir en ønsket fortetningspolitikk der sentre, lokalmiljø og kollektivtrafikk styrkes.

☹ *Kristiansand klarer ikke å opprettholde et godt tilbud av nye boliger, blant annet på grunn av sen fremdrift av fortetningsprosjekter.* Prisene stiger, og boligbyggingen forskyves til nabokommunene.

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺ Kommunens utbyggingspolitikk ivaretar både det langsiktige målet om en bærekraftig byutvikling og den faktiske etterspørselen av bolig- og næringstomter.
- ☺ Kommunens tomtebehov dekkes gjennom en kombinasjon av nye utbyggingsområder og fortetting.
- ☺ Byggeområdene i kommuneplan 1995-2006 opprettholdes i det alt vesentlige.
- ☺ Det tilstrebes en stor andel fortetting ved sentra og langs

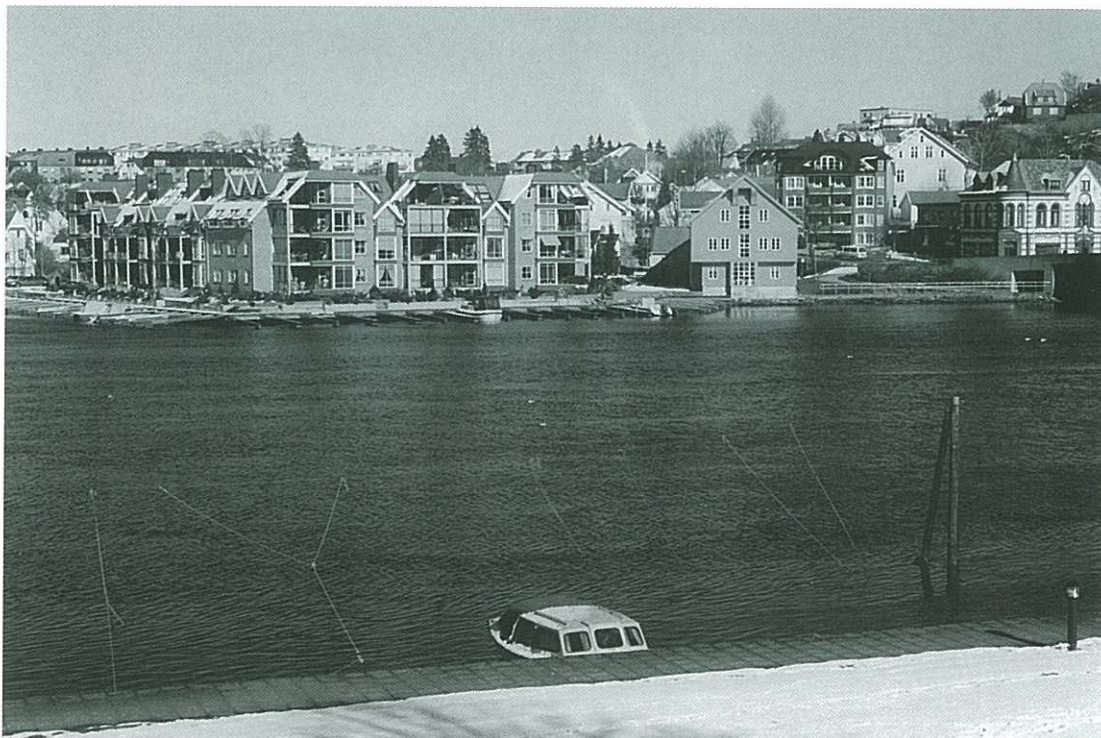
stamlinje for buss i Kristiansand. Utvikling av en regional stamlinje for buss vurderes.

☺ Kommunen bidrar aktivt til at nye utbyggingsområder klargjøres og fortetningsprosjekter gjennomføres, slik at kommunen har et «kjøpers marked».

☺ For å nå målet om bærekraftig byutvikling, er det utviklet en felles regional arealpolitikk som sikrer at også nabokommunene til Kristiansand bygger opp om en slik politikk.

☺ I konsesjonsområdet for fjernvarme i sentrale deler av kommunen tilknyttes i all hovedsak ny bebyggelse til fjernvarmenettet. Eksisterende bebyggelse tilknyttes på frivillig basis der det ligger til rette for det.

☺ Det legges til rette for at folk i større grad kan bo i tilrettelagt bolig i eget nærområde.

Tønnefabrikken. Tett bymessig bebyggelse kan gi attraktive bomiljø.

Fjernvarmenett. Varmt vann skal leveres fra industri, biobrenselanlegg og varmepumpe for å varme opp bygninger. Den heltrukne linjen viser hovedstrengen fra Elkem til Eg og Gimlemoen. I konsesjonsområdet (innenfor den stiplede linjen) er det meningen at storparten av den nye bebyggelsen skal tilknyttes. Eksisterende bebyggelse kan frivillig kople seg til.

Slik gjør vi det

👍 Kommunen bidrar til *fortetting langs hovedveinettet* (stamlinjen for buss) og ved etablerte sentra. Befolkningen får et bedre busstilbud. Sentrene kan styrkes og fornyes, noe som vil bedre servicetilbudet lokalt og gjøre lokalmiljøene sterkere.

Fortetting i villahager bør i stor grad overlates til den enkelte tomteier.

Fortetting i regulert friområde eller grønne lunger i strid med grønnstrukturplanen, godtas normalt ikke.

Etter hvert vil kommunen få en planmessig oversikt over fortettingspotensialet. Da vil det i utbyggingsprogrammet gjøres en mer helhetlig vurdering av utbyggingstakten for fortettingsområdene. Dette sammenholdes med prosjekter i nye utbyggingsområder.

Fortettingsprosjekter skal bidra økonomisk til å heve kvaliteten og kapasiteten på infrastrukturen (vei, vann, skole osv.) i områdene fortettingen skjer i.

👍 *Nye utbyggingsområder* klargjøres og tildeles firmaer som følger opp kommunens utbyggingspolitikk, og som tilbyr det beste boligmiljøet sett ut fra hensynet til bruker og allmennhet. Dette kan nødvendiggjøre kommunale grunnkjøp.

Utbyggingsprogrammet styrer rekkefølgen, byggevolum og gjennomføringstakten for alle byggeområder. Også andelen av utbyggingen som fortettingen utgjør, styres i programmet. Utbyggingsprogrammet muliggjør en samordning av

offentlige tjenestetilbud og igangsetting av de ulike feltene. Ved rulleringen vedtar bystyret også rollefordelingen mellom kommunen og private utbyggere.

Det er utlagt et nytt utbyggingsområde mellom Fagerholt og Justvik.

👍 *Beredskapsvurderinger* skal gjøres ved lokalisering av nye bolig- og næringsområder.

👍 *De mest flomutsatte områdene* i kommunen er Mosby, Prestøya i Otra, østsiden av Otra oppstrøms og nedstrøms Oddernesbroa, Tangen, arealer langs Topdalselva (på Foss, Drangsholt, Sannes, nedstrøms Skibreis og i utløpsområdet for Hamresanden). Ved eventuell bygging i disse områdene må flomfaren kartlegges nærmere og nødvendige krav og restriksjoner angis i reguleringsplan eller bygge/deletillatelse.

👍 Kommunen utvikler sammen med Knutepunkt Sør og fylkeskommunen en *regional arealpolitikk* som ivaretar hensynet til bærekraftig utvikling. Det gjelder boligområder, næringsområder og annen arealdisponering. Næringsareal med beliggenhet nær havn, flyplass, jernbane og overordnet veinett disponeres til beste for regionen. Flekkerøy vil stå sentralt i forhold til Kristiansand kommunes videre satsing på fiskerinæring.

👍 *Vannbåren varme/fjernvarme*. KEV a/s har fått konsesjon for utbygging av fjernvarmenett for sentrale deler av kommunen. Ledningsnettet er under utbygging. Utbyggingen av distribusjonsnettet vil ventelig

foregå over en periode på 8 år. I områder der det foreligger fjernvarmekonsesjon, kan krav om tilknytning av ny bebyggelse tas inn i vedtekt etter Plan- og bygningsloven. Dette gjøres i hele eller storparten av konsesjonsområdet etter en nærmere vurdering av de enkelte delområder.

I eksisterende bebyggelse må tilknytning baseres på frivillige avtaler. Bygninger som knyttes til fjernvarmenettet, må ha vannbaserte oppvarmings-systemer.

👍 Kommunen avsetter store nok områder i nye boligområder til fremtidige *aktivitetsarealer* (lekeplasser, idrettshaller/baner, utebasket, tennis, binger, skateramper, lysløyper mm.)

Finnes en annen vei?

Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til en bred debatt.

Dersom kommunen vil velge andre løsninger innenfor rammen av miljøbegrepet, er det naturlig å nevne tiltak som gir en lavere befolkningsvekst. Det kan oppnås ved å redusere tomtetilbudet. Hvordan det vil innvirke på den totale veksten i regionen, er ikke vurdert. Tatt i betraktning at vi har et felles bolig- og næringsmarked, må det antas at nabokommunene da vil få en større vekst. Transportarbeidet og forurensningen kan derved øke.

Kommunen kan også avstå fra å flagge miljøbegrepet så klart som til dags dato. Det vil f.eks. dempe kravet om redusert arealbruk pr. innbygger, fortetting og nødvendigheten av en samlet areal- og transportplanlegging.

Oversikt over boligpotensialet pr. 1.1.2000

	Feltutbygging i.h.t. utbyggingsprogram eller reguleringsplan	Nye forslag i kommuneplanen	Fortettingspotensiale i.h.t. rapport eller reguleringsplan	Ca. Sum
VÅGSBYGD BYDEL			1100–1350	1250
Hovedgårdstunet			125	125
Flekkerøya	230			230
Bråvann	180			180
Sandvika – Møvig		350		350
Bladdalsmyra – Ravneheia		25		25
Sum	410	375	1375	2160
SENTRUM BYDEL			400–450 *1	450
Grim Torv			50	50
Tangen			300–400 *2	350
Hellemyr	190			190
Borheia	400			400
Gangdalen	140			140
Høietun	110			110
Tinneheia Terrasse			45	45
Sum	840		895	1735
LUND BYDEL			910–1000	950
Lindtjønn/Prestheia	220			220
Føreid	230			230
Eidet/Justnes		400		400
Kalvehagen			55	55
Sum	450	400	1005	1855
RANDESUND/TVEIT BYDEL			100–120 *3	110
Hånes/Berhus/Barnåsen	140			140
Tveit	125			125
Solsletta		30		30
Lauvåsen	1050			1050
Strømsdalen	35			35
Benestad/Torp	900			900
Strømme Korsvik	510			510
Odderhei 2	70			70
Dvergsnes	450			450
Fidje	500			500
Hånestangen	30			30
Sum	3810	30	110	3950
Sum	5510	805	3385	9700

Merk: *1: Omfatter ikke Kvadraturen.

*2: Anslag på grunnlag av arkitektkonkurransen.

*3: Omfatter Søm.

Oversikt over ledige næringsareal pr. 1.1.2000

OMRÅDE	FORMÅL		Totalt	STØRRELSE (i dekar)	
	Lett ind., verksted, lager o.l.	Handel, kontor, service		Utbyggt	Gjenstår
VÅGSBYGD BYDEL					
Holskogen	*		325	50	275
Holskogen Øst	*		45	–	45
Andøya (Kyresund)	*		70	10	60
Geiderøya/Lindebøkilen	*	*	25	10	15
«Rundkjøringen» Fl.øya		*	30	20	10
Hattesteinen			18	8	10
Fiskå/Lumber	*	*	380	355	25
Sum			<u>893</u>	<u>453</u>	<u>440</u>
SENTRUM BYDEL					
Rigedalen	*		150	110	40
Rigedalen Nord	*		30	20	10
Hellemyr Nord	*		100	25	75
Tangen		*	60	–	60
NSB-området		*	40	–	40
Dalene	*		300	250	50
Sum			<u>680</u>	<u>405</u>	<u>275</u>
LUND BYDEL					
Elvebredden Øst		*	25	5	20
Prestheia		*	15	–	15
Kongsgård/Vige havn	*		600	325	275
Sum			<u>640</u>	<u>330</u>	<u>310</u>
RANDESUND/TVEIT					
Hånes	*		30	–	30
Lauvåsen	*		100	–	100
Sørlandssenteret		*	300	165	135
Dyreparken			450	–	450
Travparken			350	270	80
Sørlandsparken	*		1200	805	395
Korsvikfjorden	*		90	70	20
Dvergsnes	*		40	–	40
Sum			<u>2560</u>	<u>1310</u>	<u>1250</u>
Sum			4773	2498	2275

Kilder: Utbyggingsprogrammet 2000–2003, reguleringsplaner, arkitektkonkurransen for Tangen og rapporten «Registrering av industriareal» av 31.12.96. NSB-området er beheftet med usikkerhet. Ferdig utbygde eller disponerte næringsareal er ikke tatt med.

8c. Senterstruktur

Bakgrunn

I kommuneplanen 1995-2006 ble det vedtatt at den senterstrukturen som tidligere har vært fulgt, legges til grunn og videreutvikles.

Kvadraturen med tilliggende strøk, sentrale deler av Midtre Vågsbygd og Rona/Strømme forsterkes med økt bymessig bebyggelse. Sentrene utvikles med tanke på miljøtiltak, bedret service og fortetting.

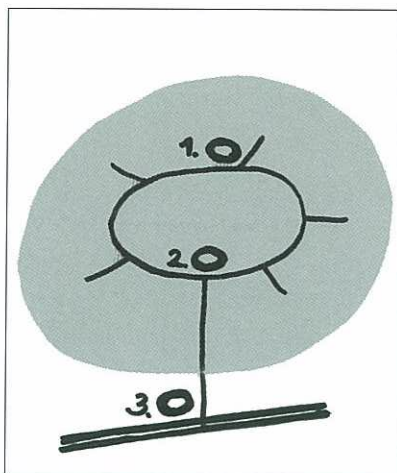
Sørlandssenteret sammen med Sørlandsparken fungerer som en del av Kristiansands samlede rolle som landsdelssenter, også for handel.

Kommunen er delt i fire bydeler. Hver bydel er delt i lokalområder, til sammen 18 områder (se side 52).

Det er fire typer sentre i kommunen:

- kommunesenteret (Kvadraturen)
- bydelssentra (Vågsbygd, Strømme, Kvadraturen (bydelssenter for både Sentrum og Lund))
- områdesentra (f.eks. Tinnheia)
- grendesentra (i små områder og delområder, f.eks. Strai).

Sørlandssenteret er i dag et stort, regionalt og bilbasert kjøpesenter etablert på siden av planlagt bystruktur. Spørsmålet er om det kan integreres i bystrukturen på en

Prinsippskisse for et boligområde ved hovedvei. Den beste plasseringen av et senter er i 2. Velges 1, bruker befolkningen senteret mindre. Velges 3, blir det et bilbasert senter.

annen og bedre måte. Den uheldige trafikkøkningen det har ført til, kan motvirkes ved økt kollektivbetjening. Det fører igjen til spørsmålet om en alternativ og tung byvekst mot og rundt senteret er ønskelig. Kan Sørlandssenteret utvikles til bydelssenter for Randesund og Tveit? Og kan det bygges boliger der?

Hånes senter er lagt i bakkant av byområdet (jmf. 1.0 i figuren over). Dette fører til at mange beboere i området handler andre steder.

Slik kan vi få det i 2010

Trusler:

☹ *Grende- og områdesentre dør ut.* Mange av sentrene er inne i en vanskelig periode. Viktige funksjoner som bank og post sentraliseres. Nærbutikkene kjemper for å overleve i konkurranse med de store kjedebutikkene som ofte ønsker å etablere seg uavhengig av vedtatte senterlokaliseringer. Kommunen har ikke vært flink til å samlokalisere offentlig service, skoler, grendehus og annet. (Se kartskisse om senterstruktur på side 42).

☹ *Nye bilbaserte sentre etableres i trafikknutepunkt utenfor boligområdene.*

Transportutviklingen har ført til at trafikksystemet og trafikknutepunktene har fått langt større betydning for lokaliseringen enn tidligere. Områdesentre plassert i bakkant av områder sliter tungt. Dette er f.eks. tilfellet på Hånes (se prinsippskisse). Nye butikker etableres ved trafikknutepunkt ved adkomsten til områdene.

☹ *Bilbaserte sentre vinner konkurransen mot Kvadraturen.* Kvadraturen klarer i lengden ikke å motstå konkurransen mot Sørlandssenteret og andre bilbaserte sentra. Handelen i Kvadraturen går ned. Kvadraturen kommer inn i en «ond sirkel».

Slik vil vi ha det

☺ Kvadraturen er Sørlandets landsdelssenter. Det er viktig for hele landsdelen at Kvadraturen forblir et vel definert og konkurransedyktig sentrum. Kvadraturen skal gi innhold,

Senterstruktur

Grim Torv fungerer bra som senter med flere forretninger. Senteret er strategisk plassert og er godt besøkt.

Skomakergata, senteret for Hellemyr og Vestheiene, burde vært bedre besøkt. Plasseringen er ikke optimal, uten at det er hovedproblemet. Det er snarere at skole og grøndehus er lokalisert andre steder i området.

Voiebyen senter, populært kalt «Suppa» er strategisk plassert. Senteret bør rustes opp miljømessig for å fungere optimalt for beboerne i området.

tilgjengelighet og ansikt til hele Sørlandet. Kommunedekkende funksjoner lokaliseres hit, eller eventuelt til Kvadraturens randsoner.

- ☺ Bysenteret styrkes som regionens tyngdepunkt innen handel, næring og kulturliv. Kvadraturen utvikles til et trivelig, vakkert og levedyktig sentrum med urbane kvaliteter, vitalitet og opplevelser. Kvadraturplanen blir førende for den videre utviklingen.
- ☺ I tillegg til Kvadraturen er en utvikling av bydelssentrene kommunens viktigste senterstrategi i kommende kommuneplanperiode.

- ☺ Offentlig og privat service, skoler, handel, kulturtilbud o.l. samlokaliseres i samsvar med vedtatt senterstruktur. I nye områder lokaliseres sentrene i knutepunkt i områdene (se prinsippkisse s. 39), slik at lokaliseringen blir attraktiv også for handel. Bydels- og områdesentrene utvikles med flerbruk, konsentrasjon, god tilgjengelighet, boliger og med estetikk for øye. Bruksendringer og dispensasjoner som vil vanskeliggjøre en slik utvikling, bør ikke gis.

- ☺ Både offentlige og private tjenester plasseres samlet. Det vil kunne gi synergieffekt med hensyn til å skape attraktive møteplasser, redusert transport og identitet. Utflytting av kommunale tjenester som kan svekke bydels- eller områdesentre, skal godkjennes av kommunalutvalget.

- ☺ Mulighetene for å utnytte Sørlandssenteret som bydelssenter for Randesund og Tveit (alene eller som ett av flere sentra) vurderes, herunder konsekvensene av dette.

- ☺ For ikke å ødelegge videre utviklingsmuligheter bør ubebygde sentrale arealer i

Sørlandsparken/Sørlandssenteret ikke disponeres før denne vurderingen foreligger. Dersom det likevel skulle bli aktuelt med bedriftsetablering, bør prinsippene i Miljøbyprosjektet og den midlertidige etableringsstoppen følges. Det vil si at hit lokaliseres næringsaktiviteter som er særlig plasskrevende, har relativt få ansatte eller besøkende, og er avhengig av bil for gods- og/eller persontransport. Dette kan gjelde forretninger som bilsalg, trelast/byggevarer og planteskoler/hagesentre, men f.eks. ikke firma som selger møbler, tepper og hvitevarer.

Slik gjør vi det:

Vågsbygd bydel

Flekkerøy (2160 innbyggere)
Områdesenteret ved Rundingen utvikles i henhold til Flekkerøyplanen.

Voie/Møvig (6493 innbyggere)
Voiebyen senter utvikles videre med miljøtiltak. Aldersboliger vurderes innpasset.

Midtre Vågsbygd
(7074 innbyggere)
Utviklingen av Vågsbygd senter, Lumberområdet og Trekanten tas opp i arbeidet med kommunedelplan for sentrale deler av Vågsbygd.

Slettheia (4260 innbyggere)
Trekanten er det nærmeste en kommer et senter for området. I dag er det en spredt utvikling i området. Det vurderes om det er mulig å utvikle et senter for området.

Sentrum bydel

Hellemyr (3373 innbyggere)
Senteret er blitt noe svekket bl.a. fordi grendehuset er lagt til skolen. Senteret bør styrkes.

Tinnheia (2840 innbyggere)
Følgende funksjoner samlokalisert: butikker, barneskole, barnehage, fritids-senter, frisør, videobutikk. Samlokalisering har bidratt til økt trivsel og deltakelse. Butikkens omsetning har økt betydelig. Fortsatt pågår arbeid for å styrke senteret.

Grim (Dalane/Suldalen – 4893 innbyggere)

Grim Torv ligger gunstig til trafikalt. En reguleringsplan for området er nylig vedtatt av bystyret. Den gir mulighet for bygging av flere boliger, forretningsutvidelse og kontorer, samt oppgradering av utemiljøet.

Kvadraturen/Eg
(5067 innbyggere)
Kvadraturplanen ble vedtatt 220699. Det henvises til denne og kap. 5b når det gjelder utvikling av Kvadraturen.

Strai (1135 innbyggere) og *Mosby* (2063 innbyggere)
Områdene må ses i sammenheng. Begge er historiske bygdemiljøer med spredt bebyggelse. Senterdannelsene ligger på grendnivå. En samling til ett felles område-senter vil bli vanskelig.

Lund Bydel

Lund/Sødal (9464 innbyggere)
Området er preget av at offentlig og privat service er spredt. Områdesenteret har lenge vært forutsatt lokalisert til Rundingen -Valhalla, men det er nå en viss utvikling mot Roligheden. Nærheten til Kvadraturen gjør kanskje et klart definert områdesenter overflødig? Spørsmålet må avklares i kommunedelplanen for Lund.

Kongsgård/Gimlekollen
(4367 innbyggere)
Senteret ved Albert matsenter

har post, bank, dagligvarebutikk og eldreboliger like ved.

Justvik (1834 innbyggere) og *Ålefjær* (402 innbyggere)
Justvik senter kan med fordel styrkes med bl.a. post og miljøtiltak og eventuelt ungdomsskole. Ålefjær har et historisk betinget bygdemiljø.

Randesund/Tveit bydel

Tveit (2736 innbyggere)
Noen senterfunksjoner ligger på Ryen og noen på Hamresanden. Denne fordelingen opprettholdes.

Hånes (4322 innbyggere)
Til nå har det vært forutsatt at senteret også skulle betjene Lauvåsen. Forholdet mellom Hånes Senter og Lauvåsen vurderes sammen med spørsmålet om kjøreveiforbindelse til Sørlandssenteret.

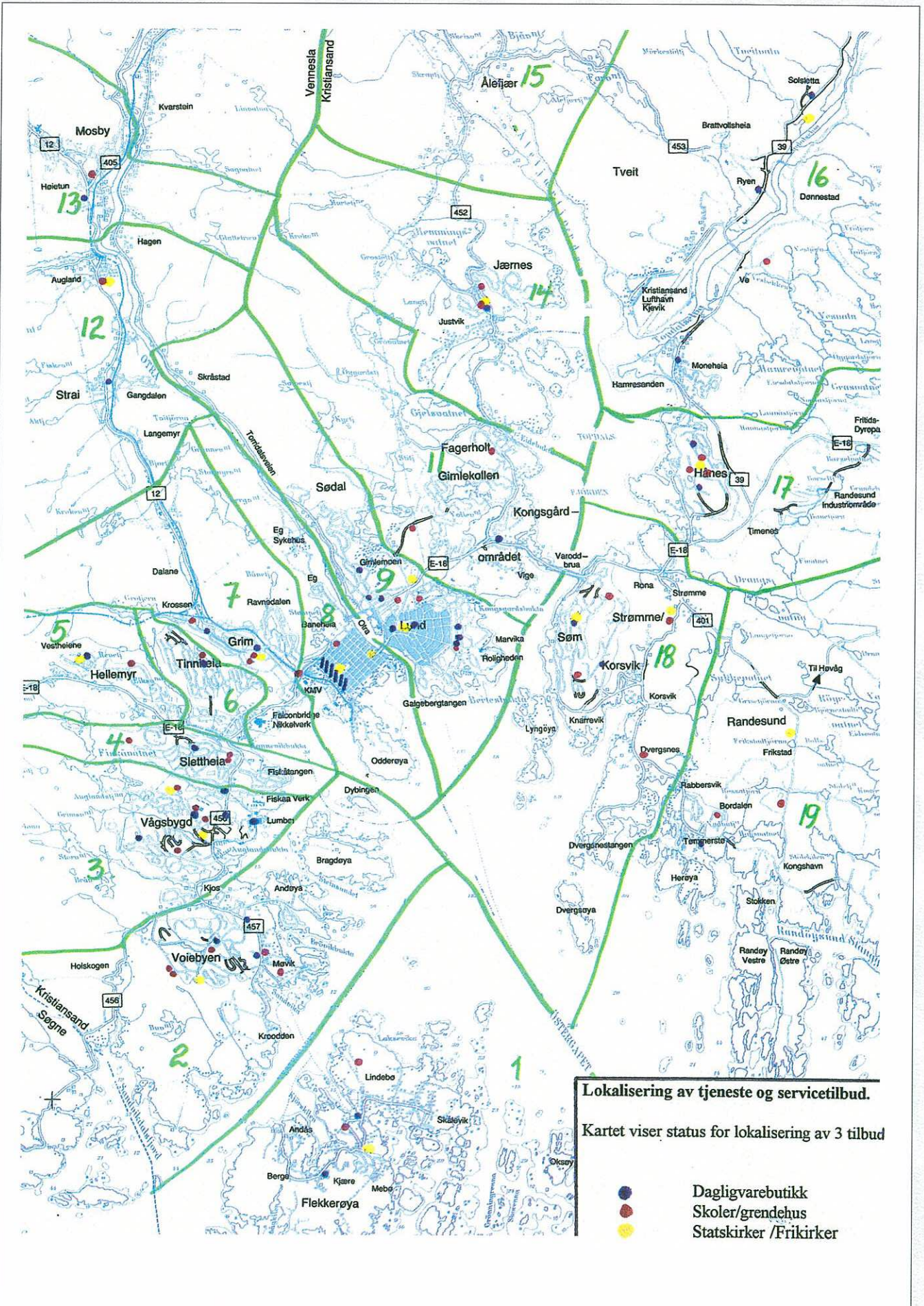
Søm/Strømme
(7219 innbyggere)
Bydelssenteret ved Strømme er under utvikling med offentlige funksjoner. Valg av videre retning for byveksten vil være avgjørende for utviklingen både av Strømme og Hånes. Dette må fanges opp i kommunedelplanen for Randesund. Et områdesenter er etablert på Søm. Avhengig av bydelssenterets skjebne kan det bli aktuelt å drøfte senterfunksjoner på Dvergnes.

Ytre Randesund
(1646 innbyggere)
Dersom videre byutvikling skjer i dette området, er det aktuelt med områdesenter på Frikstad. På Tømmerstø er det i dag enkelte servicefunksjoner.

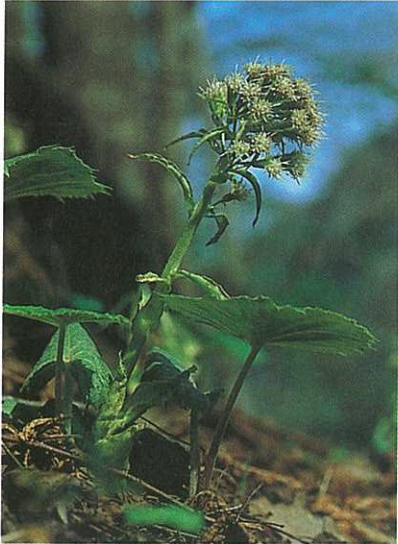
Senterstruktur

8d. Grønnstruktur, naturforvaltning og landbruk

Kristiansands kommuneblomst
Hvitpestrot

Tiur i Kristiansand. Å ta vare på det biologisk mangfoldet blir en av Kristiansand kommunes store utfordringer det neste tiåret.

Slik kan vi få det i 2010

Bakgrunn

Grønnstrukturen består av mange ulike arealtyper:

- de store natur- og kulturlandskapsområdene rundt byen
- store og små naturområder i byen, inkludert ferskvann, elver og bekker
- parker, lekeplasser, skolegårder, kirkegårder og andre opparbeidede grøntområder
- grønne «restområder» som både kan ha kultur- og naturpreg.

Grønnstrukturen i Kristiansand ligger som «grønne fingre» inn i de bebygde områdene. Det gir korte avstander fra boligene til grøntområdene. Også skolene og barnehagene nyter godt av dette, og bruker det aktivt i undervisningen. Grønnstrukturen er en av Kristiansands største kvaliteter, men den er under sterkt press.

Kystsonen er også med på å gjøre Kristiansand til et godt sted å bo, samtidig som den representerer

viktige regionale og nasjonale rekreasjons- og landskapsinteresser. Skjærgårdsparken har bidratt til å verne store deler av kystsonen mot videre inngrep, spesielt på øyene. Også store deler av Odderøya forvaltes som Skjærgårdsparkareal. Kystsonen er hele tiden utsatt for utbyggingspress. Kristiansand er den kystkommunen i Vest-Agder som har flest hytter. Det bygges stadig i kystsonen, og hytter får endret bruk til boliger.

Vern av grønnstrukturen og kystsonen er viktig for folks trivsel, og det er viktig for å opprettholde det *biologiske mangfoldet*. Med biologisk mangfold menes artsrikdommen og alle variasjoner av planter, dyr og mikroorganismer i det miljøet de lever i.

Det biologiske mangfoldet i Kristiansand er delvis kartlagt. I en by vil alltid det biologiske mangfoldet være truet. Slik er situasjonen også i Kristiansand.

Landbruket i kommunen (jordbruk og skogbruk) er preget av nærheten til en stor by, og er under press fra utbygginginteresser, blant annet

veibygging og nye boligprosjekter. Hovedinteressene til landbruket i kommunen er knyttet til områder med gode vilkår for effektiv og rasjonell landbruksdrift (Tveit, Torridal og Ålefjær), til viktige kulturlandskapsinteresser og til viktige skoginteresser.

I de kystnære områdene i Kristiansand har landbruket størst betydning som forvalter av kulturlandskapet. Det gjelder spesielt i Randesund.

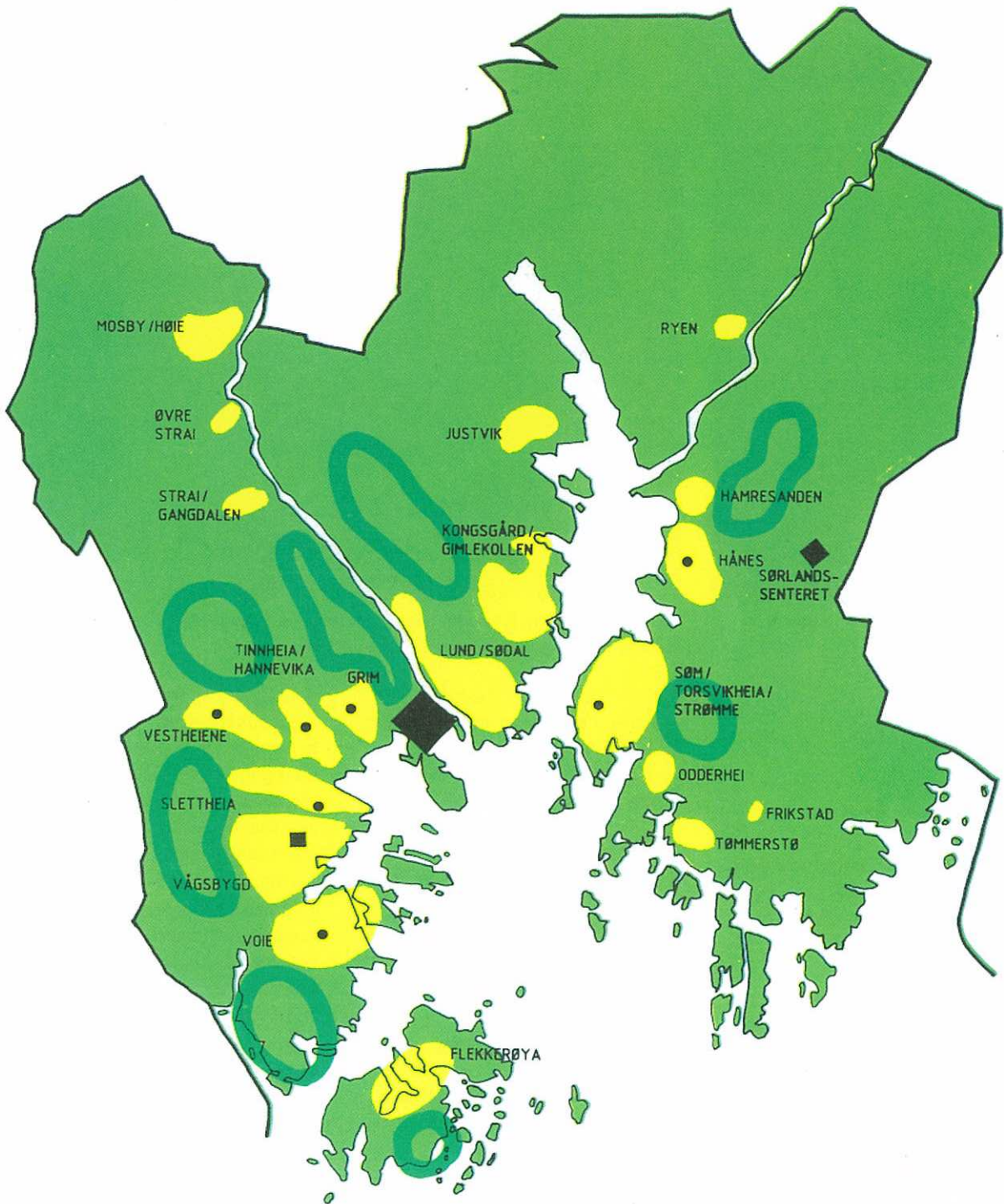
Kommunens mange fornminner og kulturminner fra nyere tid er en sentral del av vår identitet og vårt miljø. Fornminnene er fredet, se kommuneplankartet (s. 55). Det er viktig at også et bredt utvalg av kulturminnene fra nyere tid blir bevart.

Trusler:

☹ *Strandlinjen langs vann og vassdrag og i kystsonen er i stor grad bygd ned fordi kommunen ikke har klart å motstå byggepresset på disse attraktive arealene.*

Dette er flere steder også tilfellet for grønnstrukturen.

Kartet viser grønnstrukturen i Kristiansand. De viktigste bymarksområdene er ringet inn med mørkegrønn farge. Mellom boligområdene (gul farge) ligger grøntkorridorene. (Markagrensen er ikke tegnet inn).

Nedbygging av strandlinjen ser man spesielt i Randesund, hvor en ny bydel nesten ikke får adgang til sjøen like ved. Det som skulle gjøre bydelen spesielt attraktiv!

☹ *Det biologiske mangfoldet i kommunen er redusert fordi kommunen ikke har fokusert på verdien av å ta vare dette.*

☹ *Landbruket er en arealkrevende næring, og er ofte i konflikt med friluftsinnteresser og utbyggingsinteresser.*

Slik vil vi ha det i 2010

- ☺ Natur, vannmiljø og nære friområder sikres for rekreasjon, friluftsliv, undervisning og biologisk mangfold.
- ☺ Utbyggingsmønsteret sikrer god kontakt fra boligområdene til sammenhengende grønnstruktur, vann, elver og sjøområder.
- ☺ Landbruksinteresser prioriteres i områder med gode vilkår for effektiv og rasjonell drift
- ☺ Øvrige landbruksinteresser må avveies mot blant annet friluftsinnteresser og byutviklingsinteresser. Men det må gjøres slik at jordbruksinteresser, kulturlandskapsinteresser og skoginteresser tas hensyn til.
- ☺ Registrering av fornminner og kulturminner fra nyere tid må fullføres og kartfestes med sikte på å sikre at et godt utvalg bevares.

Sverdliljer vokser på fuktige steder nær sjø.

Haneheia på Sødal med Otra og Kvadraturen i bakgrunnen. Å sikre friluftsinnteressene er helt avgjørende for folks trivsel. Kristiansand har unike turområder å ta vare på.

Slik gjør vi det

☺ *Grønnstrukturutredningen bearbejdes videre og avløses av Grønn plakat*, som legges til grunn for kommunens lang-siktige arealplanlegging. Avveining mot andre interesser foretas i kommuneplanen og kommunedelplaner for de enkelte bydeler/områder. Når planforslag er i konflikt med verdivurderingen i Grønn plakat, skal dette gå frem av saksfremstillingen. Hvis friområder unntaksvis selges til utbygging, skal inntektene komme lokalområdet til gode, ved at de benyttes til friluftstiltak eller opprustningstiltak i nærmiljøet.

☺ Kystsoneplanen, Flekkerøy-planen og reguleringsplan for Otrabredde følger. Planer for kystsonen langs Topdalsfjorden og Topdalselva skal utarbeides. Skjærgårdsparkarbeidet videreføres og verneplan for den ytre kystsonen gjennomføres. Viktige friområder sikres for allmennheten, særlig i Randesund. Bertesbukta er også et strandområde som det er viktig å ta vare på og utvikle for dyrking av fritidsinteresser.

☺ *Naturområder for skoler og barnehager sikres* (se side 48 og

49). Alle skoler og barnehager sikres lett tilgjengelige naturområder. Utbyggingstiltak må ikke forringe uteområdene til skoler og barnehager, spesielt ikke der disse er lite eller ikke tilfredsstillende. Skolene bruker naturen og landbruket aktivt i undervisningen.

☺ Det er et mål å styrke *landbruksinteresser i Tveit, Ålefjær og Torridal/Strai*. Derfor gjøres jordlovens paragraf 9 og 12 gjeldende for landbruks-eiendommer i disse områdene. Dette gir kommunen et styringsverktøy med hensyn til omdisponering og vilkår for fradeling av landbruks-eiendommer. Det utarbeides en temaplan for landbruk og skogbruksplaner for skogen i kommuneplanperioden.

Finnes en annen vei?

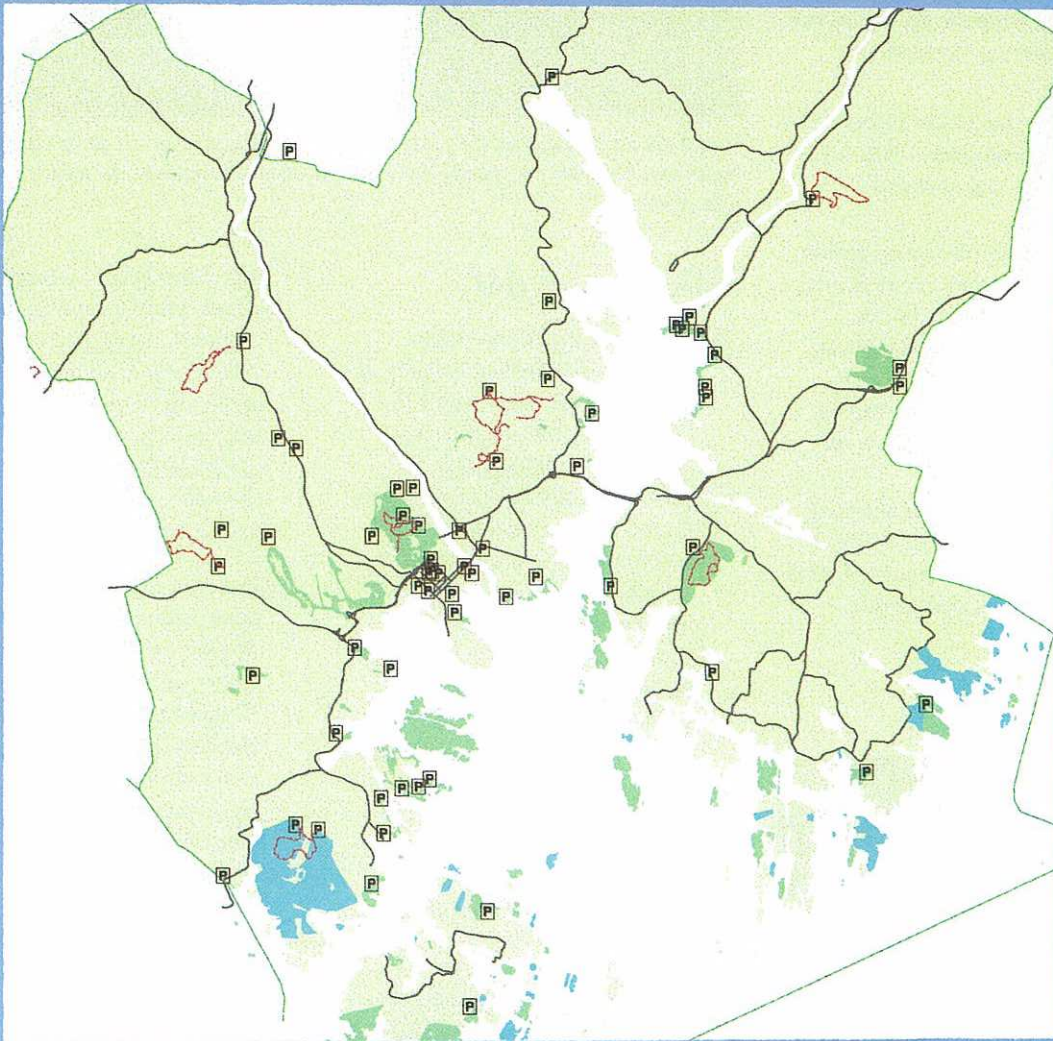
Dette er alternativer som ikke anbefales i planforslaget, men som er tatt med for å stimulere til bred debatt.

Vern av dyrket mark, kulturlandskap og grønnstruktur gjennomføres kompromissløst. Dette kommer i konflikt med ønsket om en konsentrert byutvikling med fortetting i sentrale deler av kommunen.

OFFENTLIG SIKREDE
FRILUFTSOMRÅDER
OG
SKJÆRGÅRDPARK
I KRISTIANSAND

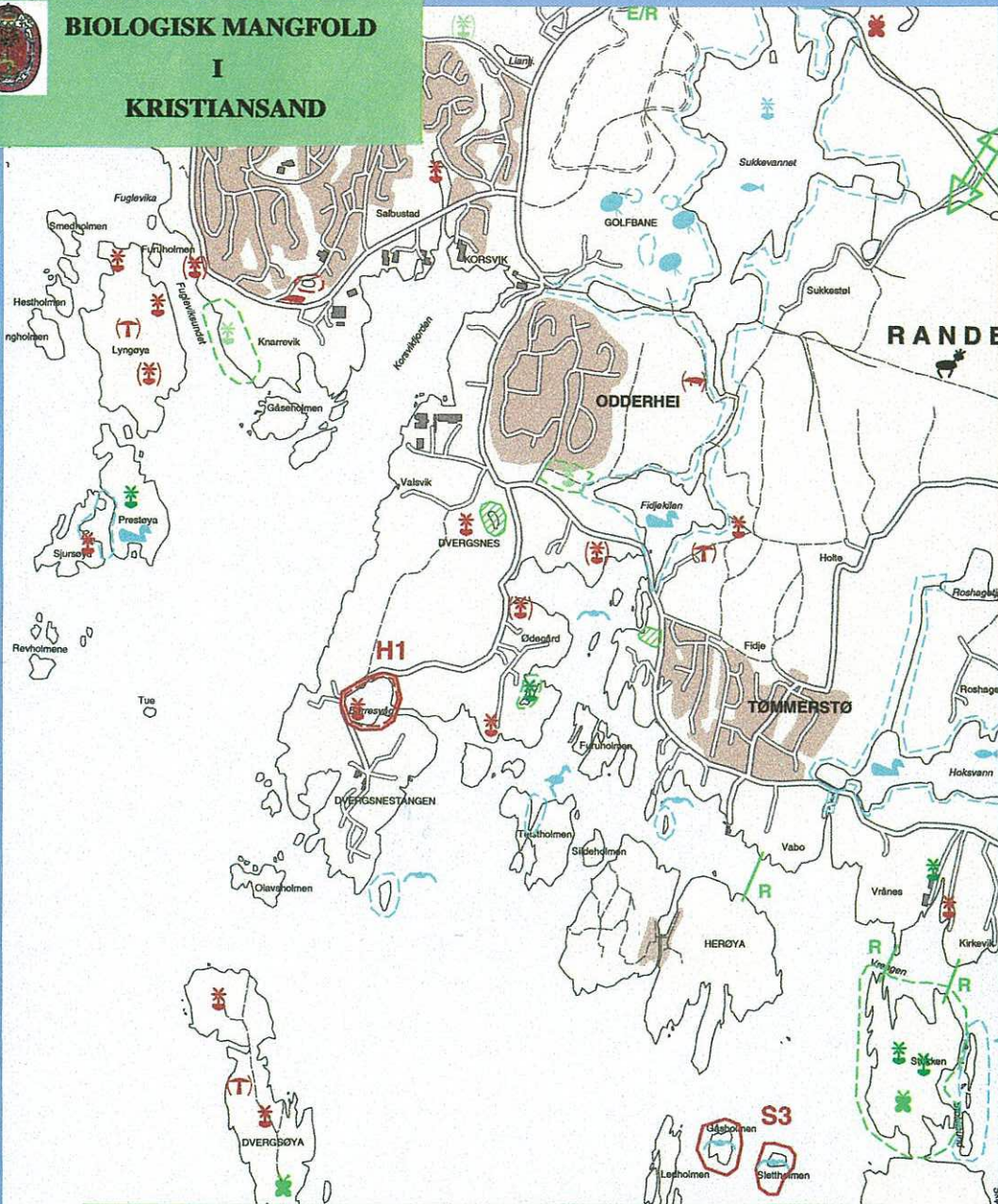

- OFFENTLIG SIKRET FRILUFTSOMRÅDE
- SKJÆRGÅRDPARK
- LYSLØYPE
- TURPARKERING

Utsnitt av kart over
BIOLOGISK MANGFOLD
I
KRISTIANSAND

Tegnforklaring

Symboler i parentes indikerer eldre funn og/eller usikkert stedangivelse.

- Redlistearter, karplanter
- Sårbare og truede karplanter i forhold til skogbruk
- Rik karplanteflora
- Rik vannplanteflora
- Gode lokaliteter for adventivplanter - karplanter
- Redlistearter sopp
- Sårbar lav og mosseflora
- Fiskeforekomster
- Forekomst av liten salamandre
- Amfibielokalitet
- Redlistearter av sommerfugl
- Hekkelokalitet for sjøfugl (måkefugl)
- Våtmarkslokalitet, trekk og/eller hekking av vadefugl
- Oppvekstområde for ærlfugl
- Oppvekstområde/hekkeområde for andefugl
- Viktig beiteområde for andefugl

- Viktig beiteområde for elg (vinterbeite)
- Viktig beiteområde for rådyr (vinterbeite)
- Hjorteområde
- Viktig villkorridor
- Trekk av hjortevilt over veg R-rådyr, E-eig
- Mindre kalkforekomster, jettegryter mm.
- Dyrelivsfredning
- Naturminne
- Barokgresservat
- Vassdrag varlig vernet i verneplan IV for vassdrag
- Rikspolitistiltatte retningslinjer gjelder
- Småvassdrag av stor betydning
- Område regulert eller foreslått regulert til naturvernformål etter plan- og bygningsslovens §25.5 eller tilsvarende.
- Områder vernet etter naturvernloven, nøyaktig
- Område foreslått fredet etter naturvernloven
- Nekkelbiotop med forekomster av rødlistearter
- Nekkelbiotop (viktig biotop) i skog og rik flora
- Våtmark og strandlinjer

Kartet er produsert av
KRISTIANSAND OPPMÅLINGSVESEN 95
A Joulneft 97 og 98

Målestokk 1 : 25000

Skolenes uteområder

GRUNNSKOLER I KRISTIANSAND
SAMLET OVERSIKT OVER TILGJENGELIGE UTEOMRÅDERS
STØRRELSE I FORHOLD TIL BEHOVET.
(indikasjon for utbygg./-fortettingmuligheter)

Grønnstruktur, naturforvaltning og landbruk

Skolenavn	Samlet vurd. av egnethet og størrelse - nærmeste områder	Samlet vurd. av egnethet og størrelse - større naturområde	Skoletype	Antall elever	Barn i SFO
1. Dvergsnes	●●●	○○○	Barneskole	209	
2. Fagerholt	●●	○○	Barneskole	336	126
3. Fiskå	●	○	Ungdomskole	417	
4. Flekkerøy	●●	○○	Kombinert	398	
5. Grim	●	○	Ungdomskole	417	
6. Haumyrheia	●	○	Ungdomskole	309	
7. Hellemyr	●●●	○	Barneskole	406	126
8. Heståsen	●	○	Barneskole	189	98
9. Hånes	●	○	Barneskole	275	84
10. Justvik	●	○○	Barneskole	232	84
11. Erkleiv	●●●	○○○	Småskole	12	
12. Karl Johans Minne	●●	○	Barneskole	246	84
13. Kringsjø	●●●	○○○	Kombinert	259	84
14. Krossen	●	○○	Barneskole	146	42
15. Lovisenlund	●	○	Kombinert	447	84
16. Mosby	●●	○○	Kombinert	309	84
17. Møvig	●	○	Ungdomskole	306	
18. Oddemarka	●	○	Ungdomskole	337	
19. Prestheia	●●	○○	Barneskole	123	
20. Sjøstrand	●●	○	Barneskole	622	126
21. Slettheia	●	○	Barneskole	278	84
22. Solholmen	●	○	Barneskole	226	84
23. Strømme	●●	○	Barneskole	226	126
24. Tordenskjoldsgate	●	○○○	Barneskole	114	84
25. Vardåsen	●	○	Barneskole	342	84
26. Ve	●●	○○○	Kombinert	408	84
27. Voie	●	○○○	Småskole	260	84
28. Vigvoll	●●	○	Ungdomskole	233	
29. Vågsbygd	●	○	Barneskole	418	84
30. Wilds Minne	●	○	Barneskole	345	84
31. Ytre Torridal	●	○○	Barneskole	216	42
32. Øvre Slettheia	●	○○	Småskole	80	42
33. Åsane	●	○	Småskole	192	84
34. Karuss					
35. Nye Voie					
36. Fidje					

● Ikke tilfredsstillende   ●● Lite   ●●● Bra

○ Ikke tilfredsstillende   ○○ Lite   ○○○ Bra

8e. Kommentarer til plankartet

Nye utbyggingsområder er ikke innarbeidet, bortsett fra et utbyggingsområde på Eidet/Justneshalvøya. Nye utbyggingsområder utover dette forutsettes avklart i egne kommunedelplaner, eller reguleringsplaner, blant annet for Randesund.

Avgrensningen av Flekkerøyplanen, Kystsonenplanen og Havneplanen er innarbeidet i arealplankartet. For disse arealene gjelder de nevnte planene, bortsett fra «LNF-områder - Områder med spesielle naturvern- og friluftsinnteresser av særlig høy verdi», slik de er definert i kommuneplanen. For disse arealene gjelder kommuneplanen foran de nevnte kommundelplanene.

Der reguleringsplaner ikke samsvarer med kommuneplankartet gjelder reguleringsplanene, unntatt der hvor dette er angitt særskilt på kommuneplankartet. Retningslinjer for «Barn og unges medvirkning i plansaker» vedtatt ved forrige revisjon av kommuneplanen i 1995 gjelder fortsatt.

De endringer og justeringer som er foretatt i forhold til forrige kommuneplan, samt en del øvrige forhold som angår arealbruken og plankartet, er kommentert i det følgende:

Områder foreslått vernet etter naturvernloven

I plankartet er det innarbeidet et forslag til landskapsvernområde på Flekkerøy. Den foreslåtte avgrensning som er vist, er å oppfatte som en «arbeidsgrense». Det gjøres oppmerksom på at verneforslaget foreløpig ikke gjelder sjøarealene. Fylkesmannens miljøvernnavdeling er ansvarlig for å utarbeide utkast til verneplan.

Forslag til barskogvern er innarbeidet for Skråstadheia og Svingervann. Fylkesmannens miljøvernnavdeling er ansvarlig for å videreføre arbeidet.

Båndlagte områder

Områder som i forrige kommuneplan var avsatt til «Områder som skal båndlegges etter plan og bygningsloven (som friområde eller spesialområde) eller annen særlov», er gjennomgått med tanke på om båndleggingen er utført. Der båndleggingen er utført, fremstår arealene i foreliggende kommuneplan som «Områder som er båndlagt etter særlov». For de øvrige områder der båndleggingen

ikke ble utført i forrige planperiode, er statusen endret til «LNF-område - Områder med spesielle naturvern- og friluftsinnteresser av særlig høy verdi». Begrunnelsen er at plan og bygningslovens frist for å gjennomføre båndleggingen (4+2 år) nå er gått ut. Endringen medfører likevel ingen «nedgradering» av områdenes viktighet som grøntområde. Som nevnt foran går denne arealkategorien foran Kystsonenplan og Flekkerøyplan.

Skjærgårdspark/sikrede friluftsområder

De områder som omfattes av skjærgårdsparkavtale samt øvrige sikrede friluftsområder, er vist i eget temakart i kap. 8d.

Vernede vassdrag:

Søgneelva (Rossevann) og Ånavassdraget er vist med vernesone (100-metersbeltet) samt avgrensning av nedbørsfeltet så langt det gjelder LNF-områder. Begge vassdrag omfattes av Verneplan IV for vassdrag, jfr. stortingsvedtak av 01.04.93

For 100-metersbeltet gjelder rikspolitiske retningslinjer. For nedbørsfeltet må tiltak som har innvirkning på vassdragets verneverdi, ikke forekomme.

For øvrig vises til utfyllende bestemmelse vedrørende Ånavassdraget vedtatt i forbindelse med forrige rullering av kommuneplanen (1995-2006). Denne utfyllende bestemmelsen er endret til å omfatte også Søgneelva.

Landbruk/endring utfyllende bestemmelser

Jordlovens §§9 og 12 er innarbeidet i de utfyllende bestemmelser ved at de skal gjøres gjeldende for Tveit, Ålefjær og Torridal (lokalområde 12, 13, 15 og 16). Dette gir kommunen et styringsverktøy med hensyn til omdisponering og vilkår for fradeling av landbrukseiendommer.

Områder for Forsvaret

Områder for Forsvaret, herunder områder der det er inngått flerbruksavtale, eller der slik avtale ventes etablert, er innarbeidet i plankartet som i forrige kommuneplan. De endringer som er foretatt, gjelder ett nytt område med flerbruksavtale nordøst på Flekkerøy, samt at området med flerbruksavtale på Odderøya er innskrenket noe i forhold til forrige kommuneplan.

Det arbeides for at størst mulig del av forsvarets områder gjøres tilgjengelig som turområder for allmennheten.

Golf

Spørsmålet om lokalisering av ny golfbane forutsettes vurdert i egen utredning, men likevel slik at kommuneplanen ikke skal «stenge» for eventuelle alternativer. På bakgrunn av dette er landbruksområdet på Ålefjær utvidet til å være i samsvar med forslag til golfbane i området, og gitt betegnelsen båndlagt område for utarbeidelse av reguleringsplan til golfbaneanlegg. En privat gruppe arbeider med et anlegg for golf og fritidsaktiviteter ved Sørlands-parken. Det vil trolig bli liggende vesentlig i Lillesand kommune, og bør behandles som egen sak.

Skytebane

Spørsmålet om relokalisering av skytebaner og/eller opprettelse av sentralskytebane forutsettes vurdert i egen utredning. Fremtidig bruk av arealene ved skytebanen på Bjørnstad vurderes i dette arbeidet.

I kommundelplanen for Randesund legges skytebanen på Bjørnstad inn sammen med tilhørende støysoner. Skytebaner i Sodal-Jegersbergområdet bør avklares i det pågående arbeidet med flerbruksplan, mens hensynet til Grotjønn skytebane er ivarettatt i gjeldende reguleringsplan. Det bør foretas en systematisk gjennomgang av støysituasjonen for alle banene med utarbeidelse av støysonekart.

Område for sentralskytebane i Hvalsvika forutsettes avklart i ny kystsonenplan for Topdalsfjorden og/eller ved fremtidige rulleringer av kommuneplanen.

Rideanlegg

Lokalisering av nytt rideanlegg tas opp som egen sak.

Fornminner

Enkelte nye fornminner er innarbeidet på bakgrunn av innspill fra Fylkesarkeologen og fremgår av egen liste vist på plankartet (ikke på forminsket kart i denne planen).

Sjøbuer

Stadig flere vil bygge sjøbuer og endre bruken av dem. Mange tror de er å betrakte som hytter. Standard og størrelse

Kommentarer til plankartet

øker. Det er konfliktfylt i forhold til gjeldende planer, allmennhetens interesser og etablert miljø. For å unngå en uønsket utvikling, tas det inn i kommuneplanens bestemmelser at sjøbuer ikke skal være større enn 24 m² bruksareal, skal ha dør uten vindu, og ikke ha mer enn 3 vinduer på maksimalt 1x1 meter.

Bydel 1 Vågsbygd

Nordtjønnåsen

Utbyggingsområdet er tatt ut av hensyn til grøntkorridoren.

Kjosdalen

Bystyret har vedtatt vei over Kjosdalen, jfr. reguleringsplan for Kjosdalen. Innsigelsen fra Fylkesmannens miljøvernnavdeling ble derimot tatt til følge av Miljøverndepartementet. På bakgrunn av dette er Kjosdalen endret i plankartet til å være i samsvar med gjeldende reguleringsplan og Miljøverndepartementets avgjørelse. Spørsmål om bro over Kjosdalen tas opp på nytt og avklares evt. som reguleringsplan.

Voie

Markagrensen ved Torkelsmyra skole er endret slik at den er i samsvar med forslag til reguleringsplan. Kirkegård for Vågsbygd plasseres ved Voie kirke.

Arealet under Ravneheia, mellom Voie Ringvei og markagrensa, fra Holskogveien og opp til og med eksisterende utfyllingsområde, tas ut av planen og vurderes som utbyggingsområde. Det forutsettes utarbeidet reguleringsplan.

Sandvikbukta – Møvig

Arealbruken forutsettes avklart gjennom egen reguleringsplanbehandling.

Bydel 2 Sentrum

Vestheiene Nord/Tinnheia

Plankartet er justert til å være i samsvar med gjeldende reguleringsplan.

Bydel 3 Lund

Havneområde Kongsgård

Forslaget til havneareal er (med unntak av den del som ligger på Forsvarets område) vist med en egen signatur. I tillegg er

forslag til ny hovedveitrasé fra E18 innarbeidet.

Gimlemoen

Plankartet er forenklet så langt det gjelder grønnkorridor vist i forrige kommuneplan, jfr. også gjeldende reguleringsplan.

Kongsgårdjordene

Endret til å være i samsvar med gjeldende reguleringsplan.

Varodden

Foreslått byggeområde på Varen disponeres til LNF-område med spesielle naturvern og friluftsinnteresser av særlig høy verdi.

Lindtjønn

Området er innpasset i samsvar med bystyrets vedtak av reguleringsplanen. Markagrensen er justert etter dette.

Presteheia

Plankartet er endret til å være i samsvar med gjeldende reguleringsplan så langt det gjelder avgrensningen av friområdet mot kirkegården.

Eidet/Justneshalvøya

Et utbyggingsområde er innarbeidet, likevel slik at landbruksarealene i nord (jfr. kulturminneplanen) og strandsonen forutsettes bevart. Det forutsettes at området kan betjenes med buss, eventuelt med gjennomkjøring til Justvik. I tillegg bør det i det videre planarbeidet vurderes innarbeidet tomt til ungdomsskole, barneskole og barnehage. Eventuell omlegging av riksvei 452 må ikke komme i konflikt med riksplanlegget for kajakk.

Eventuelt behov/mulighet for småbåthavn i tilknytning til området bør vurderes i det videre planarbeidet.

Som en følge av det nye utbyggingsområdet, er markagrensen endret.

Drikkevannskilde Vennesla kommune

Et mindre areal ved Linvann er avsatt til «Område som skal båndlegges». Dette gjelder båndlegging av nedbørsfelt for drikkevannskilde for Vennesla kommune.

Bydel 4 Randesund

Kystsoneplan Topdalsfjorden

Det forutsettes utarbeidet kystsoneplan for Topdalsfjorden, dvs. for de områder av kystsonen som ikke var omfattet i gjeldende kystsoneplan.

Vesvann

Båndleggingen av nedbørsfeltet til Vesvann (drikkevannskilde) slik det var fremstilt i forrige kommuneplan, er falt bort.

Ådnevik

Ådnevik naturreservat ble vedtatt i Kongelig resolusjon av 21.06.96 om verneplan for barlind og kristtorn i region Øst Norge. Naturreservatet er innarbeidet i plankartet.

Nye båthavner

Nye båthavner er innarbeidet i Ronsbukta og Hånesbukta. I tillegg er det innarbeidet et areal til ny båthavn i vestre del av Fidjekilen.

Badeplass

Det lages badeplass for folk i Randesund i Vestre Fidjekilen.

Dvergsnes, felt A

Planen er forenklet så langt det gjelder friområdene vist i forrige kommuneplan, jfr. også gjeldende reguleringsplan.

Lauvåsen

I Lauvåsen legges inn en tursti langs E-18 for å sikre sammenhengende turveinett i Randesund. Utformingen skjer i reguleringsplan for Lauvåsen

Tveit

Arealdisponeringen i Tveit er preget av at landbruksmiljøet skal ivaretas. Som følge av nye støysoner rundt Kjevik kan det imidlertid på lengre sikt bli aktuelt med noe bygging i området Ryen-Drangsholt. Utviklingen bør ses i sammenheng og det bør derfor utarbeides en kommunedelplan for området. Inntil en slik plan er vedtatt bør alle bygging vurderes restriktivt. På Solsletta bør det likevel utarbeides en egen samlet reguleringsplan som avklarer utbyggingsønsker.

Sentrumsområde

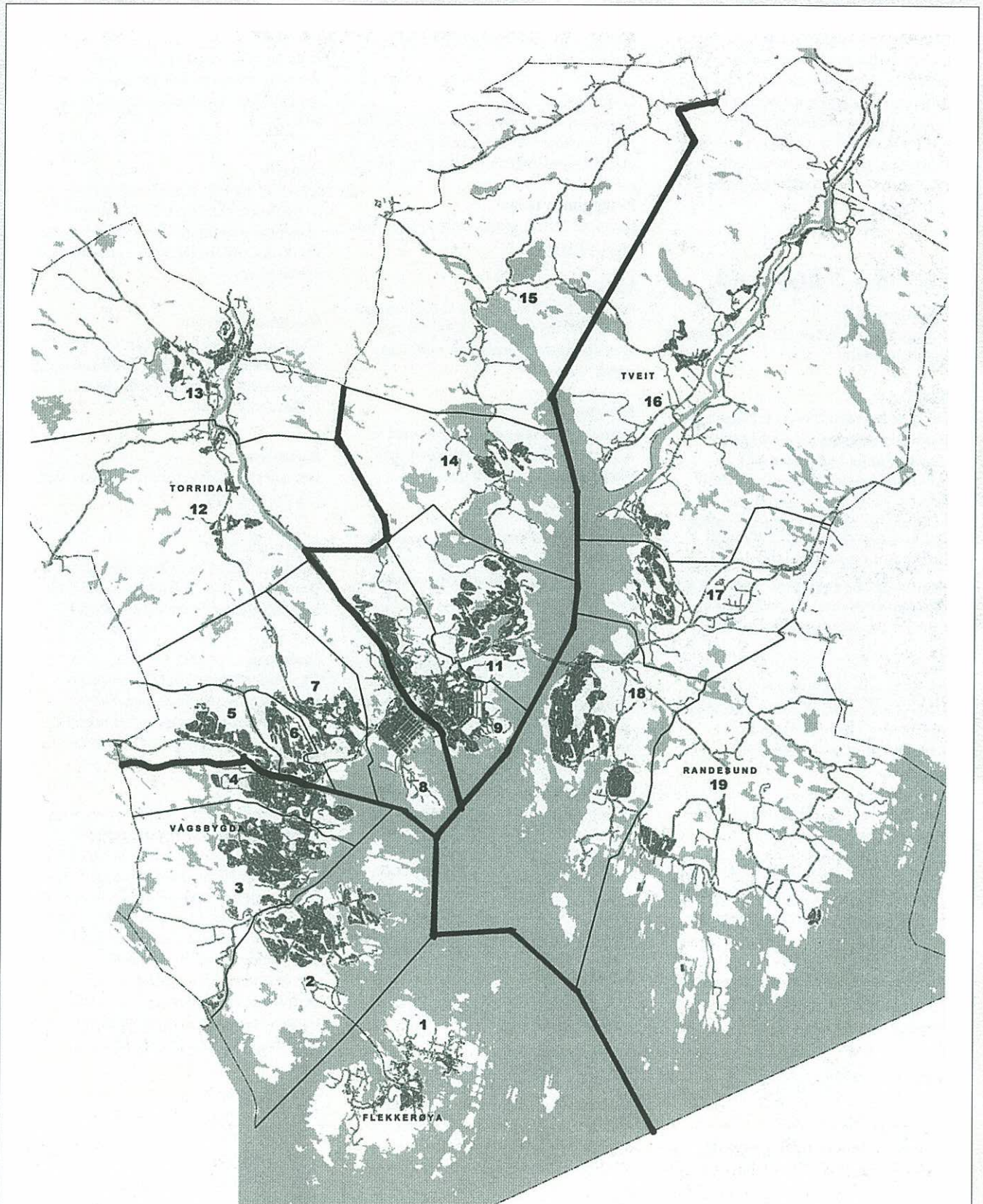
Sentrumsområdet Rona Strømme tas ut av planen i påvente av en nærmere vurdering av vekstretninger og senterlokalisering. Denne forutsettes fremlagt for politisk behandling innen utgangen av 2000. Dette må imidlertid ikke være til hinder for gjennomføring av bussmetroprosjektets endestasjon.

Det tas ikke stilling til saker vedrørende Sørlandsparken/Sørlandssenteret før utredningen av området foreligger.

Kommentarer til plankartet

Vågsbygd

- 1 Flekkerøy
- 2 Voie/Møvik
- 3 Midtre Vågsbygd
- 4 Slettheia

Sentrum

- 5 Hellemyr/Fjellro
- 6 Tinnheia
- 7 Grim/Møllevej./
Dalane

8 Kvadraturen/Eg

- 12 Strai
- 13 Mosby

Lund

- 9 Lund/Sødal
- 11 Kongsg./
Ø.Gimlekollen
- 14 Justvik
- 15 Ålefjær

Randesund/Tveit

- 16 Tveit
- 17 Hånes/Timenes
- 18 Søm/Torsvikheia
- 19 Ytre Randesund

Kommuneplanens arealdel 2000-2011

Utfyllende bestemmelser

BYGGEOMRÅDENE

Plankrav

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav a.

Byggeområdene skal utvikles på grunnlag av reguleringsplan og bebyggelsesplan.

Tiltak som nevnt i plan- og bygningslovens §93 pkt. a,c,d,h og i kan ikke finne sted før det foreligger reguleringsplan, dog slik at utbygging skal skje etter bebyggelsesplan i.h.t. plan- og bygningslovens §28-2 for inntil 5 boenheter og i områdene 12,13,15 og 16 (Stray, Mosby, Ålefjær og Tveit).

Pbl. § 20.4, 2. ledd bokstav b:

I utbyggingsområdene skal sjøbuer, naust o.l. ikke være større enn 24 m² bruksareal, ha dør uten vindu og ellers ikke ha mer enn 3 vinduer, maksimalt 1x1 meter.

Utbyggingsrekkefølge

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav b.

Byggeområdene skal tas i bruk i den rekkefølge som til enhver tid er fastlagt i kommunens utbyggingsprogram. Dette gjelder også områder med egen kommunedelplan.

Tekniske anlegg og viktige samfunnstjenester som vann-, avløps- og elektrisitetsforsyning, veinett, herunder også gang- og sykkelveier, skoletilbud, barnehager m.v. skal være tilfredsstillende før nye utbyggingsområder kan tas i bruk. Omfanget av slike tjenester

fastlegges i kommunens utbyggingsprogram.

Areal- og funksjonskrav

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav d.

I byggeområdene gjelder egne retningslinjer for areal- og funksjonskrav til lekearealer og andre uteoppholdsarealer. Jevnfør retningslinjer etter vedtekt til pbl. §69 og rikspolitiske retningslinjer for barn og unges oppvekstvilkår.

Regulerte områder

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav h. Jfr. §20-6, 3. og 2.

Reguleringsplaner og bebyggelsesplaner gjelder foran kommuneplanens arealdel med følgende unntak helt eller delvis:

Haus, stadfestet 13.02.69.

Holskogveien industriområde stadfestet 15.04.86, industritomt i vestre del. Dvergsnes areal B stadfestet 16.12.87. Dvergsnes areal B stadfestet 26.09.90, med unntak av regulert naturvernområde og industriområde. Med hensyn til utbyggingsrekkefølgen vises det til avsnittet foran.

LANDBRUKS- NATUR- OG FRILUFTSOMRÅDER

Spredt utbygging

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav c.

I landbruks- natur- og friluftsområder tillates ikke oppføring av spredt boligbebyggelse eller ervervsbebyggelse med mindre den er tilknyttet stedbunden næring. Det samme gjelder fradeling til slike formål.

Innenfor lokalområdene 12,13,15 og 16 i sin helhet samt båndlagt område ved Bjåvann, gjelder jordlovens §9 og 12 for landbruks-eiendommene, jfr. §2 i jordloven.

Fritidsbebyggelse

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav e.

I Landbruks-, natur og friluftsområder skal man være varsom med å gi dispensasjon for ny fritidsbebyggelse eller vesentlig utvidelse. Hver søknad behandles individuelt og ses i forhold til Kystsoneplanen og Flekkerøyplanen.

50 meters-beltet langs vassdrag

Pbl. §20.4, 2 ledd bokstav f.

I 50-metersbeltet langs bekker, elver og ferskvann målt i horisontalplan ved gjennomsnittlig vannstand kan arbeid og tiltak som nevnt i pbl. §§ 93 ikke finne sted før området inngår i reguleringsplan.

BÅNDLAGTE OMRÅDER

Ånavassdraget og Søgneelva (Rossevann) - vernesone.

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav f.

Innenfor vernesonene (100-metersbeltet) er alle tiltak som kan ødelegge eller forringe vassdragenes verneverdi forbudt. Tiltak kan bare tillates med hjemmel i reguleringsplan.

KRISTIANSAND KOMMUNE

KOMMUNEPLANENS AREALDEL 2000 - 2011

BYGGEOMRÅDER

Pbl. §20-4, ledd nr. 1.

- Bebygde områder og områder som er regulert for utbygging
- Nye utbyggingsområder.
- Senterområder.
- Ny småbåthavn
- Ny havn
- Arealbruk ikke fastsatt i kommuneplanen

LANDBRUKS-NATUR-OG FRILUFTSOMRÅDER

Pbl. §20-4, 1. ledd nr. 2.

- Områder med spesielle jordbruksinteresser.
- Områder med spesielle naturvern- og friluftinteresser.
- Områder, med spesielle naturvern- og friluftinteresser av særlig høy verdi
- Landbruks- og friluftsområder forøvrig.

BÅNDLAGTE OMRÅDER OG OMRÅDER SOM SKAL BÅNDLEGGES.

Pbl. §20-4, 1. ledd nr. 4.

- Områder som er båndlagt etter særlov.
- Områder som er eller skal båndlegges etter plan- og bygningsloven (som friområde eller spesialområde) eller annen særlov.
- Områder for forsvaret.
- Områder for forsvaret, hvor det foreligger flerbruksavtale eller hvor slik avtale ventes etablert.

- Forminner.
- Fredet bygning
- Skytebane
- Kirke, fredet/bevaringsverdig

- Flystøysone
- Forslag til avgrensning landskapsvernområde / barskogvern
- Avgrensning nedbørsfelt - vernet vassdrag
- Vernesone vassdrag -100 metersbelte

VIKTIGE LEDD I KOMMUNIKASJONSSYSTEMET.

Pbl. §20-4, ledd nr. 6.

- E-18.
- Riksveier.
- Fylkesveier og viktige kommunale samleveier.
- Nye hovedveitracéer-godkjent i reguleringsplan/under vurdering.
- Nye hovedveitracétunnel.

ØVRIG TEGNFORKLARING

- Kommunegrense.
- Bydelsgrense
- Grense for område med kommunedelplan
- Markagrense (Grense for utbygging)
- Eksisterende og nye hovedturløyper.
- Lysløyper.

BYGGEOMRÅDENE

Plankrav

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav a.

Byggeområdene skal utvikles på grunnlag av reguleringsplan og bebyggelsesplan.

Tiltak som nevnt i plan- og bygningslovens §93 pkt. a, c, d, h og i, kan ikke finne sted før det foreligger reguleringsplan, dog slik at utbygging skal skje etter bebyggelsesplan i.h.t. plan- og bygningslovens §28-2 for inntil

5 boenheter og i områdene 12, 13, 15 og 16 (Stray, Mosby, Ålefjær og Tveit).

Pbl. §20.4, 2. Ledd bokstav b:

I utbyggingsområdene skal sjøbuer, naust o.l. ikke være større enn 24 m² bruksareal, ha dør uten vindu og ellers ikke mer enn 3 vinduer, maksimalt 1x1 meter.

Innenfor lokalområdene 12,13,15 og 16 i sin helhet samt båndlagt område ved Bjåvann, gjelder jordlovens §9 og 12 for landbruks-eiendommene, jfr. §2 i jordloven.

Utbyggingsrekkefølge

Pbl. §20.4, 2. Ledd bokstav b.

Bygge områdene skal tas i bruk i den rekkefølge som til enhver tid er fastlagt i kommunens utbyggingsprogram. Dette gjelder også områder med egen kommunedelplan.

Tekniske anlegg og viktige samfunnstjenester som vann-, avløps- og elektrisitetsforsyning, veinett, herunder også gang- og sykkelveier, skoletilbud, barnehager m.v. skal være tilfredsstillende før nye utbyggingsområder kan tas i bruk. Omfanget av slike tjenester fastlegges i kommunens utbyggingsprogram.

Areal- og funksjonskrav

Pbl. §20.4, 2. Ledd bokstav d.

I byggeområdene gjelder egne retningslinjer for areal- og funksjonskrav til lekearealer og andre uteoppholdsarealer. Jevnfor retningslinjer etter vedtekt til pbl. §69 og rikspolitiske retningslinjer for barn og unges oppvekstvilkår.

Regulerte områder

Pbl. §20.4, 2. Ledd bokstav h. Jfr. §20-6, 3. og 2.

Reguleringsplaner og bebyggelsesplaner gjelder foran kommuneplanens arealdel med følgende unntak helt eller delvis:

Haus, stadfestet 13.02.69. Holskogveien industriområde, stadfestet 15.04.1986, industritomt i vestre del. Dvergsnes areal B, stadfestet 16.12.1987. Dvergsnes areal B, stadfestet 26.09.1990, med unntak av regulert naturvernområde og industriområde. Med hensyn til utbyggingsrekkefølgen vises det til avsnittet foran.

LANDBRUKS- NATUR- OG FRILUFTSOMRÅDER

Spredd utbygging.

Pbl. §20.4, 2. Ledd bokstav c.

I landbruks- natur- og friluftsområder tillates ikke oppføring av spredt boligbebyggelse eller ervervsbebyggelse med mindre den er tilknyttet stedbunden næring. Det samme gjelder fradeling til slike formål.

Fritidsbebyggelse.

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav e.

I landbruks-, natur- og friluftsområder skal man være varsom med å gi dispensasjon for ny fritidsbebyggelse eller vesentlig utvidelse. Hver søknad behandles individuelt og ses i forhold til Kystsoneplanen og Flekkerøyplanen.

50 meters-beltet langs vassdrag.

Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav a.

I 50-metersbeltet langs bekker, elver og ferskvann målt i horisontalplan ved gjennomsnittlig vannstand kan arbeid og tiltak som nevnt i pbl. §93 ikke finne sted før området inngår i reguleringsplan.

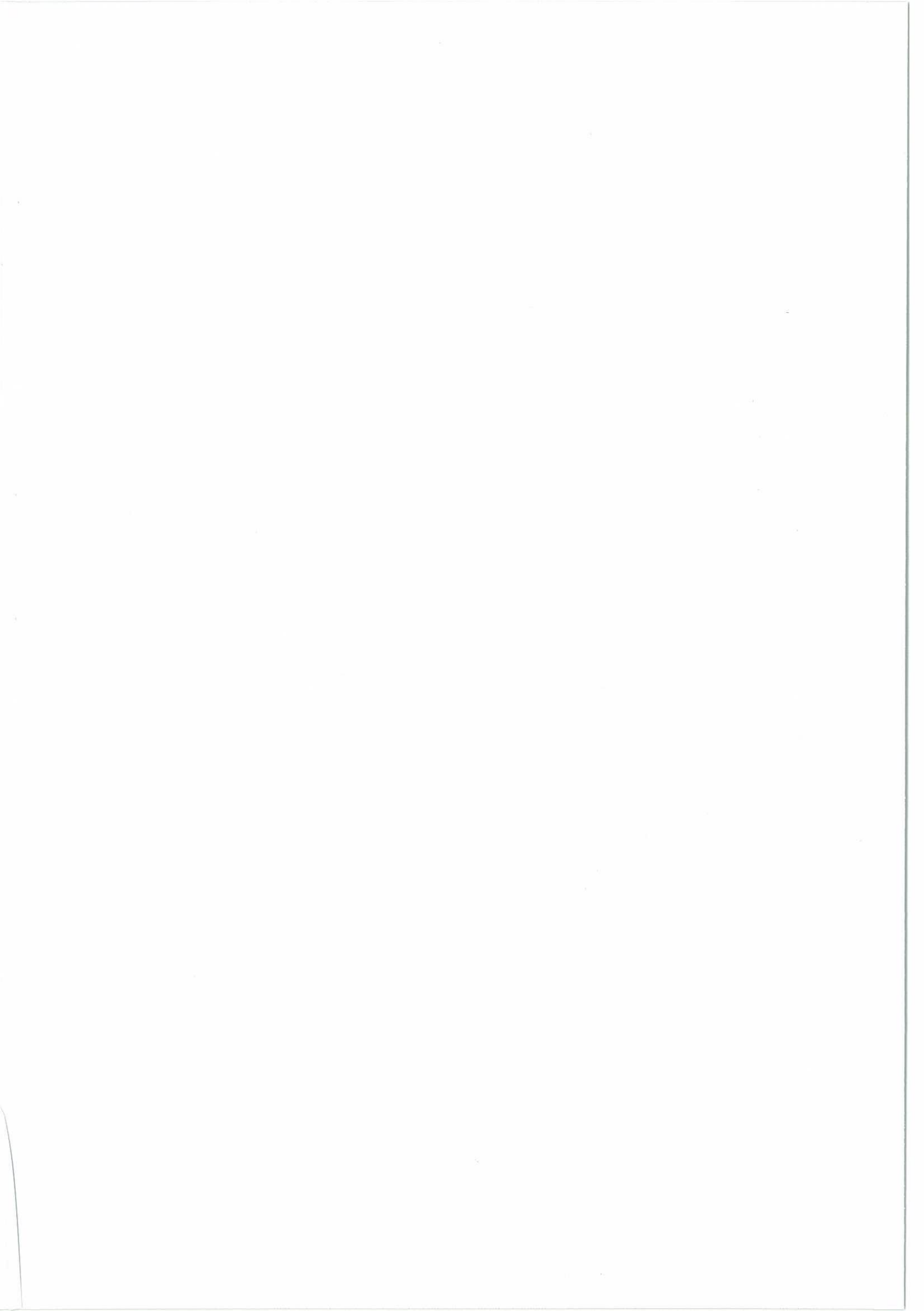
BÅNDLAGTE OMRÅDER

Ånavassdraget og Søgneelva (Rossevann) – vernesone.

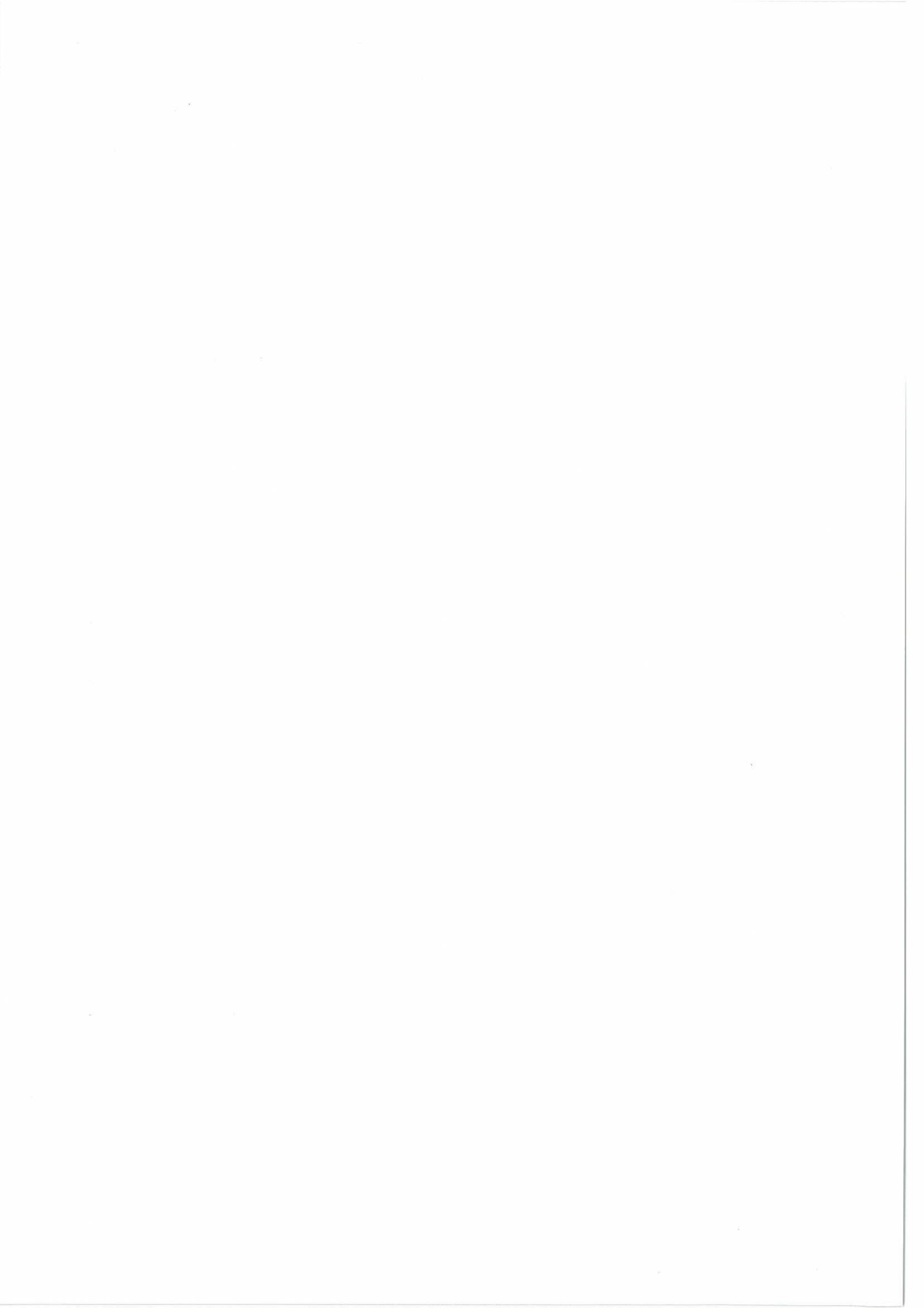
Pbl. §20.4, 2. ledd bokstav a.

Innenfor vernesonene (100-metersbeltet) er alle tiltak som kan ødelegge eller forringe vassdragenes verneverdi forbudt. Tiltak kan bare tillates med hjemmel i reguleringsplan.

9. Gjennomføring av kommuneplanen

Handlingsprogrammet

Kommunens handlingsprogram er det viktigste redskapet for å følge opp kommuneplanen. Rådmannen foreslår at *handlingsprogrammet i fremtiden bare revideres hvert 2. år*, ikke hvert år som i dag.

Dette vil gi mer tid og ro over utarbeidelsen, behandlingen og gjennomføringen av planer og handlingsprogram. I årene handlingsprogrammet ikke revideres utarbeides det kun årsbudsjett for det påfølgende år og økonomiplan i samsvar med kommunelovens minimumskrav.

I handlingsprogrammet skal sektorene følge opp kommuneplanen med tidfestede, konkrete og etterprøvbare mål og tiltak.

Miljøregnskap

Det utarbeides et miljøregnskap for kommunen i første del av planperioden.

Kommunedelplaner og andre planer/utredninger

Kommunedelplaner er hjemlet i plan- og bygningsloven, og skiller seg fra andre planer/utredninger ved at det stilles formelle krav til varsling av planarbeidet, medvirkning og utlegging til offentlig ettersyn.

Kommunedelplaner kan ha en geografisk- eller tematisk avgrensning.

Tematiske planer/utredninger

Sentrale tematiske planer/utredninger som Utbyggingsprogrammet, Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og lokale kulturbygg, Handlingsplan for omsorgstjenesten, Skolebehovsplanen og Barnehageplanen revideres nå årlig/jevnlige.

Det er behov for å samordne disse planene bedre og gjøre kommunens plansystem enklere og mer oversiktlig. For å oppnå dette *endres planrutinene* slik at foran nevnte tematiske planer/utredninger samordnes helt eller delvis. Hovedrevisjon av disse planene gjennomføres maksimum annet hvert år, og da i det året handlingsprogrammet ikke revideres. I årene imellom justeres bare planene om nødvendig.

Som hovedregel integreres tematiske planer/utredninger i handlingsprogrammet, og behandles politisk som ledd i behandlingen av dette

Geografisk avgrensede planer

Ifølge vedtatt handlingsprogram 1999-2002 skal det innen 2001 utarbeides *geografisk avgrensede kommunedelplaner* for Lund, Vågsbygd og Randesund. Videre må gjennomføring av vedtatte eller utarbeidede kommunedelplaner for Kvadraturen, Vestre havn, Odderøya, Flekkerøya og kystsonen prioriteres.

I tillegg anbefales det utarbeidet overordnede planer (kommunedelplan/reguleringsplan) for strandsonen i Topdalsfjorden og Topdalselva, samt at det foretas enkle revisjoner av andre geografisk avgrensede planer.

Bystyret vedtar kommunedelplanene. Disse kan være så detaljerte at de kan følges opp med bebyggelsesplaner og byggesøknader direkte. Byutviklingsstyret vil da stå for sluttbehandlingen av bebyggelsesplanene under forutsetning av at disse er i samsvar med vedtatt kommunedelplan. Administrasjonen kan normalt behandle byggesøknadene hvis det ikke foreligger naboprotester.

Detaljplaner som er i strid med vedtatt kommunedelplan, er prinsipielle, eller særlig kontroversielle, må fremmes som reguleringsplan og vedtas av bystyret.

Gebyr for behandling av regulerings- og bebyggelsesplaner innføres slik det er vanlig i mange andre kommuner.

En slik planbehandling vil effektivisere plan- og byggesaksbehandlingen.

VEDLEGG 1

Grunnlagsmateriale

1. Innspill fra befolkningen til ny kommuneplan. Referat fra temamøter i byhallen.
2. Referat fra bydelsgruppene møter med befolkningen i 7 delområder våren 1998.
3. Uttalelser fra offentlige etater
4. Innspill fra privatpersoner
5. Alternative synspunkter
  - Refleksjoner til Oppvekstprosjektet i Kristiansand kommune, Paul Leer-Salvesen, juni 1998
  - Noen tanker om en gammel tanke, Harald Knudsen, august 1998
  - Kommentarer vedr. revisjon av kommuneplan, Geir Tveide, våren 1998
6. Hva mener innbyggerne og brukerne? Norsk Gallup Institutt A/S februar 1998
7. Status og utfordringer på satsingsområdene (i forrige kommuneplan) oppvekst, omsorg, miljø og næring, notater våren 1998
8. Sektorenes utfordringer; undervisning, helse- og sosial, kultur, teknisk og havn, notater høsten 1997
9. Status kommuneplanens arealdel, notat 1998
10. Arbeidsgiver-virksomhet i Kristiansand kommune, notat 1998
11. Rapport fra Visjonsseminar Revsnes hotell august 1998
12. Kommune - Norges framtid, Scenarier 2012, Kommuneforlaget 1991
13. Sørlandsbilder. 3 scenarier for Agder, Agderforskning 1990
14. N@rge foran oppbruddet, Jervell, Sverre 1998
15. Sammenliknbare data i storkommuner, Agderforskning mai 1998
16. Eldre - sparere eller forbrukere? Gulbransen, Lars og Langsether, Åsmund, Tidsskrift for Velferdsforskning 4/98
18. Hvordan ønsker dagens «nesten-eldre» å få det når de om noen år selv blir eldre? En brukerundersøkelse blant 60-67 åringer i Vest-Agder, Aktiv Ledelse mars 1997
19. Mot en ny norsk underklasse. Innvandrere, kultur og integrasjon. Wikan, Unni, Oslo 1997
20. Med omsorgstjenesten inn i neste årtusen, Handlingsplan for omsorgstjenesten i Kristiansand 1999-2002, Helse- og sosialdirektøren 1998
21. Revidert psykiatriplan, Helse- og sosialdirektøren januar 1998
22. Effektivitet og kvalitet i kommunal tjenesteyting, Rattsø, Jørn, juli 1995
23. Oppvekstmiljø for barn og unge, Kristiansand kommune oktober 1991
24. Skolebehovsplan fram mot 2005, Undervisningsdirektøren mai 1997 og april 1998
25. Modern Local Government In Touch with the People, Department of the Environment, Transport and the Regions, UK (fra Tony Blairs White Paper)
26. Nasjonale mål og interesser i fylkes- og kommuneplanleggingen, Miljøverndepartementet august 1998
27. St. meld. nr. 29 Regional planlegging og arealpolitikk, Miljøverndepartementet mars 1997
28. Veileder Kommuneplanens arealdel, Miljøverndepartementet 1996
29. Arealbruk og transport. Retningslinjer for samordnet planlegging i Storbritannia og Nederland, Transportøkonomisk institutt januar 1994
30. Miljøbyprogrammet vedtatt av Bystyret 9.11.94
31. Klimahandlingsplan for Kristiansand, desember 1998
32. Nasjonal transportplan 2002-2011, Utfordringsdokument for Vest-Agder, desember 1998
33. Nasjonal transportplan 2002-2011, Byutredning for Kristiansand, desember 1998
34. Kristiansandspakke 2, Dugnad for buss og sykkel i miljøbyen, mai 1998
35. Kommunedelplan Kvadraturen 1998-2010, del I Byutvikling og del II Gatebruk, nov. 1998
36. Liv og livskvalitet i Agder, foreløpig utgave november 1998

VEDLEGG 2

Viktige planer og aktuelle retningslinjer

- *Kommunedelplan for Kristiansand havn* vedtatt av bystyret 10.10.95.
- *Kommunedelplan for Flekkerøya* vedtatt av bystyret 22.5.95.
- *Kommunedelplan for kystområdene i Vågsbygd og Randesund* vedtatt av bystyret 29.3.95.
- *Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og lokale kulturbygg* sist revidert av bystyret 8.12.99.
- *Kommunedelplan for vern av kulturminner i Kristiansand* vedtatt av bystyret 19.6.91.
- *Kommunedelplan for Kvadraturen* vedtatt av bystyret 22.6.99.
- *Grønnstrukturutredningen* vedtatt av bystyret 21.6.95.
- *Miljøbyprogrammet* sist revidert av bystyret 19.3.97.
- *Transportplanen* vedtatt av bystyret 6.4.94.
- *Estetikkrapporten* vedtatt av bystyret 5.10.94.
- *Klimahandlingsplan for Kristiansand* vedtatt av bystyret des.-98.
- *Utbyggingsprogrammet 1999–2003* vedtatt av bystyret 20.1.99
- *Handlingsprogrammet 2000–2004* vedtatt av bystyret 17.12.99.
- *Barnehagenes utbyggingsplan 1996–1999* vedtatt av bystyret 7.6.95.
- *Skolebehovsplanen for Kristiansand 2000–2003* vedtatt av bystyret 16.6.99.
- *Retningslinjer for hvordan barn og unges interesser skal ivaretas ved utarbeidelse av regulerings- og bebyggelsesplaner* vedtatt av bystyret 27.9.95.
- *Retningslinjer for behandling av boligfortettingsprosjekter* vedtatt av bystyret 22.1.97.
- *Trafikksikkerhetsplanen* vedtatt av bystyret 8.12.99.
- *Psykiatriplanen* vedtatt av bystyret 25.3.98.
- *Barnevernplanen 2000–2003* vedtatt av helse- og sosialstyret 16.12.99.
- *Handlingsplan for omsorgstjenesten i Kristiansand 1999–2002* vedtatt av helse- og sosialstyret i -98. Rulleres årlig.

